

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

«Το ολυμπιακό πνεύμα στα παιδικά λογοτεχνικά αναγνώσματα.»

ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΕΣ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ: Τσιλιμένη Τασούλα
Αναγνωστόπουλος Β.Δ.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Κωστοπούλου Νικολέτα
Α.Μ. 0201092
Εξάμηνο: 10^ο

ΒΟΛΟΣ 2005

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»**

Αριθ. Εισ.: 3461/1
Ημερ. Εισ.: 10-10-2005
Δωρεά: Συγγραφέα
Ταξιθετικός Κωδικός: ΠΤ – ΠΠΕ
2005
ΚΩΣ

...στη φίλια των λαών

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α΄ ΜΕΡΟΣ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ

- Περιεχόμενα Σελ.1-3
- Πρόλογος Σελ.4-5
- Εισαγωγή Σελ.6-8

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΠΑΙΔΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

- 1.1 Τι ορίζουμε Λογοτεχνία και τι Παιδική λογοτεχνία Σελ.9-11
- 1.2 Ιστορική αναδρομή-εξέλιξη της Παιδικής λογοτεχνίας Σελ.12-17
- 1.3 Είδη Παιδικής Λογοτεχνίας Σελ. 18-26
- 1.4 Παιδική Λογοτεχνία και σχολείο Σελ.27-29

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙ

- 2.1 Το Παιδικό λογοτεχνικό βιβλίο Σελ.30-33
- 2.2 Θεματολογία παιδικού λογοτεχνικού βιβλίου Σελ.34-35
- 2.3 Τα χαρακτηριστικά του σύγχρονου παιδικού λογοτεχνικού βιβλίου Σελ.36-37

- 2.4 Τα παιδιά ως αναγνώστες Σελ.38-40
- 2.5 Η συμβολή του παιδικού λογοτεχνικού βιβλίου στην ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού Σελ.41-43

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΟΛΥΜΠΙΑΚΟ ΠΝΕΥΜΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙ

- 3.1 Αρχαίοι και σύγχρονοι Ολυμπιακοί αγώνες Σελ.44-52
- 3.2 Ολυμπιακή παιδεία και σχολείο-ένταξη της Ολυμπιακής εκπαίδευσης στο σχολικό ωρολόγιο πρόγραμμα Σελ.53-56

Β΄ ΜΕΡΟΣ: ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ

- 1.1 Εισαγωγή Σελ.57-58
- 1.2 Σκοπός- Μεθοδολογία Σελ.59-60
- 1.3 Καταγραφή παιδικών λογοτεχνικών αναγνωσμάτων Σελ.61-64
- 1.4 Πως παρουσιάζεται το Ολυμπιακό πνεύμα στα παιδικά λογοτεχνικά αναγνώσματα Σελ.65-75
- 1.5 Αποτελέσματα καταγραφής Σελ.76-77
- 1.6 Συμπεράσματα καταγραφής Σελ.78
- 1.7 Αποτελέσματα εφαρμογής στα νηπιαγωγεία Σελ.79-85
- 1.8 Συμπεράσματα εφαρμογής στα νηπιαγωγεία Σελ. 86

1.9 Γενικά Συμπεράσματα	Σελ.87-88
• Βιβλιογραφία	Σελ.89-91

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1. Το Ερωτηματολόγιο	Σελ.92
2. Το παιδικό λογοτεχνικό βιβλίο που χρησιμοποιήθηκε στην εφαρμογή στα νηπιαγωγεία	
3. Γραφικές παραστάσεις-Γραφήματα	Σελ.93-97

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Α' ΜΕΡΟΣ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τα τέσσερα χρόνια της φοίτησης μου στο Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, μου γεννήθηκε το ενδιαφέρον για την παιδική λογοτεχνία. Καταλύτης σ' αυτό υπήρξαν τα μαθήματα του Κ. Β.Δ Αναγνωστόπουλου και της Κ. Τ. Τσιλιμένης που παρακολούθησα, τα οποία εμπάθουναν τις γνώσεις μου, με έκαναν να αναρωτηθώ για την λογοτεχνία και ιδιαίτερα την παιδική. Να αναρωτηθώ για το λόγο και το σκοπό ύπαρξης αυτής, να διαβάσω περισσότερα λογοτεχνικά βιβλία και να διαπιστώσω τη μαγεία που κρύβει, την συμβολή της στην ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού. Διότι ένα παιδικό λογοτεχνικό βιβλίο είτε μυθιστόρημα, είτε διήγημα, είτε ποίημα, είτε παραμύθι, είτε μικρή ιστορία ή περιοδικό δεν ψυχαγωγεί μόνο τους μικρούς αναγνώστες, εάν και αυτός είναι ο κύριος σκοπός του, αλλά τους αναπτύσσει γνωστικά, γλωσσικά, πνευματικά.

Με την ενασχόληση μου στο χώρο της παιδικής λογοτεχνίας διαπίστωσα ότι ασχολείται με ένα ευρύ φάσμα θεμάτων. Με αφορμή κιόλας το μεγάλο γεγονός που συνέβη στη χώρα μας το καλοκαίρι του 2004, τους Ολυμπιακούς Αγώνες μου γεννήθηκε το ενδιαφέρον να μάθω περισσότερα γι' αυτούς. Σε όλα τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, όπου κι αν γύριζα το βλέμμα μου, ένα ήταν το σύνθημα Αθήνα 2004-Ολυμπιακοί Αγώνες. Πρώτη φορά ένιωσα να είμαι τόσο πολύ μέσα στο παλμό των Ολυμπιακών Αγώνων, πρώτη φορά με συγκίνησε το μεγάλο αυτό γεγονός, ίσως γιατί διοργανωνόταν από τη χώρα που τους γέννησε.

Έτσι τότε άρχισε να τριγυρνάει μέσα στο μυαλό μου η ιδέα: άραγε την παιδική λογοτεχνία την απασχόλησε αυτό το μεγάλο γεγονός, που απασχόλησε όλους τους Έλληνες και όχι μόνο, αλλά όλο τον κόσμο; Τυχαία μάλιστα πληροφορήθηκα ότι ακόμα και στα δημοτικά σχολεία είχε εισαχθεί το μάθημα Ολυμπιακή Παιδεία. Το ενδιαφέρον μου τότε έγινε πιο έντονο και θέλησα να ασχοληθώ με αυτό το θέμα. Η αφορμή ήρθε αμέσως με την πτυχιακή μου εργασία

και έτσι ανέλαβα το θέμα: «Το Ολυμπιακό πνεύμα στα παιδικά λογοτεχνικά αναγνώσματα». Ένα θέμα που θα με βοηθήσει να μάθω πράγματα που δεν γνωρίζω για τους Ολυμπιακούς Αγώνες, να ερευνήσω τι λογοτεχνικά βιβλία κυκλοφορούν για τα παιδιά και πως το παρουσιάζουν.

Σ' αυτή την προσπάθεια μου θεωρώ υποχρέωση μου να **ευχαριστήσω θερμά** όλους όσους βοήθησαν να διεκπεραιώσω αυτήν την εργασία μου: τον Καθηγητή Κ. Β.Δ Αναγνωστόπουλο, την Λέκτορα Κ. Τ. Τσιλιμένη, που η αρωγή τους και οι συμβουλές τους ήταν πολύτιμες. Το Στέκι Παιδιού Δήμου Βόλου και το Στέκι Παιδιού Νεάπολης που μου παραχώρησαν τα βιβλία τους και με βοήθησαν πάρα πολύ. Τις νηπιαγωγούς των 2^ο διθέσιο (κλασσικό), 19^ο κλασσικό, 3^ο κλασσικό και 3^ο Ολοήμερου νηπιαγωγείων του δήμου Βόλου, οι οποίες με δέχτηκαν να πραγματοποιήσω την έρευνα μου και με βοήθησαν. Τέλος την οικογένεια μου και τις φίλες μου που με συμπαράσταθηκαν.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Με την προπόνηση και τον αθλητισμό ο άνθρωπος κατορθώνει να πειθαρχεί τόσο στο σώμα, που γυμνάζεται και γίνεται γεμάτο υγεία, όσο και στο μυαλό, γιατί κάθε αγώνισμα απαιτεί αυτοκυριαρχία και συγκέντρωση. Έτσι με τον αθλητισμό πετυχαίνεται το αρχαίο ελληνικό ιδανικό «νους υγιής εν σώματι υγιεί». Αυτή είναι και η φιλοσοφία του Ολυμπισμού, δηλαδή η δυνατότητα του ανθρώπου μέσα από την άσκηση να γίνει καλύτερος. Ένα άλλο βασικό στοιχείο που χαρακτηρίζει τη φιλοσοφία του αθλητισμού και του Ολυμπισμού είναι η σωστή αθλητική συμπεριφορά. Αυτή εκδηλώνεται με την εκτίμηση που πρέπει να νιώθει κάθε αθλητής για τον συναθλητή του, για τον άνθρωπο που αγωνίζεται δίπλα του. Κανένας δεν έχει το δικαίωμα να υποτιμά το συνανθρώπό του και πρέπει να εκτιμά την προσπάθεια του για τη νίκη. (*Βασιλειάδης Νικόλαος, 1996: 46*)

Το πνεύμα των Ολυμπιακών αγώνων εκφράζει την παγκόσμια ειρήνη και συναδέλφωση. Όπως αθλητές και θεατές σε μια Ολυμπιάδα, αν και προέρχονται από διαφορετικά κράτη, ζουν για πολλές μέρες μαζί ειρηνικά και αδερφωμένα, έτσι πρέπει και οι λαοί όλου του κοσμου να οδηγηθούν σε μια ειρηνική συνύπαρξη και πορεία. Η παγκόσμια αναγνώριση της ειρήνης είναι το κυριότερο και σπουδαιότερο μέλημα του Ολυμπιακού πνεύματος. Το σημαντικότερο πράγμα στους Ολυμπιακούς αγώνες δεν είναι η νίκη, αλλά η συμμετοχή, έτσι όπως στη ζωή δεν είναι ο θρίαμβος και η δόξα που έχουν σημασία, αλλά ο αγώνας.

Είναι γνωστό ότι η θεματολογία της συγχρονης παιδικής λογοτεχνίας συνδέεται με ποίκιλους παράγοντες σε κάθε εποχή και είναι ανάλογη με το βαθύτερο και ιδιαίτερο στόχο κάθε αφηγήματος. Από ανάγκη να εκφραστούν και να πληροφορήσουν πάνω σε παγκόσμιου χαρακτήρα κοινωνικές αξίες και θέματα, όπως η φιλία, η ειρήνη, η διαφορετικότητα, η μόλυνση της ατμόσφαιρας κ.ά, τα οποία έτσι κι αλλιώς χαρακτηρίζονται από μια διαχρονικότητα, οι συγγραφείς κατά καιρούς ασχολούνται με την ανάπτυξη θεμάτων που λαμβάνουν έναν επίκαιρο χαρακτήρα, διατηρώντας τη διαχρονικότητα τους. Έτσι το γεγονός της

διοργάνωσης των Ολυμπιακών αγώνων στη χώρα μας έδωσε έναυσμα στους συγγραφείς την τελευταία διετία να καταπιαστούν με σχετικά θέματα. (*Διαδρομές, Τσιλιμένη Τ. Τεύχος 14, 2004, 101*)

Η συγκεκριμένη εργασία τείνει να φέρει στο φως τα περισσότερα λογοτεχνικά παιδικά αναγνώσματα, για παιδιά ηλικίας από 4 ½ έως 12 ετών, που αναφέρονται στο Ολυμπιακό πνεύμα. Να τα προσεγγίσει και να παρουσιάσει πώς διαφαίνεται μέσα απ' αυτά η Ολυμπιακή ιδέα και να ερευνήσει κατά πόσο τα νήπια και προνήπια γνωρίζουν κάποια Ολυμπιακά αγωνίσματα. Η εργασία χωρίζεται σε δυο μέρη: Α' το θεωρητικό μέρος και Β' το ερευνητικό μέρος. Στο πρώτο κεφάλαιο του Α' μέρους γίνεται μια γενική αναφορά στην λογοτεχνία και ιδιαίτερα στην παιδική, στην ιστορική αναδρομή και εξέλιξη αυτής. Ακόμη παρουσιάζονται τα είδη της και τέλος γίνεται μια σύντομη αναφορά στο αν το σχολείο μπορεί και με ποιο τρόπο να συμβάλλει ανάπτυξη της παιδικής λογοτεχνίας. Στο δεύτερο κεφάλαιο επίσης του Α' μέρους γίνεται αναφορά στο παιδικό λογοτεχνικό βιβλίο, στη θεματολογία του, στα χαρακτηριστικά του, στη συμβολή του στην ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού και στα χαρακτηριστικά του παιδιού αναγνώστη. Στο τελευταίο κεφάλαιο του Α' μέρους, η προσοχή μου εστιάζεται στο Ολυμπιακό πνεύμα. Γίνεται αναφορά στους αρχαίους και σύγχρονους Ολυμπιακούς αγώνες, στην Ολυμπιακή παιδεία και στην ένταξη αυτής στο σχολείο.

Στο Β' μέρος, το ερευνητικό στην αρχή γίνεται μια εισαγωγή, στην οποία παρουσιάζονται οι υποθέσεις της έρευνας. Έπειτα παρουσιάζεται ο σκοπός της έρευνας και της εφαρμογής στα νηπιαγωγεία και η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε στην καταγραφή των παιδικών λογοτεχνικών αναγνωσμάτων, που εξετάστηκαν κατά την έρευνα και η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε στην εφαρμογή της έρευνας στα νηπιαγωγεία. Επίσης γίνεται παράθεση των παιδικών λογοτεχνικών αναγνωσμάτων που καταγράφηκαν, τα οποία αναφέρονται στο Ολυμπιακό πνεύμα και πώς διαφαίνεται μέσα από αυτά το Ολυμπιακό πνεύμα. Ακόμη γίνεται παρουσίαση των αποτελεσμάτων και των συμπερασμάτων της καταγραφής. Τέλος παρουσιάζεται η εφαρμογή στα νηπιαγωγεία και τα αποτελέσματα και τα συμπεράσματα αυτής. Η εργασία κλείνει με την βιβλιογραφία και με ένα επιμέρους παράρτημα, στο οποίο εκτίθενται το

ερωτηματολόγιο και το παιδικό λογοτεχνικό ανάγνωσμα, τα οποία χρησιμοποιήθηκαν κατά την εφαρμογή της έρευνας στα νηπιαγωγεία. Και τέλος γίνεται μια γραφική παράσταση των αποτελεσμάτων της εφαρμογής στα νηπιαγωγεία και της καταγραφής των παιδικών λογοτεχνικών βιβλίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΠΑΙΔΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

1.1 Λογοτεχνία και Παιδική Λογοτεχνία

Η λογοτεχνία είναι μια από τις Τέχνες. Όπως όλες οι Τέχνες είναι και αυτή φαινόμενο κοινωνικό. Γεννήθηκε στους κόλπους της κοινωνικής συμβίωσης, της οποίας τις ανάγκες εκφράζει και τείνει να ικανοποιεί. (Βαλάση Ζωή, 2001:15)

Όργανο της λογοτεχνίας είναι ο λόγος, ο έντεχνος λόγος, και έχει την δική της αυτονομία, τη δική της αυτοτέλεια. Η λογοτεχνία δημιουργείται χάρη στην ικανότητα ενός προικισμένου ανθρώπου να επιλέγει και να οργανώνει τις λέξεις, έτσι ώστε να συγκροτεί ένα καλλιτεχνικό έργο. Στο λογοτέχνημα η φράση, το νόημα, οι ίδιες οι λέξεις συχνά παρόλο που εκφράζουν τον εσωτερικό κόσμο του δημιουργού τους τελικά τον υπερβαίνουν και προσφέρουν στους δέκτες συγκίνηση και ψυχαγωγία. Η λογοτεχνία γεννήθηκε στην αυγή του πολιτισμού και συνοδεύει τον άνθρωπο ως σήμερα. Τι λογής είναι τα πρώτα λογοτεχνήματα κανείς δεν ξέρει, νανουρίσματα, παραμύθια, τραγούδια, θρύλοι. «Απαραίτητο, θεμελιώδες στοιχείο για τη λογοτεχνική δημιουργία είναι η φαντασία, δηλαδή η πνευματική ικανότητα του ανθρώπου να δημιουργεί εικόνες, να επινοεί πράγματα, πλάσματα, καταστάσεις που δεν έχει ξαναδεί, δε γνωρίζει, αλλά και να συνδυάζει τα γνωστά με τα άγνωστα, δημιουργώντας νέα. Η φαντασία είναι μια πολύτιμη ιδιότητα του ανθρώπινου πνεύματος χάρη στην οποία αντιλαμβάνεται περισσότερα από όσα του επιτρέπουν οι αισθήσεις και οι εμπειρίες του, πλουτίζοντας έτσι τις διαστάσεις της ύπαρξης του.» (Βαλάση Ζωή, 2001:15)

Τι είναι παιδική λογοτεχνία είναι δύσκολο να αποσαφηνιστεί επαρκώς ο όρος, διότι υπάρχουν πολλές διαφορετικές απόψεις. Υπάρχουν εκείνοι που υποστηρίζουν πως η παιδική λογοτεχνία είναι το σύνολο των λογοτεχνικών έργων, που γράφονται από τα ίδια τα παιδιά και απευθύνονται σε αυτά. Αυτή η άποψη δεν μπορεί να ισχύσει

γιατί τα μικρά παιδιά δεν είναι σε θέση να παράγουν ένα άρτιο λογοτεχνικό κείμενο, εάν και κατά καιρούς υπήρχαν κάποιες εξαιρέσεις τόσο στον ελλαδικό χώρο, όπως ο Τέλλος Άγρας και ο Ναπολέων Λαπαθιώτης, όσο και στον εξωτερικό χώρο ο Victor Hugo κ.ά. Κάποιοι άλλοι υποστηρίζουν, ότι παιδικό λογοτέχνημα είναι εκείνο που έχει για κεντρικούς ήρωες παιδιά. Τα παιδιά όσο και οι μεγάλοι ταυτίζουν τον εαυτό τους με τους ήρωες των έργων που διαβάζουν ή που βλέπουν. Οι περιπέτειες και τα παθήματα τους γίνονται και δικά τους. Το παιδί όμως θέλει να γνωρίσει και τον κόσμο των μεγάλων που το περιβάλλει, να ξεπεράσει τις σωματικές, ψυχικές και πνευματικές αδυναμίες του, να γνωρίσει τον τρόπο με τον οποίο ενεργούν και σκέφτονται οι μεγάλοι, να ευρύνει τον κύκλο των εμπειριών του και όλα αυτά μπορεί να του τα προσφέρει η ταύτιση, όταν οι ήρωες είναι μεγάλοι.

Παιδική λογοτεχνία δεν είναι μόνο εκείνα τα παιδικά λογοτεχνήματα που περιέχονται σε τυπωμένα βιβλία, που μπορούν να διαβάσουν τα παιδιά αλλά και δημιουργήματα του λαϊκού λόγου, όπως παραμύθια, τραγούδια, παραδόσεις που μεταφέρονται προφορικά ή γραπτά από γενιά σε γενιά. Είναι πλέον γενικά αποδεκτό ότι έργα της παιδικής λογοτεχνίας είναι εκείνα που απευθύνονται σε παιδιά.

Ένας αποδεκτός ορισμός της παιδικής λογοτεχνίας είναι, ότι είναι «ο σύνολος χώρος μέσα στον οποίο ενυπάρχουν και λειτουργούν όλα εκείνα τα άρτια λογοτεχνικά έργα που απευθύνονται, άμεσα ή έμμεσα, στις αισθητικές απαιτήσεις και στα ενδιαφέροντα της νηπιακής, παιδικής και εφηβικής ηλικίας, και που ανταποκρίνονται στον αντιληπτικό, γλωσσικό και συναισθηματικό επίπεδο» (Δελώνης Αντώνης, 1986:12) στον παραπάνω ορισμό απουσιάζει ο όρος μόρφωση, και τούτο γιατί η λογοτεχνία έχει άλλους σκοπούς και όχι στενά μορφωτικούς. Η λογοτεχνία ενδιαφέρεται για την ολόπλευρη καλλιέργεια του ανθρώπου και ελάχιστα για τη μόρφωση του, με τη γνωστική της έννοια.

Από τα παραπάνω γίνεται φανερό ότι η παιδική λογοτεχνία είναι ένα είδος της λογοτεχνίας. Δεν είναι κατώτερο, όπως υπάρχει ακόμη η τάση να θεωρείται από ορισμένους, αλλά ισάξιο και μάλιστα πιο απαιτητικό, γιατί το κοινό του είναι ιδιαίτερα χαρισματικό. Τα έργα της παιδικής λογοτεχνίας θα πρέπει να ανταποκρίνονται στην εκρηκτική προσωπικότητα του παιδιού, την πλούσια σε φαντασία, την αστείρευτη σε ευρηματικότητα, με τον ευαίσθητο και απρόβλεπτο ψυχισμό και τη συναισθηματική της πολυπλοκότητα.

Συνοψίζοντας θα λέγαμε ότι:

- Η παιδική λογοτεχνία δεν απαρτίζεται από έργα παιδιών. Τα λογοτεχνήματα είναι έργα μεγάλων, ενηλίκων.
- Τα λογοτεχνήματα αυτά, μπορεί να έχουν γραφτεί εξ αρχής για το παιδικό κοινό, μπορεί όμως να έχουν γίνει «παιδικά» εκ των υστέρων. Όχι γιατί επιβλήθηκαν, αλλά γιατί αγαπήθηκαν.
- Η παιδική λογοτεχνία περιλαμβάνει έργα που είναι είτε προφορικά είτε γραπτά. Τα προφορικά λογοτεχνήματα δημιουργούνται για να μεταδίδονται κυρίως με την προφορική και προσωπική επικοινωνία. Τα γραπτά λογοτεχνικά έργα συνιστούν το παιδικό λογοτεχνικό βιβλίο.
- Η παιδική λογοτεχνία εκφράζεται με λόγο έμμετρο ή πεζό και ψυχαγωγεί τα παιδιά.

1.2 Ιστορική Αναδρομή- Εξέλιξη της Παιδικής Λογοτεχνίας

Λογοτεχνήματα υπήρχαν ανέκαθεν, σε κάθε εποχή, είναι συνυφασμένα με την εμφάνιση του ανθρώπου πάνω στη γη. Τις τελευταίες όμως δεκαετίες παρατηρείται μια άνθηση αυτών και ιδιαίτερα των παιδικών λογοτεχνημάτων, τα οποία στις μέρες μας τράβηξαν το ενδιαφέρον όλων και περισσότερων συγγραφέων, εικονογράφων, μελετητών και ερευνητών του χώρου.

Κρίναμε λοιπόν σκόπιμο να παρουσιάσουμε την ιστορική αναδρομή της λογοτεχνίας από την περίοδο της αρχαιότητας έως στις μέρες μας.

Η παιδική λογοτεχνία στην αρχαιότητα(Σακελλαρίου Χάρης,1996:7) Οι πληροφορίες για τη φύση των λογοτεχνικών κειμένων είναι ελάχιστες και αποσπασματικές. Τα λογοτεχνικά κείμενα για παιδιά ήταν σχεδόν ανύπαρκτα. Υπήρχαν κάποια τραγούδια που τραγουδούσαν τα παιδιά σε κάποιες περιόδους, όπως η άνοιξη, οι μύθοι του Αισώπου, η μόνη αξιόλογη παιδική λογοτεχνική κίνηση της εποχής. Οι μύθοι του, σύντομοι, απλοί, με διδακτικό επιμύθιο στο τέλος, προσφέρονται για γλωσσική διδασκαλία. Αξιόλογο επίσης ποιητικό κείμενο της εποχής είναι «η Βατραχομυομάχια», ένα έργο γεμάτο κωμικά επεισόδια.

Η παιδική λογοτεχνία στο μεσαίωνα(Σακελλαρίου Χάρης,1996:8): Δεν μπορεί να γίνει λόγος για παιδική λογοτεχνία την περίοδο αυτή, λίγα παιδιά ήξεραν να διαβάζουν. Βλέπουν μόνο το φως της δημοσιότητας κάποια έμμετρα ιστορήματα με ψυχαγωγικό και διδακτικό περιεχόμενο όπως «η Γαϊδάρου φυλλάδα», «η Διήγησις παιδιόφραστος των τετράποδων ζώων», και «ο Φυσιολόγος».

Η παιδική λογοτεχνία στους νεότερους χρόνους (Σακελλαρίου Χάρης,1996:9): Αρχίζει να γίνεται μια στροφή στο παιδί προς τον άνθρωπο. Αντιμετωπίζεται πλέον ως ύπαρξη που έχει ανάγκη από φροντίδα. Αρχίζουν να ιδρύονται τα σχολεία των πόλεων που φοιτούσαν τα παιδιά των αστών εμπόρων, έτσι άρχισε να δίνεται στα παιδιά μια πνευματική τροφή, περιορισμένη όμως. Τα παιδιά το μόνο που μάθαιναν ήταν οι Επιστολές των Αποστόλων, η Οκτώηχος και το Ψαλτήρι. Η ποίηση περιοριζόταν στα νανουρίσματα και στο θέατρο δραματοποιούνται περιστατικά

έργα από την Αγία Γραφή και μετά των 18^ο αιώνα δραματοποιούνταν αρχαίες τραγωδίες. Στη συνέχεια με τον απελευθερωτικό αγώνα αρχίζει να αναπτύσσεται το δημοτικό τραγούδι.

Πολλοί μελετητές έχουν κάνει αναφορά για κάποιες περιόδους της παιδικής λογοτεχνίας. Υιοθετήσαμε το χωρισμό που αναφέρει ο Κ. Αντ. Δελώνης, στο βιβλίο του «Στοιχεία της Παιδικής Λογοτεχνίας, εκδόσεις Δάρδανος».

1^η Περίοδος:1830-1900 (Δελώνης Αντώνης, 2000:16)¹

Σ' αυτή την περίοδο δεν είχε δοθεί ιδιαίτερη σημασία στο παιδί και στο παιδικό βιβλίο. Οι ανακατατάξεις της εποχής, κοινωνικές και πολιτικές, όπως ο πόλεμος η φτώχεια , δεν επέτρεψαν την ανάπτυξη της παιδικής λογοτεχνίας. Κάποιες εξαιρέσεις που προοιωνίζαν την άνθηση της ήταν η έκδοση του «Γεροστάθη» του Λέοντα Μελά το 1858, η ίδρυση «προς διάδοσιν των Ελληνικών Γραμμάτων», το 1869, η έκδοση του περιοδικού «Διάπλασις των παιδων», το 1879. εκδίδεται «ο Τρομάρας», του Γ. Βιζυηνού, το πρώτο νεοελληνικό διήγημα και «τα τραγουδάκια για παιδιά», του Αλ. Πάλλη.

2^η Περίοδος:1900-1945 (Δελώνης Αντώνης, 2000:16)

Σ' αυτή την περίοδο η εκπαίδευση συνδέεται με τη λογοτεχνία, το παιδί προετοιμάζεται να αντιμετωπίσει σοβαρά κοινωνικά προβλήματα. Χαρακτηριστικά της είναι η διαμάχη για το γλωσσικό, η ίδρυση του εκπαιδευτικού ομίλου το 1910, η έκδοση «το παραμύθι χωρίς τέλος» από την Πηνελόπη Δέλτα, η εμφάνιση του Ζαχαρία Παπαντωνίου, της Έλλης Αλεξίου κ.ά, οι οποίοι βοήθησαν με το έργο τους και τις ιδέες τους να αναπτυχθεί η παιδική λογοτεχνία. Σημειώνεται μια στροφή ως προς τη θεματική και το ύφος, ακόμη όμως δεν υπάρχει μεγάλη ανάπτυξη του παιδικού βιβλίου.

3^η Περίοδος:1945-1975(Δελώνης Αντώνης, 2000:17)

Σ' αυτή την περίοδο παρατηρείται ένας συντηρητισμός, σηματοδοτείτε όμως ένα άλμα προόδου. Μετά τις αναταραχές (εμφύλιος πόλεμος, κατοχή, αστυφιλία), αναζητείται μια ευδιάκριτη φυσιογνωμία. Κύριο χαρακτηριστικό είναι η οργάνωση του χώρου. Εμφανίζεται η Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφιά το 1958, δίνεται ιδιαίτερη σημασία στη δημοτική γλώσσα, στην ελληνικότητα, ιδρύεται ο Κύκλος Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου το 1969.

---

¹ Ο Αντώνης Δελώνης στο βιβλίο του «Ελληνική Παιδική Λογοτεχνία 1835-1985. Από τις ρίζες μέχρι σήμερα» κάνει τον εξής χωρισμό στις σελίδες 15-21: Α' περίοδος:1835-1858, Β' περίοδος:1858-1917, Γ' περίοδος:1917-1940, Δ' περίοδος:1940-1974, Ε' περίοδος:1974-ως σήμερα.

Εμφανίζονται πολλοί συγγραφείς που βελτίωσαν το περιεχόμενο, το ύφος της παιδικής λογοτεχνίας, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην εθνική συνείδηση, στις αξίες της οικογενειακής ζωής, στο σεβασμό στο Θεό.

4^η Περίοδος:1975-έως σήμερα(Δελώνης Αντώνης, 2000:18)

Σ' αυτή την περίοδο σημειώνεται μια άνθηση της παιδικής λογοτεχνίας, αυτονομείται πλήρως. Παρατηρείται ένας αυξανόμενος αριθμός εκδόσεων για παιδιά και καλύτερευση της ποιότητας τους. Η θεματολογία αλλάζει με κύριο χαρακτηριστικό την είσοδο σ' αυτή σύγχρονων κοινωνικών προβλημάτων, αλλάζει και ο τρόπος γραφής κάνουν την εμφάνιση τους πολλοί μελετητές του χώρου και παρατηρείται μια άνοδο της ποιότητας της εικονογράφησης, η οποία παίζει σημαντικό ρόλο στο παιδικό λογοτεχνικό βιβλίο.

Η στροφή της παιδικής λογοτεχνίας δεν έγινε μόνο στην καλύτερευση της ποιότητας της, αλλά και στις τάσεις που κυριαρχούσαν ως τότε σ' αυτήν. Οι κυρίαρχες τάσεις που επικρατούσαν από το 1835-1975 είναι(Δελώνης Αντώνης, 2000:20) :

Ο διδακτισμός, η προσπάθεια δηλαδή των συγγραφέων να διδάξουν, μέσω του έργου τους, τα παιδιά. Μια τάση που πολλές φορές ξεχνά τον προορισμό της λογοτεχνίας και γίνεται ενοχλητική.

Ο εθνικό-θρησκευτικός φανατισμός, η προσπάθεια δηλαδή των συγγραφέων να προβάλλουν τις αξίες του πατριωτισμού και της θρησκευτικότητας.

Ο συντηρητισμός, η προσπάθεια δηλαδή να περιορισθεί το παιδί σε δοσμένα πρότυπα, χωρίς προοπτικές αλλαγής, να μην έχει ανησυχίες, προβληματισμούς, οράματα.

Ο ιδεαλισμός, η τάση δηλαδή να εξιδανικεύονται τα πάντα στο βιβλίο, τάση όμως που διαστρέβλωνε την πραγματικότητα της ζωής του παιδιού, αποσιωπούσε τα μεγάλα κοινωνικά προβλήματα και οδηγούσε σε εφησυχασμό.

Από το 1970 άρχισαν να επικρατούν νέες τάσεις, οι οποίες υποδηλώνουν το άνοιγμα της παιδικής λογοτεχνίας προς το παιδί, τα προβλήματα του και το ρόλο του στη ζωή. Τα κοινωνικά προβλήματα δεν αποσιωπούνται από τα παιδιά, αντιθέτως προσεγγίζονται, το παιδί γίνεται ενεργό μέλος της κοινωνίας. Οι σύγχρονες τάσεις είναι(Αναγνωστόπουλος Β.Δ, 1998,εκδ.ι':84-90)

Η πληροφόρηση, είναι εμφανής ως τάση στα βιβλία της νεώτερης παιδικής λογοτεχνίας.

Ο ρεαλισμός, προσπάθεια δηλαδή των συγγραφέων «να πουν τα πράγματα με το όνομα τους» μέσα στα βιβλία για παιδιά και για νέους. Η τάση αυτή είναι το αντίθετο του ιδεαλισμού. Ιδιαίτερα κατά τη δεκαετία του '70 ο ρεαλισμός συμπυκνώνει σε μεγάλο βαθμό μέσα στις ποικίλες λογοτεχνικές εκφάνσεις του τις σύγχρονες παιδαγωγικές και αισθητικές αντιλήψεις, που αντιμετωπίζουν το παιδί ως ανεξάρτητη και αυτόνομη προσωπικότητα. Γενικά η σύγχρονη παιδική λογοτεχνία έχει ρεαλιστικότερο ύφος, αλλά δεν φτάνει σε υπερβολές, ακολουθεί μια μέση οδό.

Η εκφραστική λιτότητα, η προσπάθεια δηλαδή των περισσότερων συγγραφέων να χρησιμοποιούν την καθημερινή γλώσσα, να αποφύγουν το λυρισμό για χάρη της αμεσότητας.

Η τεχνολογία, είναι ένα στοιχείο που ανιχνεύεται σε πάρα πολλά σύγχρονα έργα. Η τάση αυτή οδηγεί σ' έναν μελλοντισμό, δηλαδή μια προσπάθεια των συγγραφέων να προετοιμάσουν το παιδί για τα προβλήματα του ανθρώπου σε ένα μελλοντικό κόσμο.

Η πολιτικοποίηση, είναι μια προσπάθεια που γίνεται από τους συγγραφείς έτσι ώστε να αφυπνιστούν τα παιδιά και οι νέοι για να γίνουν ενεργοί πολίτες.

Η νέα όραση, έντονη τάση της σύγχρονης λογοτεχνίας είναι τα παραμύθια που ανοίγει στον κόσμο που έρχεται. Η στροφή αυτή αποβλέπει στην εξιχνίαση του μέλλοντος και την προετοιμασία των παιδιών να το δεχτούν. Όταν μιλάμε για «μελλοντισμό» της παιδικής λογοτεχνίας, εννοούμε πως μέσα στο σύγχρονο φανταστικό παραμύθι, στο μυθιστόρημα, στο θέατρο, αλλά και στη σύγχρονη ποίηση, καθρεφτίζεται η ζωή του άμεσου ή μακρινού μέλλοντος.

Αξίες και πρότυπα, η παιδική λογοτεχνία από τη φύση της προσφέρει στο παιδί-αναγνώστη αγίες και πρότυπα για μίμηση. Οι αξίες, που εντοπίζονται στο σημερινό παιδικό βιβλίο, είναι βασικά κοινωνικές, πολιτιστικές και πανανθρώπινες. Ευχερώς διαπιστώνονται μηνύματα, που αφυπνίζουν και καλλιεργούν τη συνείδηση του παιδιού πάνω στα σύγχρονα ζητήματα.

Όλη αυτή η άνθηση της παιδικής λογοτεχνίας, που παρατηρείται τις τελευταίες δεκαετίες, οφείλεται σε κάποιους παράγοντες που επέδρασαν στην εξέλιξη της. Μετά τη δεκαετία του '70, οι νέοι κοινωνικοί και πολιτικοί

μετασχηματισμοί, μεταδόμηση της ελληνικής κοινωνίας, τα νέα εκπαιδευτικά συστήματα και η καθιέρωση της δημοτικής γλώσσας σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες και στη δημόσια ζωή, δημιούργησαν νέες συνθήκες για την παιδική λογοτεχνία. Τα κοινωνικά προβλήματα, όπως η φτώχεια, η αστυφιλία, η προσφυγιά, το ψέμα, περνούν μέσα στα παιδικά βιβλία σαν προβληματισμοί και μηνύματα με σκοπό να βοηθήσουν στην κοινωνικοποίηση του παιδιού. Η επίδραση της τεχνολογίας και των σύγχρονων προβλημάτων είναι εμφανής και στο χώρο της παιδικής λογοτεχνίας.

Ένας άλλος βασικός συντελεστής της προαγωγής της λογοτεχνίας είναι η άνοδος του βιοτικού επιπέδου. Το ολοένα υψηλότερο οικονομικό επίπεδο του λαού επηρέασε την ποιοτική και ποσοτική παραγωγή του παιδικού βιβλίου. Άρχισαν να εκδίδονται καλαίσθητα βιβλία για όλες τις ηλικίες, ιδρύονται παιδικά κέντρα και παιδικές βιβλιοθήκες, οργανώνονται διεθνή σεμινάρια παιδικής λογοτεχνίας, θεατρικές παιδικές παραστάσεις, διαλέξεις κι ομιλίες. Άρχισαν να εκδίδονται κατάλογοι παιδικών βιβλίων, ανθολογίες διηγήματος και ποίησης, ανθολογία σχολικά. Βασικοί όμως μοχλοί όλου αυτού του οργανισμού υπήρξαν αναντίρρητα η Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφιά και ο Κύκλος του Ελληνικού παιδικού βιβλίου. «Η προσφορά της Γυναικείας Λογοτεχνικής Συντροφιάς είναι ιστορική και εθνικής σημασίας και η δράση της μέσα στην εικοσαετία και πλέον από την ίδρυση της, το 1958, επηρέασε θεματολογικά και ιδεολογικά σε μεγάλο βαθμό την εξέλιξη της παιδικής λογοτεχνίας»(Τσιλιμένη Τασούλα, 2003:5) Η Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφιά, είναι συντροφιά που αποτελείται μόνο από γυναικεία μέλη. Για πρώτη φορά άρχισαν να προκηρύσσονται βραβεία παιδικής λογοτεχνίας. Επίσης η συντροφιά έχει στόχο την ελληνοποίηση του παιδικού βιβλίου, ενός βιβλίου που θα εκφράζει τα ήθη, τα ιδιώματα, την ιστορία, την ζωή του ελληνικού τόπου. Ακόμη άρχισαν να γράφονται περισσότερα παιδικά βιβλία καλής ποιότητας και τέλος μέσω της Γυναικείας Λογοτεχνικής Συντροφιάς αναδείχθηκαν νέοι συγγραφείς και αφύπνισε συνειδήσεις γύρω από το παιδικό βιβλίο.

Η κίνηση γύρω από το λογοτεχνικό παιδικό βιβλίο διευρύνθηκε όχι μόνο μέσα στον ελληνικό, αλλά και στον διεθνή χώρο με την ίδρυση του Κύκλου του Ελληνικού παιδικού βιβλίου, το 1969. Με την συμβολή του οποίου, για πρώτη φορά το Ελληνικό παιδικό βιβλίο αποκτά διεθνές

διαβατήριο με τη σφραγίδα της IBBY. Επίσης προκηρύσσονται βραβεία για την εικονογράφηση του παιδικού βιβλίου, ιδρύονται παιδικές βιβλιοθήκες, οργανώνονται θεατρικές παραστάσεις για τα παιδιά, ομιλίες και διαλέξεις. Ακόμη οι συγγραφείς παροτρύνονται με βραβεία να ασχοληθούν με σύγχρονα θέματα και προβλήματα της ελληνικής ζωής. Τέλος στην προαγωγή του βιβλίου σημαντικό ρόλο έπαιξαν και οι εκδοτικοί οίκοι.

1.3 Είδη Παιδικής Λογοτεχνίας

Η παιδική λογοτεχνία περιέχει ένα ευρύ φάσμα ειδών, τα οποία φανερώνουν την ποικιλία της. Συγκεκριμένα χωρίζεται στα παρακάτω είδη.

Η Πεζογραφία

1) Το διήγημα:

Είναι ένα από τα πιο απλά αλλά συγχρόνως και από τα πιο δύσκολα είδη του έντεχνου λόγου, το οποίο έχει τις ρίζες του στις πανάρχαιες λαϊκές διηγήσεις. Ένας γενικός αποδεκτός ορισμός του διηγήματος είναι «ότι είναι μια σύντομη ιστορία, πραγματική ή φανταστική, με αρχή, μέση και τέλος, που το υλικό της συγκεντρώνεται αξονικά γύρω από ένα εξαιρετικό γεγονός (δραματικό ή κωμικό), κατά την εξέλιξη του σημειώνεται κάποια σύγκρουση ή εσωτερική διαπάλη, με σχετικά σύντομη διαδικασία και πλοκή, κορυφώνεται, σύντομα επίσης η ένταση του και οδηγείται γρήγορα στη λύση του.»(Σακελλαρίου Χάρης, 1996:31) Το διήγημα παρουσιάζει πρόσωπα σε καίριες στιγμές της ζωής τους, με λόγο λιτό αναλύοντας σε βάθος τα γεγονότα ή περιγράφοντας τα. Σημαντικό στοιχείο του είναι η ατμόσφαιρα, δηλαδή το στοιχείο που μπορεί να δημιουργήσει για το ίδιο θέμα, διαφορετικές προοπτικές και συναισθήματα.

Η πορεία και η εξέλιξη του νεοελληνικού διηγήματος προσδιορίζουν, ως ένα βαθμό, και την πορεία κι εξέλιξη του παιδικού διηγήματος, το οποίο πρέπει να είναι σύντομο, απλό, αναπτυγμένο, πάντα γύρω από ένα γεγονός, να μην αναλύεται σε περιγραφές, ψυχολογικές αναλύσεις και στατικές καταστάσεις. Πρέπει να κινείται μέσα σε μια ατμόσφαιρα φωτεινή και υποφερτή, αν όχι πάντα εύθυμη και αισιόδοξη. Η ευχάριστη λύση του διηγήματος βοηθάει τα παιδιά να στεριώσουν την κλονισμένη, ίσως αισιόδοξία τους και εμπιστοσύνη τους στο μέλλον. Στο σύγχρονο διήγημα για παιδιά πρωτεύει η σοβαρότητα, ο προβληματισμός, η αναφορά σε ιστορικά γεγονότα και γιορτές. Το βάρος πέφτει περισσότερο στα μηνύματα και λιγότερο στο ύφος, στην τεχνική και στη γλώσσα. Το παιδικό διήγημα ξεκινά κατά κύριο λόγο με απομίμηση ξένων, ευρωπαϊκών προτύπων

κυρίως ως αφήγημα με διδακτικούς και παιδευτικούς στόχους.

Τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του σύγχρονου διηγήματος είναι: α) Έχει αποβάλει το συγκαταβατικό ύφος και τις ηθικοδιδασκτικές φανερές προθέσεις. Είναι πιο ειλικρινής και αληθινή απέναντι στο παιδί και τη ζωή. β) Λείπει από τα πιο πολλά διηγήματα η χιουμοριστική ατμόσφαιρα, η σπινθηροβόλα διάθεση, ευτράπελη διάθεση. Κυριαρχεί κάποια ώριμη σοβαρότητα με μηνύματα που προβληματίζουν το σύγχρονο παιδί. γ) Πέρα από τις γνωστές κατηγορίες διηγημάτων, τελευταία καλλιεργούνται με πολύ επιτυχία τα θαλασσινά διηγήματα. δ) Τα σύγχρονα διηγήματα είναι καθαρά παιδοκεντρικά. Πρωταγωνιστούν παιδιά και έφηβοι, αγόρια και κορίτσια. ε) το ηθογραφικό διήγημα αργοπεθαίνει και μόνο νοσταλγικές αναφορές γίνονται κάποτε για σύγκριση της αλλοτινής επαρχιακής κυρίως ζωής, με τη σύγχρονη. (Αναγνωστόπουλος Β.Δ, 1998, εκδ.ι':108-109)

Με την άνθηση της παιδικής λογοτεχνίας και τη στροφή της θεματολογίας της, και τι διήγημα ως είδος της ακολουθεί αυτή την πρόοδο. Συγκεκριμένα «οι νεότεροι συγγραφείς του παιδικού διηγήματος κινήθηκαν θεματολογικά στις εξής κατηγορίες:

- i. Σ' αυτά που αναφέρονται στην οικογενειακή ζωή.
- ii. Σ' αυτά που αναφέρονται στην σχολική ζωή.
- iii. Σ' αυτά που αναφέρονται στην κοινωνική ζωή.
- iv. Στα ιστορικά που ζωντανεύουν στιγμές από τη ζωή, την ιστορία την πατρίδας.
- v. Στα θρησκευτικά, τα οποία αναφέρονται στις θρησκευτικές εκδηλώσεις, στα θρησκευτικά βιώματα των παιδιών.
- vi. Στα φυσιογνωστικά, τα οποία ασχολούνται με θέματα της φύσης.
- vii. Και στα οικολογικά, τα οποία πραγματεύονται θέματα της οικολογίας και της σχέσης του ανθρώπου με το οικοσύστημα.»(Σακελλαρίου Χάρης, 1996:35)

Σημαντικές προσωπικότητες που ασχολήθηκαν με το διήγημα είναι οι: Γ.Βιζυήνος, ο Αλ.Παπαδιαμάντης, ο Φ.Κόντογλου, ο Γ.Ξενόπουλος, ο Ζ.Παπαντωνίου η Π.Δέλτα, ο Στρ.Μυριβήλης, ο Ι.Δ. Ιωαννίδης, η Γαλ.Σαράντη κ.ά.

2) Οι Μικρές Ιστορίες:

Η εμφάνιση των μικρών ιστοριών στην ελληνική παιδική λογοτεχνία γίνεται γύρω στο 1974 και μετά, αν και ο Γρηγ.

Ξενόπουλος καλλιέργησε αυτό το είδος στα 1920-1930 στη Διάπλαση των παιδών αποσπασματικά όμως. Ένας γενικός αποδεκτός ορισμός του τι είναι μικρή ιστορία είναι ότι «είναι μια σύντομη διήγηση, η οποία στα πλαίσια μιας ρεαλιστικής αντιμετώπισης της καθημερινότητας, δίνει μια εικόνα ζωής από τον κόσμο του παιδιού, με λόγο αφαιρετικό αλλά συγχρόνως προσιτό στην αντιληπτικότητα του παιδιού, οικείο, άμεσο και συγκεκριμένο.»(Δελώνης Αντώνης, 1986:126) Ο χρόνος, ο τόπος και οι έννοιες είναι συγκεκριμένοι, υπάρχει εκφραστική λιτότητα, σύνταξη απλή, χωρίς νοηματικές δυσκολίες, οι συμβολισμοί δεν απουσιάζουν και υπάρχει μια διάθρωση γεγονότων με αρχή-μέση-τέλος.

Σημαντικές προσωπικότητες που ασχολήθηκαν με το είδος των μικρών ιστοριών είναι: η Ζ. Βαλάση, η Σ. Ζαραμπούκα, ο Γ. Κρόκος, η Λότη-Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου κ.ά.

3) Το Μυθιστόρημα:

Εμφανίστηκε γύρω στο 12^ο αιώνα, και ως αυτοτελές λογοτεχνικό είδος είναι μια αφήγηση σε πεζό λόγο. «Μυθιστόρημα είναι το κυκλικό, το σφαιρικό και το συνθετικό εκείνο είδος της πεζογραφίας που, κατά κανόνα, αναπαριστάνει ένα σύνολο ζωής όπου ο συγγραφέας αφηγείται μια νέα ιστορία επινοημένη από τη μυθοπλαστική φαντασία και όχι αντιγραμμένη από την προσωπική του ζωή· βέβαια πολλές βιοματικές του μνήμες μπορεί να έχουν εισχωρήσει, προφανώς μεταπλασμένες και εκ νέου δουλεμένες μέσα στη λογοτεχνική ιστορία.»(Τσιλιμένη Τασούλα, 2003:113) Το μυθιστόρημα έχει μεγάλη έκταση, η οποία δίνει την δυνατότητα στο συγγραφέα να αναφερθεί σε πολλά γεγονότα, να διαπλάσει τους ήρωες, να γοητεύσει τον αναγνώστη με την αφήγηση, την εξέλιξη του μύθου, να περιγράψει με παραστατικό τρόπο τα γεγονότα και να συνδυάσει τη φαντασία με την πραγματικότητα. Βασικό στοιχείο του μυθιστορήματος είναι η πλοκή με την οποία ο συγγραφέας κρατάει αμείωτο το ενδιαφέρον του αναγνώστη.

Αρχικά υπήρχαν δυο είδη μυθιστορήματος, το αριστοκρατικό, που κυρίως περιείχε ηρωικά κατορθώματα, και το λαϊκό, που κυρίως μιλάει για τον έρωτα και την καθημερινότητα των ανθρώπων. Σήμερα με την τεράστια ανάπτυξη που είχε και έχει ακόμη το μυθιστόρημα υπάρχουν πολλά περισσότερα είδη, όπως:

Το ιστορικό: Είναι το πρώτο μυθιστορηματικό είδος που αναπτύσσεται στην ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας. «Το ιστορικό μυθιστόρημα προσπαθεί να αναπαραστήσει με πιστότητα τη ζωή μιας άλλης εποχής και κυρίως την καθημερινότητά της, παρουσιάζοντας πραγματικά ιστορικά πρόσωπα, τα οποία πλαισιώνουν την μυθοπλαστική ιστορία, δεν είναι οι πρωταγωνιστές της, αντίθετα οι πρωταγωνιστές είναι πρόσωπα πλασματικά. Στο ιστορικό μυθιστόρημα πρέπει να υπάρχει χρονική απόσταση του συγγραφέα από την εποχή που περιγράφει, να μην την έχει ζήσει, ώστε να υπάρχει συναισθηματική αποστασιοποίηση από τα γεγονότα.»(Τσιλιμένη Τασούλα, 2003:116) Είναι το είδος του μυθιστορήματος που προβάλλει κάποια ιστορικά γεγονότα, ιστορικά πρόσωπα, ιδεώδη και υποδεικνύει στόχους και δρόμους ειδικότερα για τα παιδιά. Μέσα από τις σελίδες του προβάλλονται αξίες, όπως η Ελλάδα, η αρετή, η εθνική συνείδηση, η ανδρεία, η λαϊκή παράδοση. Την τελευταία 25ετία εξακολουθεί να είναι από τα πρώτα στις προτιμήσεις των συγγραφέων για παιδιά, επιφέρονται όμως αλλαγές στη θεματολογία του, στον τρόπο γραφής και εισάγονται καινοτόμες αντιλήψεις. Το ύφος του σύγχρονου μυθιστορήματος είναι απλό και ειλικρινές. Αποφεύγονται οι διδακτισμοί και οι λογής, λογής προστατευτισμοί. Γενικά διέπεται από έναν ηθικό ρεαλισμό προσαρμοσμένο στην ψυχολογία του παιδιού. Οι ήρωες είναι όχι μόνο παιδιά ή έφηβοι αλλά και κάθε ηλικίας άνδρες ή γυναίκες.(Αναγνωστόπουλος Β.Δ, 1998, εκδ.ι':117). Σημαντικά πρόσωπα που ασχολήθηκαν με το ιστορικό μυθιστόρημα είναι: η Κίρα Σίνου, ο Στ. Ξένος, ο Εμμ. Ροϊδης, ο Αλ. Παπαδιαμάντης, ο Ι.Δ Ιωαννίδης, ο Δ. Μανθόπουλος κ.ά.

Το ηθογραφικό: Η στροφή προς το ηθογραφικό μυθιστόρημα έγινε μετά το 1880. Είναι το μυθιστόρημα «που επιμένει στο χωριό, που προβάλλει τα στοιχεία της ζωής του χωριού, τα ήθη, τα έθιμα και τις παραδόσεις του, ενώ κυρίως ενδιαφέρεται για την περιγραφή και όχι για την εμβάνθυση σε πρόσωπα και χαρακτήρες.»(Τσιλιμένη Τασούλα, 2003:121) Το ηθογραφικό μυθιστόρημα για παιδιά διαμορφώθηκε τις τελευταίες δεκαετίες και παρατηρείται, ότι αλλάζουν οι προθέσεις των συγγραφέων σε σχέση με παλιότερους συγγραφείς. Ενώ κατά το παρελθόν τα ηθογραφικά μυθιστορήματα περιέγραφαν τη σύγχρονη ατμόσφαιρα, οι σύγχρονοι συγγραφείς για να μην χαθεί ένας άλλος παρελθοντικός τρόπος ζωής εξαιτίας της σημερινής

μηχανοκρατούμενης πραγματικότητας, προσπαθούν να τον περιγράψουν στις σελίδες του αντλώντας τις εμπειρίες από προσωπικά βιώματα και μνήμες και γι' αυτό πολλές φορές παρατηρείται μια νοσταλγική διάθεση. Σημαντικές προσωπικότητες του χώρου είναι: ο Δ. Βικέλας, ο Π. Καλλιγιάς, ο Κ. Καρκαβίτσας, η Ι.Μπουκουβάλα-Αναγνώστου κ.ά.

Το κοινωνικοπολιτικό: Είναι το είδος που μελετά τις συνέπειες των οικονομικών και κοινωνικών όρων σε μια δεδομένη εποχή και τόπο στην ανθρώπινη συμπεριφορά.(*Τσιλιμένη Τασούλα, 2003:123*) Η θεματολογία του συμπεριλαμβάνει μια μεγάλη ποικιλία ζητημάτων ή προβλημάτων που απορρέουν από το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον. Προβάλλει θέματα όπως η τεχνολογία, η αστυφιλία, το διαζύγιο, η βία, ο ρατσισμός κ.ά. Πλέον το παιδί δεν είναι εύτακτο, υπάκουο, αμέτοχο στη κοινωνική ζωή και χωρίς προβληματισμούς, αλλά αντιθέτως είναι σε θέση να αντιμετωπίσει μεγάλα σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα. Σημαντικές προσωπικότητες του χώρου είναι: ο Γρηγ. Ξενόπουλος, ο Ζαχ. Παπαντωνίου, ο Στρ. Μυριβήλης, ο Π. Πικρός κ.ά.

Το επιστημονικής φαντασίας: «Είναι η φανταστική αναπαράσταση του σύμπαντος στο χώρο και στο χρόνο, φτιαγμένη σύμφωνα με τις σχέσεις λογικής και επιστήμης.»(*Τσιλιμένη Τασούλα, 2003:132*) Κινείται στο χώρο της φαντασίας, κάνοντας πιο προσιτή την τεχνολογία στους μικρούς αναγνώστες. Ο πιο γνωστός συγγραφέας μυθιστορημάτων επιστημονικής φαντασίας είναι ο Ιούλιος Βερν. Στη χώρα μας το ξεκίνημα το έκανε ο Π. Πέτρος. Επίσης τέτοιου είδους μυθιστορήματα έγραψαν οι: Λ. Φαραύτη, ο Μ. Κοντολέον, η Κίρα Σίνου, η Β. Μάστορη κ.ά.

Περιπετειώδες: Το μυθιστόρημα αυτό αναπτύχθηκε ιδιαίτερα μετά τον εμφύλιο πόλεμο. Μπορεί να χωριστεί σε δυο κατηγορίες: α) στα μυθιστορήματα που το βάρος του μύθου εστιάζεται σε περιπέτειες που συμβαίνουν σε άγνωστους τόπους και β) στα μυθιστορήματα που ο μύθος ενέχει μυστήριο.(*Τσιλιμένη Τασούλα, 2003:133-134*) Σημαντικές προσωπικότητες του χώρου είναι: ο Στρ. Μυριβήλης, η Φράνση Σταθάτου, η Ελένη Βαλαβάνη κ.ά.

4) Το Παραμύθι:

Οι πρώτες ρίζες του παραμυθιού συναντιόνται στην αρχαιότητα. Το παραμύθι σημαίνει «παραμυθία», δηλαδή παρηγοριά, που συγχρόνως όμως διασκεδάζει από κάποιες ανησυχίες. Το παραμύθι για πολλούς αιώνες ζει και διαδίδεται με τη στοματική παράδοση από γενιά σε γενιά, από τόπο σε τόπο, από λαό σε λαό. «Ως διήγημα έχει αφηγηματική μορφή, πλοκή, λύση και σκηνική οικονομία αλλά κινείται σε μια πλασματική ατμόσφαιρα του παρελθόντος πάντοτε.»(Τσιλιμένη Τασούλα, 2003:95) Ο κόσμος του είναι φανταστικός, δεν υπόκεινται σε λογικό έλεγχο, δεν έχει σχέση με την καθημερινή ζωή, κινείται στη σφαίρα του λογικού και του παράλογου. Τα πρόσωπα και οι καταστάσεις έχουν ακραίες διαστάσεις, όλα είναι δυνατά, πιθανά πέρα από λογικούς περιορισμούς και φυσικούς νόμους. Τα βασικά δομικά στοιχεία του παραμυθιού είναι: η σύντομη εισαγωγή, ακολουθεί η διήγηση του παραμυθιού και κλείνει πάντα με νίκη του ήρωα και τη συναισθηματική κατακλείδα(κι έζησαν καλά και εμείς καλύτερα).

Το παραμύθι το διακρίνουμε σε δυο κατηγορίες, σε λαϊκό και έντεχνο. Η βασική τους διαφορά είναι, ότι ενώ το λαϊκό παραμύθι αντλεί το υλικό του από το λαϊκό ασυνείδητο, το έντεχνο αντλεί το υλικό του από τη σύγχρονη πραγματικότητα και απλώς χρησιμοποιεί τα σύμβολα του λαϊκού παραμυθιού. Η παιδαγωγική αξία του παραμυθιού είναι μεγάλη, αναπτύσσει τη φαντασία, την κριτική ικανότητα, τροποποιεί την συμπεριφορά, κοινωνικοποιεί για την ομαλή ένταξη στην κοινωνία, ευαισθητοποιεί, προβάλλει υψηλές αξίες, όπως η ελευθερία, η ειρήνη.

Οι κύριες τάσεις του σύγχρονου παραμυθιού είναι:

- α) Αποφεύγεται ο έντονα μαγικός και αφελής κόσμος των λαϊκών παραμυθιών.
- β) Αποφεύγονται οι αγριότητες, οι θηριωδίες και κάθε είδους απανθρωπιά. Η ψυχογραφία των ηρώων καθορίζεται από τους κοινωνικούς και ηθικούς κώδικες συμπεριφοράς προάγοντας του πνεύμα της δικαιοσύνης και του ανθρωπισμού.
- γ) Το σύγχρονο παραμύθι κινείται μέσα σε μια αταξική κοινωνία αποφεύγοντας τους βασιλιάδες και τα πριγκιπόπουλα.
- δ) Η κατάκτηση του διαστήματος και τα μεγάλα επιστημονικά επιτεύγματα άνοιξαν ένα μεγάλο κεφάλαιο της παιδικής λογοτεχνίας. Έτσι στα σύγχρονα παραμύθια συναντάμε αστροναύτες, διαστημόπλοια, πυραύλους κ.ά.
- ε) Το παραμύθι καλλιεργεί την προβληματική πάνω στα σύγχρονα ζητήματα που

αντιμετωπίζει ο κόσμος. στ) Η αναφορά του σύγχρονου παραμυθιού στη μυθολογία, την ιστορία, στους λαϊκούς θρύλους και μύθους και το λαϊκό πολιτισμό είναι ασθενική. ζ) Χαρακτηριστικό γνώρισμα του σύγχρονου παραμυθιού είναι η διαφορετική έκφραση και το ύφος του. Ο διδακτισμός έχει υποχωρήσει και τη θέση πήρε η έμμεση οδηγητική. Το ύφος είναι πιο αληθινό και φυσικό χωρίς την γνωστή συγκαταβατικότητα. η) Το σύγχρονο παραμύθι δίνει πάντοτε ένα ευτυχισμένο τέλος στην ιστορία, ένα «happy end» με λυτρωτική και καθαρτική επίδραση στη ψυχολογία του παιδιού. (Αναγνωστόπουλος Β.Δ, 1998, εκδ.ι':93-95)

Από τα πιο βασικά χαρακτηριστικά του είναι:

- «Το παραμύθι είναι μια διήγηση φανταστική και κατά κανόνα διασκεδαστική.
- Δεν αναφέρεται σε ορισμένα πρόσωπα ή σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο. Τα πρόσωπα είναι συμβολικά, πλασμένα από τη φαντασία.
- Δεν έχει σκοπό την διδασχή, αλλά την ευχαρίστηση.» (Σακελλαρίου Χάρης, 1996:54)

5) Η Ποίηση:

Για την ποίηση είναι δύσκολο να δοθεί ένας επαρκής ορισμός. Ο Κ. Παλαμάς λει ότι «η ποίηση είναι το άνθος της διανοητικής λεπτότητας.» (Τσιλιμένη Τασούλα, 2003:95) Το βασικό στοιχείο της ποίησης είναι ο ρυθμός, που της δίνει ιδιαίτερη αξία και έχει έντονο το συγκινησιακό στοιχείο. Οι πρώτες επαφές των παιδιών με τον έντεχνο λόγο και ιδιαίτερα με την ποίηση ήταν τα νανουρίσματα, τα ταχταρίσματα που έλεγαν οι μητέρες στα παιδιά.

Η παιδική ποίηση τηρεί ορισμένα χαρακτηριστικά. Είναι απλή στη γλωσσική διατύπωση και η νοηματική έκθεση του εννοιολογικού περιεχομένου, είναι όσο το δυνατό σύντομη. Έχει γοργότητα, ζωηρότητα και χάρη, είναι εποπτική και παραστατική, με καθαρές εικόνες και σαφή περιγράμματα και γενικά κινείται μέσα σε μια ατμόσφαιρα εύθυμη. Η ποίηση πριν το 1889 κινιόταν στη σφαίρα του διδακτισμού, όπου με την εμφάνιση του Αλ. Πάλλη παίρνει μια νέα πνοή και στροφή. Από το 1945 η ποίηση διαφοροποιείται σε τρεις κατευθύνσεις-τάσεις «την παραδοσιακή, την εξπρεσιονιστική και τη νεώτερη. Η πρώτη τάση χαρακτηρίζεται από λυρισμό και η δεύτερη από ρεαλισμό, οικείο ύφος, ζωντανή γλώσσα, ευρεία θεματική.» (Δελώνης Αντώνης, 1986:139)

Μέσα στη δεκαετία του '70 διαπιστώνονται αξιοπρόσεχτες εξελίξεις στην αισθητική, κυρίως στη γλώσσα, στο ύφος και στο μέτρο. Η γλώσσα της ποίησης είναι η ζωντανή δημοτική, που διαθέτει πλούσιο λεξιλόγιο και δουλεύει με άνεση το στίχο, την αλληγορία, τη μεταφορά, την προσωποποίηση. Ο συμβολισμός και η εικονοπλαστική της δύναμης την κάνουν προσιτή, χαρούμενη, λειτουργική. Το ύφος έπαψε να είναι συγκαταβατικό και επίπλαστο. Είναι ειλικρινές και ποικίλο. Στο μέτρο υπάρχει ποικιλία. Συνήθως τα ποιήματα είναι σύντομα, στροφικά, με ομοιοκαταληξία. Η σύγχρονη όμως ποίηση τόλμησε να δώσει ποιήματα σε ελεύθερο μέτρο και στίχο, σπάζοντας τις παραδοσιακές φόρμες. (Αναγνωστόπουλος Β.Δ, 1987:116-117)

Η θεματολογία της μετατοπίζεται από το παραδοσιακό τετράγωνο πατρίδα-θρησκεία-οικογένεια-φύση σε θέματα πιο ενδιαφέροντα για το παιδί, όπως η τεχνολογία κ.ά. Συμπερασματικά λοιπόν, η ποίηση για παιδιά χωρίς να παύει να είναι λυρική, αποκτά τώρα μια κριτική στάση απέναντι στον άνθρωπο και ωθεί το παιδί σε μια ενεργητική συμμετοχή στη ζωή. Σημαντικές προσωπικότητες είναι: ο Γ. Κρόκος, ο Χ. Σακελλαρίου, η Ρένα Καρθαίου κ.ά.

6) Το Θέατρο:

Έχει τις ρίζες του στην αρχαία Ελλάδα, στον Διόνυσο. Από την αρχαιότητα ως στις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα η απόλαυση των δημιουργημάτων της δραματικής τέχνης θεωρούνταν αποκλειστικό προνόμιο των μεγάλων. Από τα μέσα όμως της περασμένης εκατονταετίας κι έπειτα άρχισαν να δημοσιεύονται σε διάφορα περιοδικά διάλογοι, περιορισμένη για σχολική χρήση.

«Το θέατρο είναι μια απλή μίμηση των φαινομένων ή φυσικών στοιχείων» (Σακελλαρίου Χάρης, 1996:67) και εμπεριέχει όλα εκείνα τα στοιχεία που κατεξοχήν συνδέονται με την παιδική προσωπικότητα, μίμηση, κίνηση, χορό, ψυχική ταύτιση, δράση, τραγούδι, ψυχική εκτόνωση και πολλά άλλα. Υπάρχει στο θεατρικό λόγο η αμεσότητα και η οικειότητα ενώ παράλληλα ακονίζεται ο προφορικός λόγος, απελευθερώνεται ο συναισθηματικός κόσμος, καλλιεργείται η αισθητική του, ενδυναμώνεται η βούληση του, ταξιδεύει γρηγορότερα η φαντασία του, ξεπερνάει δειλίες και άγχη.

Οι δηλωτικές τάσεις της εξέλιξης του παιδικού θεάτρου είναι: α) Το σύγχρονο θέατρο δεν γράφεται μόνο για τις

ανάγκες του σχολείου, αλλά υπηρετεί γενικότερες ανάγκες του παιδιού, της πόλης ή του χωριού. β) Τα σύγχρονα θεατρικά έργα αντλούν τα θέματα τους κυρίως από δυο κύκλους: από την ιστορία και τη μυθολογία αφενός και αφετέρου από τη γύρω ζωή και τα σύγχρονα προβλήματα, όπως ειρήνη, μόλυνση του περιβάλλοντος κ.ά. γ) Ο χαρακτήρας των θεατρικών έργων είναι ψυχαγωγικός και διδακτικός. Το χιούμορ βγαίνει αβίαστα μέσα από τα πράγματα, τα γεγονότα και τις κωμικές καταστάσεις. (Αναγνωστόπουλος Β.Δ, 1998, εκδ.ι':146-147)

Η θεματολογία του θεάτρου στην αρχή αναφέρονταν σε θέματα θρησκευτικού περιεχομένου και πρυτάνευε ο διδακτισμός, ενώ στις μέρες μας με την άνθηση της παιδικής λογοτεχνίας κάνουν την εμφάνιση τους σ' αυτό η τεχνολογία, η κοινωνία, η φύση. Σημαντικές προσωπικότητες του χώρου είναι η Αντ. Μεταξά, ο Σπ. Μελάς, η Γαλ. Καζαντζάκη, η Γαλ. Σουρέλη κ.ά.

1.4 Παιδική Λογοτεχνία και σχολείο

Η παιδική λογοτεχνία έχει κατακτήσει τη θέση που της αξίζει στο χώρο της Τέχνης, στο χώρο της εκπαίδευσης και στη δυσκολότερη ακόμα βαθμίδα της, το νηπιαγωγείο. Όλοι οι ψυχολόγοι και οι παιδαγωγοί του κόσμου υποστηρίζουν πως η νηπιακή ηλικία είναι η επιδεικτικότερη στην τέχνη. Το νήπιο αναπτύσσεται ραγδαία νοητικά και συναισθηματικά, άρα η ηλικία του θεωρείται πρόσφορη για τη μύησή του σε αξίες. Και σε αυτή την ηλικία ο παιδαγωγός πρέπει να στήσει το υπόβαθρο.

Παλιότερα η παιδική λογοτεχνία στο χώρο του σχολείου ήταν στο περιθώριο, συγκεκριμένα:

- «Η λογοτεχνία στο σχολείο περνούσε και λειτουργούσε στα παιδιά μ' έναν τρόπο σχεδόν μηχανιστικό κι όχι από μια βαθύτερη ανάγκη τους για τα Γράμματα και την Τέχνη.
- Σχεδόν όλοι οι εκπαιδευτικοί, νόμιζα ότι η διδασκαλία της λογοτεχνίας, η μουσική, η ζωγραφική, η τέχνη γενικά ήταν ένα ακόμα μάθημα. Και βέβαια, δεν είναι έτσι.
- Οι εκπαιδευτικοί, ιδιαίτερα οι παλιότεροι, έχουν πάρει μια υποτυπώδη, λειψή και αρκετές φορές παραπλανητική γνώση αισθητικής αγωγής στις σχολές που φοιτούσαν.
- Δημιουργείται το σύνδρομο της απόθησης προς κάθε λογοτεχνικό κείμενο γιατί ακριβώς είχε δημιουργηθεί μια εργασιακή σχέση λογοτεχνίας και μαθητή.»(Αναγνωστόπουλος Β.Δ- Δελώνης Αντώνης, 1988:97)

Σήμερα όλο και περισσότεροι εκπαιδευτικοί στρέφονται προς την παιδική λογοτεχνία, επειδή την θεωρούν ως ένα σημείο σύνδεσης του σπιτιού και του σχολείου. Οι αγαπημένες ιστορίες της παιδικής ηλικίας κερδίζουν τη δική τους ξεχωριστή θέση, καθώς αναφέρονται σε πράγματα που είναι σημαντικά για τα παιδιά με τρόπο που αυτά κατανοούν. Η λογοτεχνία εισάγει τα παιδιά στον κόσμο του έντυπου και τους μιλάει για την ειδική γλώσσα των βιβλίων, στα οποία οι λέξεις επιλέγονται προσεχτικά και οι προτάσεις δομούνται με τέχνη. Πρόκειται για τις γλωσσικές δομές που θα συναντήσουν επανειλημμένως στον κόσμο του εντύπου.

Οι τρόποι με τους οποίους τα μικρά παιδιά προσεγγίζουν τα λογοτεχνικά βιβλία είναι στο χώρο του σχολείου δυο: α) «μέσω του παιδαγωγού»(Παπανικολάου Ρ. – Τσιλιμένη Γ. 2001:21-22), όπου κατά τη διάρκεια της ημερήσιας

απασχόλησης των παιδιών ο παιδαγωγός, διαλέγοντας την κατάλληλα στιγμή, καλεί κοντά του τα παιδιά και τους αφηγείται ένα λογοτεχνικό βιβλίο και β) «μέσω της βιβλιοθήκης»(Παπανικολάου Ρ. – Τσιλιμένη Τ. 2001:21-22), όπου τα παιδιά με προτροπή του παιδαγωγού αλλά και με δική τους πρωτοβουλία, διαλέγουν ένα βιβλίο και κάθονται να το διαβάσουν, όπως μπορούν.

Ο ρόλος του παιδαγωγού είναι καθοριστικός για την καλλιέργεια και ανάπτυξη της αγάπης του παιδιού για τη λογοτεχνία. Είναι βοηθητικός, συμβουλευτικός. Καθοδηγητικός, δημιουργικός, κοινωνικός. Περνάει από ένα παιδαγωγικό κλίμα αντιαυταρχικό. Έχει αφετηρία την ελευθερία της επιλογής των κειμένων από τους μαθητές και δεν είναι ένα μάθημα κατά διαταγήν. Για να υπάρξει μια λογοτεχνική αγωγή μέσα στο σχολείο πρέπει ο παιδαγωγός να λάβει υπόψη του κάποιες στρατηγικές καλλιέργειας της αγάπης του παιδιού για τη λογοτεχνία, όπως:

- «Ο παιδαγωγός στο σύγχρονο σχολείο πρέπει να μάθει, όχι πώς να διδάξει, αλλά πώς να μη διδάξει. Αυτό σημαίνει ότι ο ρόλος του είναι αντιδιδασκτικός, αλλά όχι ότι επικρατεί στην τάξη ασυδοσία και αναρχία. Ο παιδαγωγός κινητοποιεί και δραστηριοποιεί το παιδί στη λογοτεχνία, να κατακτήσει το κείμενο με προσωπική συμμετοχή.
- Αποφεύγει την τυποποιημένη ερώτηση: Σας άρεσε αυτό το ποίημα; αυτό το κείμενο;
- Είναι μνημονική, μηχανική λειτουργία η απάντηση στην ερώτηση: πείτε μου τα κυριότερα σημεία του λογοτεχνήματος. Ο παιδαγωγός πρέπει να αποφεύγει παρόμοιες ερωτήσεις.
- Αποφεύγει την ανάθεση μελέτης λογοτεχνικών βιβλίων και απόδοσή τους περιληπτικά. Δημιουργείται έτσι ένας συνειρμικός καταναγκασμός, που δεν έχει σχέση με την αγάπη για την λογοτεχνία.
- Ο παιδαγωγός δεν αναθέτει στους μαθητές του να παρουσιάσουν λογοτεχνικά βιβλία κατά διαταγή. Είναι μια άστοχη και αντιπαιδαγωγική ενέργεια.
- Συνειδητοποιεί το μήνυμα ο παιδαγωγός ότι δεν ισχύει η αρχή, ότι το λογοτεχνικό κείμενο είναι μέσο προς σκοπό. Δηλαδή, ότι είναι παιδαγωγούσα διδασκαλία και ότι η λογοτεχνία είναι υπηρετική άλλων μαθημάτων.

- Δεν κατακερματίζει τα λογοτεχνικά κείμενα για να υπηρετήσει τη γραμματική, την ορθογραφία, την έκθεση κ.ά.
- Ο ρόλος του παιδαγωγού είναι παρακινητικός, προωθεί τους μαθητές να γνωρίσουν τη λογοτεχνία.
- Ο παιδαγωγός αποφεύγει την ποινή και την αμοιβή, χρησιμοποιεί την ενθάρρυνση.
- Ενίσχυση της σχολικής βιβλιοθήκης και ανταλλαγή βιβλίων μεταξύ των μαθητών.»(Κατσίκη- Γκιβάλου Άντα, 1994:26-27)

Η αγάπη για τη λογοτεχνία μπορεί να γίνει πραγματικότητα, να ενισχυθεί, αν ο παιδαγωγός, το σχολείο, η οικογένεια βοηθήσουν. Η αξία αυτή, η λογοτεχνική αξία, να γίνει ανάγκη του παιδιού, γιατί τότε όχι μόνο θα επιβιώσει, αλλά ταυτόχρονα θα μπορέσει να δώσει στην κοινωνία μια νέα πανανθρώπινη αξία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙ

2.1 Το παιδικό λογοτεχνικό βιβλίο

Το παιδικό βιβλίο είναι μια εξαιρετικά πολύπλοκη και πολύμορφη σύνθεση. Έχει λεχθεί πως παιδικό λογοτεχνικό βιβλίο είναι «το αισθητικά δικαιωμένο κείμενο, που γράφεται από μεγάλους και απευθύνεται σε παιδιά, και που πρωταρχικός του σκοπός είναι να τα φέρει σε επαφή με το αισθητικό φαινόμενο της τέχνης και ειδικότερα της λογοτεχνίας.»(Πέτροβιτς- Ανδρουτσοπούλου Λότη, 1987:12) Το περιεχόμενο του μπορεί να αναφέρεται σε πραγματικές ή φανταστικές καταστάσεις, σε θέματα που απασχολούν άμεσα το παιδί, ή σε θέματα του ευρύτερου κοινωνικού χώρου, ακόμη και προβλήματα της σύγχρονης κοινωνίας. Θίγοντας, ωστόσο, τέτοια θέματα είναι σε θέση, ως τέχνη του λόγου, να αγγίξει την παιδική ψυχή, άρα μπορεί, πέρα από τη συμβολή του στην αισθητική καλλιέργεια, να συντελέσει και στη γενικότερη αγωγή του παιδιού ως ανθρώπου.

Το παιδικό βιβλίο είναι ένα άρτιο έργο, το οποίο έχει σωστή γλώσσα που καλυτερεύει το γλωσσικό αισθητήριο του παιδιού-αναγνώστη· έχει ένα ύφος, δηλαδή αναγνωρίζεται από τον τρόπο που ο συγγραφέας εκφράζει τις ιδέες του. Προβάλλει τις ανθρώπινες αξίες και παράλληλα δίνει πρότυπα υγιούς συμπεριφοράς. Ωθεί τα παιδιά και τους νέους σε υγιή κοινωνική συμπεριφορά, δηλαδή έχει ήθος, προβάλλει σημαντικά ιδανικά για τον άνθρωπο. Ακόμη το παιδικό βιβλίο συμφιλιώνει το παιδί και το νέο με το ωραίο και φυσικά γίνεται πηγή ευχαρίστησης, χαράς, ευφορίας, δηλαδή επιτυγχάνει αβίαστα την ψυχαγωγία.

Ο ρόλος λοιπόν, του παιδικού λογοτεχνικού βιβλίου είναι να συντελεί στο πλάσιμο ανθρώπων με ψυχολογική ωριμότητα, ελεύθερη συνείδηση κι ευαισθησία, ανθρώπων που ενδιαφέρονται πρώτιστα για το κοινό καλό κι όχι για το ατομικό συμφέρον.(Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου Λότη, 1987:12) Αρωγός, λοιπόν, θα πρέπει να είναι το παιδικό λογοτεχνικό

βιβλίο στο έργο των παιδαγωγών, για το πλάσιμο τέτοιων ανθρώπων, με τον ψυχολογικά σωστό χειρισμό κατάλληλων θεμάτων και την προβολή ορθών προτύπων, που βοηθούν τα παιδιά να ξεπεράσουν τον εγωκεντρισμό τους. Ακόμη το παιδικό βιβλίο «θα πρέπει να προβάλλει, όσο είναι δυνατό, τις αιώνιες και γενικά αποδεκτές αξίες, στις οποίες βασίζονται τα ανθρώπινα δικαιώματα.»(Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου Λότη, 1987:16-17) Θα πρέπει δηλαδή να κυριαρχείται από βαθύ ανθρωπισμό, ώστε να οδηγεί τα παιδιά σε ανάλογη στάση ζωής. Σημαντικό επίσης είναι το παιδικό βιβλίο «να βοηθάει από νωρίς στην γνωριμία και στην καλλιέργεια φιλίας μεταξύ των παιδιών, ανεξάρτητα από έθνος, χρώμα, φυλή ή θρησκεία».(Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου Λότη, 1987:17) Η ομορφιά μιας χώρας και ο πολιτισμός ενός λαού προβάλλονται αποτελεσματικά με τη λογοτεχνία.

Ένα από τα στοιχεία που κάνουν το παιδικό βιβλίο ιδιαίτερο και ξεχωριστό από το βιβλίο για μεγάλους είναι ότι αποτελεί ένα ενιαίο σύνολο του οποίου τα μέρη πρέπει να είναι σχεδόν ισοδύναμα.

Τα μέρη αυτά είναι:

1. «Το πνευματικό περιεχόμενο, που εκφράζεται με το λόγο και τις τεχνικές του.
2. Η αισθητική παρουσίαση αυτού του περιεχομένου, η οποία συγκεκριμενοποιείται στην εμφάνιση του βιβλίου.» (Βαλάση Ζωή, 2001:149)

Η αξία του πνευματικού περιεχομένου του παιδικού βιβλίου εξαρτάται από την ποιότητα των στοιχείων που τα απαρτίζουν. Τα πιο σημαντικά είναι:

- i. Ο λόγος: Η επικοινωνία αλλά και η ψυχαγωγία μέσω της γλώσσας, όταν οι αναγνώστες είναι παιδιά που δεν έχουν φτάσει ακόμη στην εφηβική ηλικία, είναι εγχείρημα δύσκολο. Τα παιδιά σκέφτονται και κατανοούν τις λέξεις και τις έννοιες με διαφορετικό τρόπο από αυτόν των ενηλίκων. Έτσι, η γλώσσα στο παιδικό βιβλίο για να είναι λειτουργική πρέπει να χρησιμοποιεί τους παιδικούς τρόπους και κώδικες. Η γλώσσα στο καλό παιδικό βιβλίο είναι εύστοχη, ζωντανή, πλούσια αλλά κατανοητή, ειλικρινής και όχι διφορούμενη, ικανή να γεννά εικόνες και συγκινήσεις.
- ii. Το θέμα: Το θέμα του καλού παιδικού βιβλίου είναι ενδιαφέρον για το παιδί. Κινείται στο χώρο των εμπειριών και στα πλαίσια των δυνατοτήτων του, να κατανοεί. Δεν

πρέπει να ξεχνάμε ότι το παιδί ζει στον κόσμο των ενηλίκων, αλλά ζει και στον δικό του, που είναι διαφορετικός.

iii. Η τεχνική της αφήγησης: Η τεχνική της αφήγησης, δηλαδή πώς εξελίσσεται ο μύθος, είναι από τα μεγαλύτερα μυστικά του καλού παιδικού βιβλίου. Ο τρόπος είναι το ταλέντο του δημιουργού να γίνεται πειστικός, να ζωντανεύει αυτό που δεν υπάρχει, να οικοδομεί χωρίς ύλη, να καιει την ψυχή και να φλογίζει το πνεύμα. Η εμπνευσμένη αφήγηση, αξιοποιεί ή αποδυναμώνει το θέμα, ανάλογα με το να αποκαλύπτει στον αναγνώστη νέες δυνατότητες συλλογισμών. Η γοητευτική, η ευρηματική, η εμπνευσμένη, η επιδέξια αφήγηση, δημιουργεί το πάθος για τα βιβλία που θα συντροφεύει τον άνθρωπο σε όλη του τη ζωή.

iv. Τα μηνύματα: Στο βάθος των λέξεων και των φράσεων, ανάμεσα στην πλοκή και στις σκιές των χαρακτήρων, κρύβεται η ιδεολογία του συγγραφέα, που εμποτίζει όλο το βιβλίο και το χαρακτηρίζει.

Η αισθητική παρουσίαση, δηλαδή η εμφάνιση του καλού παιδικού βιβλίου συνιστά μια καλλιτεχνική πρόταση. Η ποιότητα της εμφάνισης του παιδικού λογοτεχνικού βιβλίου εξαρτάται:

i. Από την καλλιτεχνική αξία της εικονογράφησης: Σε ένα παιδικό λογοτεχνικό βιβλίο μπορεί να υπάρχει εικονογράφηση, μπορεί και να μην υπάρχει. Όταν υπάρχει επιτελεί πάντα ένα έργο και δεν είναι ποτέ αδιάφορη. Η εικονογράφηση είναι απαραίτητη στα βιβλία που απευθύνονται στις μικρές ηλικίες και κυρίως στα νήπια, που διαβάζουν το βιβλίο με τις εικόνες. Για τα νήπια, η εικονογράφηση είναι κάτι παραπάνω από μέσο αισθητικής καλλιέργειας. Είναι μέσο γνώσης, όργανο αναγνώρισης του κόσμου και των πραγμάτων. Στις μεγαλύτερες ηλικίες, η εικονογράφηση λειτουργεί ως κατ' εξοχήν φορέας καλλιτεχνικής άποψης.

ii. Από την τυπογραφική αισθητική: Η εμφάνιση επηρεάζει όχι μόνο τη λειτουργία του βιβλίου ως αισθητικού αντικειμένου, αλλά και την καλλιέργεια της ίδιας της αγάπης για το βιβλίο την έλξη και την απώθηση που εμπνέει στον άνθρωπο. Έτσι καλαισθητο κρίνεται ένα βιβλίο από:

➤ Την καλλιτεχνική ποιότητα και την καλλιτεχνική εκτύπωση της εικονογράφησης του.

- Την αρχιτεκτονική της σελίδας, δηλαδή, το μήκος και τον αριθμό των σελίδων, την αναλογία έντυπου και λευκού χρώματος.
- Την υφή, το βάρος και το χρώμα του χαρτιού.
- Το σχήμα και το μέγεθος του βιβλίου σε συνδυασμό με την ηλικία των αναγνωστών για τους οποίους κυρίως προορίζεται.
- Το είδος, την ανθεκτικότητα, την καλαισθησία, της βιβλιοθεσίας. *(Βαλάση Ζωή, 2001:150-151)*

2.2 Θεματολογία παιδικού λογοτεχνικού βιβλίου

Στις περίοδο 1835-1974 η παιδική λογοτεχνία κινείται σ' αυτούς κυρίως τους θεματικούς άξονες: θρησκεία- πατρίδα- φύση- οικογένεια. (Δελώνης Αντώνης, 2000:30)

Κυρίως, σε ότι αφορά την πατρίδα τόνιζαν τη συναισθηματική σχέση, το πατριωτικό συναίσθημα, την ανάγκη για θυσίες προκειμένου να την υπερασπιστούν, το ένδοξο παρελθόν, τη γνώση της ιστορικής πορείας του Έθνους. Για τη θρησκεία τόνιζαν το τυπικό και λατρευτικό χαρακτήρα της σχέσης αυτής, τη σημασία της στενής σχέσης με την εκκλησία για τη διατήρηση του θρησκευτικού φρονητισμού. Σε ότι αφορά την οικογένεια τόνιζαν την αξία της ως κοινωνικού θεσμού και ως πόλου αγάπης, στοργής, προστασίας, αλληλεγγύης, αλλά τόνιζαν επίσης και την εξάρτηση που πρέπει να έχει το παιδί και ο νέος από αυτήν. Και τέλος σε ότι αφορά τη φύση τόνιζαν περισσότερο τη γραφικότητα, την ομορφιά της, τον αγαθοποιό ρόλο της και τη συναισθηματική φόρτιση που δημιουργεί στον άνθρωπο.

Αντίθετα με αυτήν την περίοδο από το 1975 έως σήμερα, είναι σαφής η στροφή, σε ότι έχει σχέση με τη θεματική, επειδή βέβαια βοήθησαν σε αυτό και οι λογής αλλαγές στην δομή της κοινωνίας, στους προσανατολισμούς του σύγχρονου ανθρώπου, στις δυνατότητες της τεχνολογίας, στην κατάρρευση παλαιών ιδεολογικών προτύπων.

Συγκεκριμένα, τα θέματα που κυριαρχούν στα σύγχρονα παιδικά βιβλία είναι:

«Ο κοινωνικός προβληματισμός, που κατέχει και τη μεγαλύτερη έκταση στη σύγχρονη θεματολογία. Αυτός ο προβληματισμός έχει στόχο να γνωρίσουν και να συνειδητοποιήσουν τα παιδιά προβλήματα οικογενειακά, όπως το διαζύγιο, κοινωνικά, όπως η αστυφιλία, η μετανάστευση, τα ναρκωτικά, η ειρήνη και εθνικά, όπως ο εμφύλιος πόλεμος, η δικτατορία κ.ά.

Το οικολογικό, δηλαδή η αλόγιστη καταστροφή της ισορροπίας της φύσης και η ανάγκη να προστατευθεί το περιβάλλον. Συνάρτηση του θέματος αυτού είναι και το ενεργειακό πρόβλημα.

Η επιστημονική φαντασία, δηλαδή η αντιπαράθεση της ζωής στο διάστημα, οι συνέπειες, οι σχέσεις ανθρώπων-εξωγήινων, και άλλα σχετικά θέματα που αποτέλεσαν τη βάση σε σειρά βιβλίων, στα οποία κυρίαρχο στοιχείο είναι οι δυνατότητες και οι προοπτικές των σύγχρονων επιστημονικών κατακτήσεων σε σχέση με τον παράγοντα άνθρωπο (σχέση ανθρώπου-μηχανής).

Η ιστορία κατέχει πάντα ένα τμήμα και απασχολεί δημιουργικά κάποιους συγγραφείς.

Η θρησκεία ελάχιστα απασχολεί, και πάντα έμμεσα, τους συγγραφείς των σύγχρονων παιδικών βιβλίων». (Αναγνωστόπουλος Β.Δ, 1998,εκδ.ι':168-171)

Σήμερα προβάλλεται ιδιαίτερα το συνειδητοποιημένο και ενεργοποιημένο παιδί, η αξία της συμμετοχής, η αξία της ομάδας, η συνεργατικότητα, η διεθνής αλληλεγγύη, η αταξική μορφή της κοινωνίας, η ειλικρίνεια στις σχέσεις των ανθρώπων, η ισότητα των δυο φύλων. Θέματα, πάντως, τα οποία δίνουν αφορμή για μια διαφορετική αντίληψη στην αντιμετώπιση γενικά του παιδιού αλλά και του τρόπου που πρέπει να γράφεται το παιδικό λογοτεχνικό βιβλίο.

2.3 Τα χαρακτηριστικά του σύγχρονου παιδικού λογοτεχνικού βιβλίου

Την τελευταία δεκαετία με την ανάπτυξη της παιδικής λογοτεχνίας παρατηρείται μια στροφή και μια ανάπτυξη του παιδικού λογοτεχνικού βιβλίου. Το σημερινό παιδικό βιβλίο έχει κάποια χαρακτηριστικά, τα οποία το διαφοροποιούν από τις παραγωγές παλαιότερων χρόνων. Το κύριο χαρακτηριστικό της σύγχρονης παραγωγής είναι η ποικιλία και στα θέματα και στην εμφάνιση, η οποία παραπλανεί πολλές φορές το αγοραστικό κοινό. Τα παιδικά λογοτεχνικά βιβλία, σήμερα θίγουν σύγχρονα θέματα με ειλικρίνεια, ανάλογα με την ηλικία που απευθύνονται. Θέματα όπως οι διαπροσωπικές σχέσεις των σύγχρονων ανθρώπων, μικρών και μεγάλων, οι σχέσεις στην οικογένεια, το διαζύγιο, η ισότητα των δυο φύλων, η βία, η μόλυνση του περιβάλλοντος, η κοινωνική αδικία, ο ρατσισμός κ.ά.

Άλλο χαρακτηριστικό είναι, ότι τα σημερινά παιδικά λογοτεχνικά βιβλία αποφεύγουν το φανερό διδακτισμό και την ηθικολογία. Η γλώσσα τους είναι νεοελληνική και κατανοητή, το ύφος απλό, οι ωραιολογίες και οι κουραστικές περιγραφές περιορισμένες. Στα περισσότερα υπάρχει ζωντανός διάλογος, ενδιαφέρουσα πλοκή και ολοκληρωμένοι χαρακτήρες. «Ιδιαίτερα για τα μικρά παιδιά, εμφανίζονται βιβλία με παραμύθια που οι δημιουργοί τους είτε αντλούν από την παράδοση προσθέτοντας το «κάτι» της εποχής τους, είτε δημιουργούν έναν εντελώς νέο τύπο που μονάχα τα βασικά στοιχεία κρατά, τα μαγικό, το φανταστικό, ενώ κατά τα άλλα εκφράζει την εποχή του και μιλά για τα προβλήματά της». (Πέτροβιτς- Ανδρουτσοπούλου Λότη, 1987:47)

Τα παιδιά έχουν ανάγκη για επικοινωνία με τους γύρω, η ανάγκη τους για προσωπική επαφή με τους ανθρώπους που τα περιβάλλουν και ιδιαίτερα με την οικογένεια. «Τα σύγχρονα παιδικά βιβλία, λοιπόν, καλούνται να δώσουν στα παιδιά μια αληθινή γνώση του εαυτού του και των γύρω του ενηλίκων, να καλλιεργήσουν το διάλογο, την ανεκτικότητα την ικανότητα για αρμονική συμβίωση με τους άλλους». (Πέτροβιτς- Ανδρουτσοπούλου Λότη, 1987:50) Τα σημερινά βιβλία για παιδιά δε θα πρέπει να λένε ψέματα, πρέπει αν μάθουν στα παιδιά πώς να αναζητούν διαρκώς την αλήθεια. Επίσης πρέπει να παρουσιάζουν τις σχέσεις των

ανθρώπων με ειλικρίνεια, αλλά και με τρόπο εποικοδομητικό, ώστε να μην οδηγούνται τα παιδιά σε στείρα κριτική των άλλων, αλλά να βοηθιούνται στην αρμονική συμβίωση και στην κατανόηση των άλλων. Ακόμη πρέπει να μιλάνε για την ισότητα μεταξύ των ανθρώπων, για την ειρηνική συμβίωση των λαών.

Τα παιδικά λογοτεχνικά βιβλία καλό είναι να είναι ειλικρινής με τα προβλήματα και τις λαθεμένες κατευθύνσεις που δείχνει να έχει πάρει η ανθρωπότητα, να μιλούν για την απειλή από την κακή χρήση της τεχνολογίας και την υποδούλωση του ανθρώπου στη μηχανή, την απειλή του πολέμου. Δεν πρέπει, όμως να γεμίζουν τα παιδιά με απελπισία και φρίκη για τη ζωή που τα περιμένει. Τα παιδιά χρειάζονται την ελπίδα για να προχωρήσουν. Είναι καλό να μιλούν για την κοινωνική αδικία και την έλλειψη ελευθερίας, είναι λάθος όμως να προσφέρουν στα παιδιά έτοιμες λύσεις.

Δυστυχώς δε λείπουν όμως και τα αρνητικά χαρακτηριστικά, ευτυχώς με περιορισμένη έκταση. Παρατηρείται μια τάση για χυδαιολογία εν ονόματι του ρεαλισμού, μια τάση για εντυπωσιασμό των παιδιών και μια τάση για περιττή και πρόωρη απομυθοποίηση πραγμάτων, θεσμών, σχέσεων, που διόλου δε φαίνεται να την έχει ανάγκη το σύγχρονο παιδί που μάλλον το βλάπτει. Η σωστή όμως επιλογή του καλού παιδικού λογοτεχνικού βιβλίου έχει θετικές επιπτώσεις στο παιδί για την ολόπλευρη ανάπτυξή του. *(Πέτροβιτς- Ανδρουτσοπούλου Λότη, 1987:47)*

2.4 Τα παιδιά ως αναγνώστες

Ως παιδικό κοινό, αποδέκτη της λογοτεχνίας και ειδικότερα των παιδικών βιβλίων, θεωρείται ο άνθρωπος από τα τρία περίπου χρόνια του ως τα δεκατέσσερα. (Βαλάση Ζωή, 2001:19) Δεν πρέπει όμως να μην ληφθεί υπόψη, ότι τα παιδιά της ίδιας βιολογικής ηλικίας δε βρίσκονται όλα στο ίδιο επίπεδο νοητικής και ψυχικής ωρίμανσης, ούτε έχουν όλα τις ίδιες ανάγκες. Είναι συνηθισμένο φαινόμενο, πολλά παιδιά να ευχαριστιούνται με λογοτεχνικά έργα που θεωρούνται πιο ταιριαστά σε μεγαλύτερα ή μικρότερα παιδιά. Ακόμη, υπάρχουν παιδιά που διαβάζουν μεγαλώνοντας τα βιβλία που τα συγκίνησαν, όταν ήταν πιο μικρά.

Ο αναγνώστης και η σχέση του με το κείμενο βρίσκεται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος όλων των ερμητευτικών και βεβαίως των θεωριών της πρόσληψης. Ο Appleyard αναφέρει τις εξής προτάσεις για τους ρόλους των παιδιών και των εφήβων- νέων:

1. «Ο αναγνώστης ως παίκτης: Στην προσχολική ηλικία το παιδί που δεν είναι ακόμη αναγνώστης, αλλά ακροατής, κυρίως μαθαίνει να παίζει με σιγουριά σε έναν φανταστικό κόσμο όπου αντικατοπτρίζονται πραγματικότητες, φόβοι και επιθυμίες σε μρφές που το παιδί σταδιακά μαθαίνει να ξεχωρίζει και να ελέγχει.

2. Ο αναγνώστης ως πρωταγωνιστής: Το παιδί της σχολικής ηλικίας είναι το κεντρικό πρόσωπο, ο ήρωας ή η ηρωίδα, σε ένα μυθιστόρημα που γράφεται συνεχώς εκ νέου καθώς η εικόνα του παιδιού για τον κόσμο και για τις ανθρώπινες συμπεριφορές συνεχώς εμπλουτίζονται και αλλάζει,. Οι ιστορίες που διαβάζει τώρα φαίνονται να παρουσιάζουν έναν εναλλακτικό, πιο οργανωμένο και λιγότερο συγκεχυμένο κόσμο από εκείνον της πραγματικότητας, και όπου το παιδί μπορεί εύκολα να καταφύγει και να εμπλακεί.

3. Ο αναγνώστης ως διανοητής: Ο έφηβος αναζητά στις ιστορίες που διαβάζει το νόημα της ζωής, τις αξίες και τα πιστεύω, τις ιδανικές μορφές και τα πρότυπα που αξίζουν την μίμηση. Η αλήθεια αυτών των ιδεών και ο τρόπος ζωής είναι το κυριότερο κριτήριο για την εκτίμησή τους.» (Καρπόζηλου Μάρθα, 1994:39-40)

Η αναγνωστική ικανότητα και τα αναγνωστικά ενδιαφέροντα των παιδιών επηρεάζονται, εκτός από την

ηλικία, και από άλλους προσωπικούς, βιοκοινωνικούς και περιβαλλοντικούς παράγοντες. Όπως το φύλο, η νοημοσύνη τα ερεθίσματα που τους παρέχει το οικογενειακό, σχολικό και το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον. «Για παράδειγμα, έχει εμπειρικά αποδειχτεί ότι, ενώ έως την ηλικία των εννέα ετών τα αναγνωστικά ενδιαφέροντα των αγοριών και των κοριτσιών δεν φαίνεται να επηρεάζονται από το φύλο, στην ηλικία από δέκα έως δεκατριών ετών παρατηρούνται διαφοροποιημένες προτιμήσεις που μπορούν να αποδοθούν στην επίδραση του περιβάλλοντος και στην ψυχοσυναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού.»(Καρπόζηλου Μάρθα, 1994:40)

Η εξωτερική εμφάνιση και η ελκυστικότητα ενός βιβλίου είναι ένας σημαντικός παράγοντας που επηρεάζει τις αναγνωστικές προτιμήσεις κάθε ηλικίας. Έχει αποδειχτεί ότι στα παιδιά των μεγαλύτερων τάξεων του δημοτικού σχολείου, η ύπαρξη πλούσιας εικονογράφησης σε λογοτεχνικά έργα λειτουργεί απωθητικά, επειδή ταυτίζουν τις πολλές εικόνες με βιβλία που προορίζονται για μικρότερα παιδιά.

Λέγεται ότι «το παιδί είναι ο ιδεώδης αναγνώστης».(Τσιλιμένη Τασούλα, 2003:11) Αυτό σημαίνει ότι είναι ένας άδολος κριτικός, που απορρίπτει ό,τι δεν τον ενδιαφέρει. Και δεν τον ενδιαφέρει ό,τι είναι ξένο προς τις ψυχικές του ανάγκες και στα αναγνωστικά ενδιαφέροντα της ηλικίας του. Η ψυχολογία διδάσκει ότι τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας, αρέσκονται στις ιστορίες και στα παραμύθια με ζώα και στα τραγουδάκια. Είναι η βαθμίδα κατά την οποία εμφανίζεται έντονα ο ανιμισμός και ο εγωκεντρισμός του παιδιού. Για τα παιδιά ηλικίας 6-10 ετών κατάλληλοι είναι οι μύθοι, οι φανταστικές ιστορίες, έξω από χώρο και χρόνο. Τα λίγο μεγαλύτερα παιδιά προτιμούν τις διηγήσεις ιστορικές και φανταστικές, περιπέτειας και σε αυτά που αναφέρονται σε επιστημονικά επιτεύγματα. Μέσω αυτών ξυπνούν όχι μόνο η φαντασία, αλλά και οι πνευματικές λειτουργίες όπως η παρατήρηση, η αφαίρεση, η εποπτεία κ.ά.

Η σχέση του παιδιού με το βιβλίο είναι πρόβλημα σοβαρό και συνδέεται με ευρύτερους κοινωνικούς, πολιτιστικούς και οικονομικούς παράγοντες. Το παιδί επηρεάζει την ποιότητα, εξωτερική και εσωτερική, και την θεματολογία του παιδικού βιβλίου, είναι σε θέση να επιλέγει και να απορρίπτει ό,τι δεν του αρέσει, ό,τι δεν καλύπτει τα αναγνωστικά του

ενδιαφέροντα. Το σύγχρονο παιδί αποζητά στα βιβλία του την καυτή πραγματικότητα, τη σφύζουσα ζωή με τις αντιφάσεις και τα επιτεύγματα της. Το γεγονός αυτό υπαγορεύει και μια διαφορετική στάση του συγγραφέα, του γονιού και του σχολείου και οφείλουν όλοι να το κατανοήσουν, έτσι ώστε να παρέχονται στα παιδιά καλά και σωστά βιβλία.

Άλλωστε η λογοτεχνία, όπως και οι άλλες τέχνες, πηγάζει βασικά από την εποχή της και την εκφράζει υπερχρονικά, δίνοντας τα φυσιογνωμικά χαρακτηριστικά της.

2.5 Η συμβολή του παιδικού λογοτεχνικού βιβλίου στην ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού

Στην σημερινή εποχή οι περισσότεροι ενήλικες διαβάζουν σπάνια ένα βιβλίο ή δε διαβάζουν καθόλου, αντίθετα βλέπουν πολύ τηλεόραση. Όσοι δε διαβάζουν δεν το κάνουν, γιατί τους λείπει ο χρόνος, αλλά το ενδιαφέρον. Το διάβασμα βιβλίων θεωρείται κουραστική απασχόληση, ενώ οι άλλες απασχολήσεις που καλύπτουν τον ελεύθερο χρόνο, υποτίθεται ότι τους ξεκουράζουν.

Το διάβασμα ενός βιβλίου έχει σημαντικές επιδράσεις στον άνθρωπο και σε όλη την προσωπικότητά του, αποτελεί μια ειδική μορφή βοήθειας για τη ζωή του. Για να μπορέσει ο άνθρωπος να βρει τη θέση του στο σύγχρονο κόσμο με τις συνεχείς μεταλλαγές του, χρειάζεται μια σταθερή τοποθέτηση, μια εσωτερική ασφάλεια. Αυτά μπορεί να τα αποκτήσει μόνο με την εμπειρία της ζωής και την αντιπαράθεση με την εμπειρία της ζωής άλλων ανθρώπων. «Με το διάβασμα έρχεται σε επαφή με ανθρώπινα προβλήματα, γίνεται το μέσο για την απόκτηση μιας κοσμοθεωρίας». (Γκρέμινγκερ Άρνολντ, 1979:8) Τα βιβλία συγκεντρώνουν διαπιστώσεις, απόψεις και υποθέσεις, είναι σύμβουλοι. Στο ρόλο αυτό δεν συμβάλλουν μόνο τα εγκυκλοπαιδικά ή μορφωτικά βιβλία, τα εξειδικευμένα επιστημονικά έργα, τα δοκίμια και οι μελέτες. Βοήθεια στη ζωή μπορεί να προσφέρει κι ένα μυθιστόρημα ή μια περιπετειώδης ιστορία. Ο αναγνώστης του βιβλίου μπορεί να γνωρίσει τρόπους συμπεριφοράς και σκέψεις που δεν αντιμετώπισε ως τώρα στην δική του ζωή.

«Το παιδί είναι εξελισσόμενος κόσμος, ο οποίος δέχεται συνεχώς ερεθίσματα, τα οποία σε συνδυασμό με τις ατομικές καταβολές και προδιαθέσεις, επιδρούν και διαμορφώνουν την προσωπικότητά του στην πορεία του προς ωρίμανση». (Δελώνης Αντώνης, 2000:21-22) Η λογοτεχνία γενικά και η παιδική ειδικότερα επηρεάζει βαθιά τον άνθρωπο σε διάφορους τομείς του. Ειδικότερα σε:

Ψυχολογικούς λόγους

Το παιδί κι ο νέος με το διάβασμα πλαταίνουν τον κύκλο των ιδεών τους και καλλιεργούν το συναισθηματικό τους κόσμο. Ακόμη καλλιεργούν τη φαντασία, τη κρίση, τη βούληση, διαμορφώνουν το χαρακτήρα τους, μέσω ψυχολογικών διεργασιών όπως η ταύτιση και η μίμηση. Τα μικρά παιδιά αποκτούν μια «κτητική σχέση» με το βιβλίο, αλλά και με ήρωες των βιβλίων, πράγμα που συμβάλλει στην εξομάλυνση ψυχολογικών προβλημάτων. Επίσης αναπτύσσεται συνολικά ο ψυχισμός του παιδιού και οδηγείται σε ευγενικότερες σφαίρες, μέσω της αγωγής της ψυχής που απελευθερώνεται από λογής συμπλέγματα και πλάνες.

Παιδαγωγικούς λόγους (Δελώνης Αντώνης, 2000:22)

Το παιδί που διαβάζει, βελτιώνει την εκφραστική του ικανότητα. Οι γλωσσικές απαιτήσεις της καθημερινής ζωής είναι γενικά πολύ μικρές, αντίθετα τα βιβλία προσφέρουν ένα διαφοροποιημένο και ευρύτερο αριθμό λέξεων και καλύτερες διατυπώσεις από αυτές, που είναι συνήθειες στην καθημερινή ομιλία. Το παιδί πρέπει να ακούσει τη φωνή του όταν διαβάζει, κι αν δεν ξέρει να διαβάζει, να ακούσει τους γονείς του. Το ύφος, το βλέμμα οι κινήσεις του σώματος, των χεριών και γενικά η παρουσία, παίζουν σπουδαίο ρόλο στη σύνδεση του παιδιού με το βιβλίο. Ακόμη έχει διαπιστωθεί, ότι υπάρχει μια στενή σχέση ανάμεσα στο διάβασμα και στην ορθογραφία. «Τα παιδιά, που διαβάζουν περισσότερο κάνουν λιγότερα ορθογραφικά λάθη. Αυτή η διαπίστωση φαίνεται να διαψεύδεται μερικές φορές από τις πρακτικές εμπειρίες. Συχνά τονίζουν μερικοί γονείς, ότι τα παιδιά τους κάνουν ακόμα πολλά ορθογραφικά λάθη, παρ' όλο που διαβάζουν πολύ. Όταν όμως τα λάθη αυτά κοιταχτούν προσεκτικά, διαπιστώνεται, πως πρόκειται για επιπόλαια λάθη».(Γκρέμμινγκερ Άρνολντ, 1979:10-11)

Διαβάζοντας τα παιδιά και οι νέοι βιβλία έχουν την ευκαιρία να κάνουν κτήμα τους ένα μεγάλο φάσμα γνώσεων και μέσω αυτών να σχηματίσουν μια άποψη για τον κόσμο που ζουν, να έχουν γνώμη. Ακόμη με τα βιβλία τα παιδιά έχουν την ευκαιρία να ενταχθούν ομαλά μέσα στην ομάδα, όπως στην οικογένεια, στο σχολείο και να είναι συνεργάσιμα άτομα. Αξίες όπως η φιλία, η αλληλεγγύη, ο αμοιβαίος

σεβασμός, η ισότητα των δυο φύλων, η συνεργατικότητα και άλλες, όχι μόνο γίνονται κτήμα των παιδιών, αλλά μπορούν και να βιωθούν στην καθημερινή τους ζωή. Τα παιδιά μεταφέρουν στη ζωή τους, στα παιχνίδια τους, στις σχέσεις ό,τι διαβάζουν.

Κοινωνικούς λόγους

Με το διάβασμα τα παιδιά και οι νέοι συνειδητοποιούν τα μεγάλα και δυσεπίλυτα κοινωνικά και παγκόσμια προβλήματα. Γίνονται μέτοχοι κάποιας συλλογικής ευθύνης, με άλλα λόγια περνούν από το ατομικό στο συλλογικό εγώ. Η κοινωνικοποίηση του ατόμου γίνεται με έναν ευχάριστο τρόπο, χωρίς πίεση. Ακόμη συνειδητοποιούν τα σημαντικά προβλήματα του ανθρώπου, αποκτούν μια αντικειμενική άποψη αυτών και έχουν πλέον τη δυνατότητα να βαδίσουν προς την ωριμότητα με ένα σημαντικό εξοπλισμό και να αποφασίσουν για το μέλλον. Τα παιδιά βιώνοντας τη ζωή των ηρώων, βιώνουν τις μεγάλες κοινωνικές αξίες.

Επιπροσθέτως με το διάβασμα τα παιδιά και οι νέοι αξιοποιούν το χρόνο τους, δίνουν ένα νόημα στη ζωή τους. Επίσης μέσω των βιβλίων, αυξάνουν τις δυνατότητες τους να γίνουν χρήσιμα στελέχη στη ζωή και στις δράσεις της κοινωνίας όπου ζουν. Με θετικές επιπτώσεις για το άτομο, την οικογένεια, την κοινωνία και το κράτος.

Αισθητικοί λόγοι

Μέσω της ανάγνωσης λογοτεχνικών βιβλίων, μπορούν τα παιδιά και οι νέοι να βελτιώσουν το αισθητικό τους κριτήριο. Δηλαδή, να μάθουν να αναγνωρίζουν το ωραίο, να αποφεύγουν την ασχήμια της ζωής, να φτιάχνουν τον κόσμο τους ωραιότερο. Η αίσθηση του ωραίου, η ευαισθησία απέναντι στη τέχνη, η εσωτερική στάση σε ότι όμορφο, οδηγεί σε μια απελευθέρωση από τα αδιέξοδα της εποχής, χωρίς να απορρίπτουν τη σκληρή πραγματικότητα. Έχουν με το βιβλίο έναν αποτελεσματικό τρόπο φυγής. «Ένα όχημα με το οποίο ταξιδεύον σε χώρες όπου η ζωή έχει μια διαφορετική αξία, ένα νόημα». (Δελώνης Αντώνης, 2000:24)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΟΛΥΜΠΙΑΚΟ ΠΝΕΥΜΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙ

3.1 Αρχαίοι και σύγχρονοι Ολυμπιακοί Αγώνες

Οι αρχαίοι Ολυμπιακοί αγώνες γιορτάζονταν στον ιερό τόπο της Ολυμπίας στη δυτική Πελοπόννησο. Κάθε τέσσερα χρόνια, για σχεδόν 1200 χρόνια, οι αγώνες ήταν η μεγαλύτερη και σπουδαιότερη γιορτή της αρχαίας Ελλάδας. Τόσο πολύ επηρέασαν τη ζωή των αρχαίων Ελλήνων, που έφτιαξαν το χρονολογικό τους σύστημα με βάση τους Ολυμπιακούς αγώνες, αρχίζοντας τη μέτρηση των χρόνων από την πρώτη Ολυμπιάδα το 776 π.Χ. Οι Ολυμπιακοί αγώνες είχαν έντονο θρησκευτικό χαρακτήρα και γιορτάζονταν προς τιμή του μεγαλύτερου και δυνατότερου από τους δώδεκα θεούς του Ολύμπου, του Δία. Για το λόγο αυτό οι αγώνες δεν περιλάμβαναν μόνο αθλητικά αγωνίσματα, μα και θυσίες, με μεγαλύτερη αυτή στο ναό του Ολύμπιου Διός μπροστά στο χρυσελεφάντινο άγαλμα του Δία, που είχε κατασκευάσει ο μεγαλύτερος γλύπτης στην αρχαιότητα, ο Φειδίας.

Οι αθλητές των αγώνων αγωνίζονταν γυμνοί και γι' αυτό το λόγο οι αγώνες ονομάστηκαν γυμνικοί αγώνες και γυμνάσια. Για να αγωνιστεί κάποιος σε αυτούς, έπρεπε να είναι ελεύθερος Έλληνας πολίτης και να έχει προετοιμαστεί τουλάχιστον ένα χρόνο γι' αυτή τη συμμετοχή. Ο νικητής των αγώνων βραβεύονταν με ένα στεφάνι αγριελιάς, που το έκοβε από το ιερό της Ολυμπίας ένα μικρό παιδί με ένα χρυσό μαχαίρι. Το στεφάνι αυτό συμβόλιζε την ειρήνη που επικρατούσε καθ' όλη τη διάρκεια των αγώνων σε ολόκληρη την Ελλάδα, την οποία κήρυσσαν έξι μήνες πριν τους αγώνες ειδικοί απεσταλμένοι, οι λεγόμενοι σπονδοφόροι, που ξεκινούσαν από την Ολυμπία και έφταναν σε όλες τις ελληνικές πόλεις.

Ο νικητής των αγώνων δεν έπαιρνε άλλο βραβείο ή χρήματα για τη νίκη του, αλλά θεωρούνταν ήρωας από όλους τους ανθρώπους και απολάμβανε στην πατρίδα του μεγάλες τιμές καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του. Οι Σπαρτιάτες

μάλιστα Ολυμπιονίκες αποκτούσαν το δικαίωμα να πολεμούν δίπλα στο βασιλιά κατά τη διάρκεια της μάχης.

Η πρώτη καταγραφή των Ολυμπιακών αγώνων έγινε το 776 Π.Χ. Στις δεκατρείς πρώτες Ολυμπιάδες μόνο ένα αγώνισμα γινόταν, αυτό του δρόμου του σταδίου. Αργότερα επεκτάθηκε ο συναγωνισμός και σε άλλα αθλήματα. Το 724 προστέθηκε ένας ακόμα αγώνας δρόμου. Το 720 προστέθηκε ο δρόμος αντοχής. Το 699 ο αγώνας της πυγμαχίας και το 680 ο αγώνας με το τέθριππο. Το 648 προστέθηκε το παγκράτιο, ένα αγώνισμα πάλης και πυγμαχίας μαζί, και το 580 ο αγώνας με άρμα που το έσερνε ένα άλογο. (Βασιλειάδης Νικόλαος, 1996:101)

Σιγά σιγά οι αγώνες κρατούσαν όλο και περισσότερες μέρες και τα αγωνίσματα πλήθαιναν, όταν το 146 Π.Χ οι Ρωμαίοι κατάκτησαν την Ελλάδα, άρχισαν να παίρνουν και αυτοί μέρος στους αγώνες. Πολλοί Ρωμαίοι αυτοκράτορες θέλησαν τότε, ζηλεύοντας τη δόξα των Ολυμπιονικών, να αποκτήσουν και αυτοί για λογαριασμό τους την τεράστια φήμη του νικητή των αγώνων και γι' αυτό άρχισαν να εξαγοράζουν τους αθλητές ή να εκβιάζουν τους κριτές για να τους ανακηρύξουν νικητές. Έτσι οι αγώνες έχασαν την παλιά τους δόξα και αίγλη και κατάντησαν ένα απλό, χωρίς σημασία, θέαμα. Τέλος, ο Νέρωνας αποφάσισε να τους μεταφέρει στη Ρώμη, στο Ιπποδρόμιο και να τους εμπλουτίσει με θηριομαχίες. Αυτό ήταν και το τελειωτικό χτύπημα για τους αγώνες, που περίμεναν πια και την οριστική κατάργηση τους, κατάργηση που ήρθε από τον αυτοκράτορα του Βυζαντίου Θεοδόσιο το 394 π.Χ με ειδικό διάταγμα που απαγόρευε όλες τις ειδωλολατρικές τελετές.

Το Ιερό της Ολυμπίας ερημώθηκε και, αφού απογυμνώθηκε από τους πλούσιους θησαυρούς του από διάφορες επιδρομές βαρβάρων, θάφτηκε τέλος από την κοίτη του Κλαδέου ποταμού μετά από ένα μεγάλο σεισμό, που σκόρπισε τα θαυμάσια οικοδομήματα του σε ερείπια. Για περίπου 1200 χρόνια, η Ολυμπία ήταν το μεγαλύτερο θρησκευτικό κέντρο των Ελλήνων και είχε ενσαρκώσει σαν τόπος την ενότητα της ελληνικής φυλής. Αυτή η προσφορά της δεν ξεχάστηκε ποτέ από τους Έλληνες, που ακόμα και στα χρόνια της σκλαβιάς τους από τους Τούρκους διηγούνταν ιστορίες με τα θαυμαστά κατορθώματα των αρχαίων Ολυμπιονικών. Όταν στο ελεύθερο πια ελληνικό κράτος μια γερμανική αρχαιολογική αποστολή ανακάλυψε την Ολυμπία, η συγκίνηση, όχι μόνο των Ελλήνων αλλά και

ολόκληρου του κόσμου, ήταν μεγάλη. Τότε άρχισαν να ακούγονται και οι πρώτες σκέψεις για την αναβίωση των Ολυμπιακών αγώνων. Η τιμή που έχουμε ως Έλληνες σε όλες τις Ολυμπιάδες ξεκινά από αυτή την ιστορία των αρχαίων Ολυμπιακών αγώνων, των αγώνων που ενσάρκωσαν στο νόημα τους την άσκηση του σώματος αλλά και του νου, για να δημιουργήσουν τον τέλειο πολίτη, τον άριστο άνθρωπο.

Στην αρχαιοελληνική κοινωνία που θέσπισε τους Ολυμπιακούς αγώνες, ο αγώνας είναι πολύ σοβαρή κοινωνική εκδήλωση. Γι' αυτό και στην ελληνική γλώσσα, ο συναγωνισμός και η αναμέτρηση, ο αγώνας, ενώ συγγενεύει με το παιχνίδι, δεν αποδίδεται σχεδόν ποτέ με τη λέξη «παιδιά», που είναι η αρχαία λέξη για το παιχνίδι. Αντίθετα, σε άλλες γλώσσες, οι Ολυμπιακοί αγώνες ορίζονται ως «παιχνίδια»: JEUX OLYMPQUES, OLYMPIC GAMES, OLYMPISCHE SPIELE, GIOCCHI OLIMPICI. (Βαλάση Ζωή, 2004:129)

Τα αγωνίσματα των αρχαίων Ολυμπιακών αγώνων ήταν (Βασιλειάδης Νικόλαος, 1996:22-27):

1. Ο Δρόμος: Ο παλαιότερος και κυριότερος αγώνας στην Ολυμπία ήταν ο δρόμος. Αρχικά το αγώνισμα ήταν δρόμος απλός, μετά διάυλος (διπλός) και αργότερα δόλιχος (πολλαπλός). Στην 25^η ολυμπιάδα εισήχθη και το αγώνισμα του οπλίτη δρόμου, στο οποίο οι αθλητές έπρεπε να τρέξουν δυο φορές το στάδιο με πλήρη πανοπλία.
2. Η Πάλη: Οι παλαιστές αλείφονταν με λάδι ελιάς από ένα μικρό δοχείο και έπειτα ράντιζαν το σώμα τους με λεπτό χώμα για να μη γλιστρά υπερβολικά, αλλά και για να κλείνουν οι πόροι του δέρματος, έτσι ώστε να μην κρυώνει το σώμα τους με τον ιδρώτα.
3. Η Πυγμή (πυγμαχία): Οι αθλητές έδεσαν τα χέρια τους με δερμάτινες λουρίδες και φορούσαν στο κεφάλι χάλκινο κάλυμμα για να προστατεύονται από τα χτυπήματα ο αγώνας τελείωνε μόνο όταν κάποιος από τους δυο αντιπάλους ομολογούσε την ήττα του.
4. Το Παγκράτιο: Το παγκράτιο ήταν το σκληρότερο αγώνισμα των Ολυμπιακών αγώνων γι' αυτό και λίγοι αθλητές λάμβαναν μέρος σε αυτό. Ο τρόπος με τον οποίο γινόταν ήταν ένας συνδυασμός πάλης και πυγμής.
5. Τα Ιππικά αγωνίσματα: Σε αυτά τα αγωνίσματα γίνονταν αγώνες με άρματα που τα έσυραν τέσσερα άλογα(τέθριππα) ή δυο άλογα(συνωρίς). Τα άρματα ήταν δίτροχα, χαμηλά και έτρεχαν όλα μαζί.

6. Το Άλμα: Υπήρχαν δυο αγωνίσματα άλματος, το άλμα εις ύψος και το άλμα εις μήκος. Ο τόπος που πηδούσαν οι αθλητές ήταν σκαμμένος με μαλακό χώμα (σκάμμα) και στην προσπάθειά τους αυτή βοηθούνταν από τους αλτήρες (όργανα με χειρολαβές), για να έχουν μεγαλύτερη ορμή την ώρα του άλματος.
7. Ο Δίσκος: Ο δίσκος παλαιότερα ήταν από πέτρα, αργότερα έγινε μεταλλικός. Το αγώνισμα ήταν σχεδόν το ίδιο με το σημερινό αγώνισμα της δισκοβολίας.
8. Το Ακόντιο: Το ακόντιο ήταν φτιαγμένο από ξύλο και είχε μεταλλική αιχμή. Στο πίσω μέρος του είχε μια δερμάτινη λουρίδα στην οποία τα δάχτυλά τους οι αθλητές και, αφού έφερναν τα χέρια τους πίσω, το εκσφενδόνιζαν με δύναμη προς τα μπρος.
9. Οι Αγώνες κηρύκων και σαλπιγκτών: Τα αγωνίσματα αυτά άρχισαν από το 396 Π.Χ. Οι κήρυκες και οι σαλπιγκτές στέκονταν όρθιοι πάνω στο βωμό των κηρύκων, που βρισκόταν μπροστά στην κρύπτη(είσοδο του σταδίου), και προσπαθούσε ο καθένας να φωνάξει με όσο το δυνατόν πιο δυνατή φωνή ή να σαλπίσει πιο δυνατά. Ο νικητής των αγώνων των κηρύκων είχε και τι προνόμιο να εκφωνεί στο στάδιο τα ονόματα των ολυμπιονικών.

Η σύγχρονη Ολυμπιακή κίνηση άρχισε επίσημα στις 23 Ιουνίου του 1894. Ο βαρόνος Πιερ ντε Κουμπερτέν έκανε πρόταση σε ένα συνέδριο με αξιωματούχους του αθλητισμού από όλο τον κόσμο για την επαναφορά των Ολυμπιακών αγώνων, το μεγαλύτερο αθλητικό θεσμό της αρχαιότητας. Αντιπρόσωποι από το Βέλγιο, τη Γαλλία, την Αγγλία, την Ελλάδα, την Ιταλία, τη Ρωσία, την Ισπανία, τη Σουηδία και την Αμερική ομόφωνα συμφώνησαν με την πρόταση αυτή. Τιμητικά σαν έδρα των πρώτων Ολυμπιακών αγώνων επέλεξαν την Αθήνα, για να διοργανώσει τους πρώτους Ολυμπιακούς αγώνες το 1896, και το Παρίσι, για να διοργανώσει τους δεύτερους το 1900.

Η ιστορία των σύγχρονων Ολυμπιακών αγώνων καθρεφτίζει την ανάγκη του σύγχρονου κόσμου να αφεθούν οι διαφορές των κρατών κατά μέρος, να επικρατήσει η ειρήνη, η συναδέλφωση και η φιλία μεταξύ των λαών. Από το 1896 και μετά οι σύγχρονοι Ολυμπιακοί αγώνες γίνονται ανελλιπώς κάθε τέσσερα χρόνια, με εξαίρεση την περίοδο των δυο παγκόσμιων πολέμων(1916, 1940&1941) κατά τη διάρκεια των οποίων δεν έγιναν.

Στους σύγχρονους Ολυμπιακούς αγώνες προστέθηκαν πιο πολλά και καινούργια αγωνίσματα, συγκεκριμένα(Τα Ολυμπιακά αθλήματα,2001:158) :

1. Η Άρση βαρών: Η άρση βαρών δεν περιλαμβανόταν στο πρόγραμμα των αρχαίων Ολυμπιακών αγώνων. Ωστόσο, υπάρχουν μαρτυρίες ότι στην αρχαία Ελλάδα οι αθλητές συναγωνίζονταν στην ανύψωση βαρών, ενώ είναι πιθανόν η άρση βαρών να χρησίμευε ως αγώνισμα προπόνησης για τους αθλητές του πεντάθλου ή του παγκρατίου. Στους Ολυμπιακούς αγώνες οι αθλητές αγωνίζονται σε δυο κινήσεις, το αρασέ και το επολέ-ζετέ.
2. Το Βόλεϊμπολ (Πετοσφαίριση): Η Πετοσφαίριση επινοήθηκε το 1895 από τον καθηγητή Γουίλιαμ Μόργκαν στο παράρτημα της ΧΑΝ στην πολιτεία της Μασαχουσέτης (ΗΠΑ). Ο Μόργκαν, στην προσπάθεια του να βρει ένα παιχνίδι που να παίζεται σε κλειστό χώρο και να έχει μικρό κίνδυνο τραυματισμών, επινόησε την πετοσφαίριση. Το αρχικό της όνομα ήταν «μιντονέτ». Αλλά πολύ σύντομα, μετά από έναν αγώνα επίδειξης, πήρε το σημερινό όνομα.
3. Το Μπιτς Βόλεϊ: Το Μπιτς Βόλεϊ έκανε την εμφάνισή του στις αρχές του 1920 στη Σάντα Μόνικα της Καλιφόρνιας και αρχικός του σκοπός ήταν η οικογενειακή διασκέδαση. Το πρώτο επίσημο ανδρικό τουρνουά έγινε το 1947. Σε Ολυμπιακό επίπεδο έκανε την εμφάνιση του το 1996 στην Ατλάντα, τόσο για άνδρες όσο και για τις γυναίκες.
4. Ενόργανη Γυμναστική: Ο όρος γυμναστική συνδέεται με το επίθετο γυμνός και το γυμνάσιο, που δηλώνει το χώρο όπου οι αθλητές ασκούσαν γυμνοί. Από τους «κυβιστήρες»ή τις «κυβιστρίδες» της αρχαιότητας μέχρι τους σύγχρονους Ολυμπιακούς αγώνες, η γυμναστική καλλιεργήθηκε και αναπτύχθηκε στην Ελλάδα ως ένα από τα πιο δημοφιλή αθλήματα. Η σημερινή της μορφή και το περιεχόμενό της οφείλεται κυρίως στην συμβολή του γερμανού Φρίντριχ Λούντβιχ Γιαν, ο οποίος εφηύρε το μονόζυγο και το δίζυγο.
5. Το Αγωνιστικό Τραμπολίνο: Εμφανίστηκε για πρώτη φορά στους Ολυμπιακούς αγώνες στο Σίδνεϊ το 2000.
6. Η Ρυθμική Γυμναστική: Η ρυθμική γυμναστική είναι ένα άθλημα αποκλειστικά γυναικείο και εκτελείται τόσο ατομικά όσο και ομαδικά. Στις αρχές της δεκαετίας του '40 εμφανίζεται με την αγωνιστική της μορφή. Εισήχθη

στο πρόγραμμα των Ολυμπιακών αγώνων μόλις το 1984 για το ατομικό και το 1996 για το ομαδικό.

7. Η Ιππασία: Τα ιππικά αγωνίσματα εμφανίστηκαν στους αρχαίους Ολυμπιακούς αγώνες το 648 π.Χ., υπό τη μορφή αγώνων ταχύτητας με άμαξες. Στους σύγχρονους Ολυμπιακούς αγώνες ιππικά αγωνίσματα για πρώτη φορά διεξάγονταν το 1912 στη Στοκχόλμη. Περιλαμβάνονται και τα 3 ιππικά αγωνίσματα: η ιππική δεξιοτεχνία, η υπερπήδηση εμποδίων και το ιππικό τρίαθλο. Τα ιππικά αγωνίσματα είναι τα μόνα στα οποία άνδρες και γυναίκες συμμετέχουν επί ίσοις όροις. Ολυμπιονίκης ανακηρύσσεται όχι μόνο ο ιππέας ή η αμαζόνα αλλά και ο ίππος.
8. Η Ιστιοπλοΐα: Η ιστιοπλοΐα είναι συνδεδεμένη με την ιστορία και τις δραστηριότητες πολλών λαών της αρχαιότητας. Δεν είναι λίγοι οι λαοί που κυριάρχησαν και εξαπλώθηκαν εξαιτίας της εξαιρετικής ναυτικής τους τέχνης. Οι ιστιοδρομίες εντάχθηκαν στο πρόγραμμα των Ολυμπιακών αγώνων του 1896.
9. Το Κάνοε Καγιάκ: Το άθλημα του Κάνοε-καγιάκ έχει τις ρίζες του στα προϊστορικά χρόνια, τότε που οι άνθρωποι διέσχιζαν με βάρκες τα ποτάμια και τις λίμνες. Τα καγιάκ που χρησιμοποιούνται σήμερα προέρχονται από κλειστά καγιάκ των Εσκιμώων, που φτιάχνονταν από δέρμα φώκιας, και τα κάνοε από τα ανοιχτά σκάφη των Ινδιάνων το Καναδά, φτιαγμένα από φλούδα σημύδας. Η πρώτη φορά που το αγώνισμα διεξήχθη και μπήκε οριστικά στο Ολυμπιακό πρόγραμμα ήταν το 1992, στους Ολυμπιακούς Αγώνες της Βαρκελώνης.
10. Η Κωπηλασία: Αθλητικοί αγώνες της νεότερης ιστορίας της Ελλάδας έγιναν το 1886 και ήταν αγώνες κωπηλασίας.
11. Το Μοντέρνο πένταθλο: Το Μοντέρνο πένταθλο είναι Ολυμπιακό άθλημα από το 1912 και συνδυάζει τεχνικά και δυναμικά αγωνίσματα»(σκοποβολή, ξιφασκία, κολύμβηση, ιππασία και ανώμαλο δρόμο). Οι αθλητές καλούνται να αγωνιστούν και στα πέντε αγωνίσματα κατά τη διάρκεια μιας αγωνιστικής μέρας.
12. Η Αντιπέριση: Έχει τις ρίζες του στην αρχαιότητα. Ανάλογα παιχνίδια που μπορούν να χαρακτηριστούν πρόδρομοι του αθλήματος έπαιζαν οι αρχαίοι Έλληνες, οι Κινέζοι, οι Ινδοί και άλλοι λαοί. Το 1972 στο Μόναχο και το 1988 στη Σεούλ εισάγεται στους Ολυμπιακούς αγώνες

- ως άθλημα επίδειξης, ενώ το 1992 εντάχθηκε επίσημα στο πρόγραμμα των Ολυμπιακών αγώνων.
13. Το Μπάσκετ (Καλαθοσφαίριση): Στο Ολυμπιακό πρόγραμμα το μπάσκετ υπήρχε ως άθλημα επίδειξης στους Ολυμπιακούς αγώνες του 1904 στο Σεντλούις, αλλά επίσημα εντάχθηκε το 1936 στο Βερολίνο.
  14. Το Μπεϊζμπολ: Στις ΗΠΑ θεωρείται το πιο δημοφιλές άθλημα και αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της Αμερικάνικης κουλτούρας. Στο πρόγραμμα των Ολυμπιακών αγώνων μπήκε για πρώτη φορά το 1912 ως άθλημα επίδειξης, το 1992 καθιερώθηκε στο πρόγραμμα των Ολυμπιακών αγώνων της Βαρκελώνης.
  15. Ξιφασκία: Αρχαία κομψοτεχνήματα που αναπαριστάνουν ξιφομάχους με μάσκες, σπαθιά και κριτές αποκαλύπτουν ότι η ξιφασκία υπάρχει ως άθλημα εδώ και 3500 χρόνια. Ήταν γνωστή στην αρχαία Αίγυπτο, στην Κίνα, στις Ινδίες, αλλά και στην αρχαία Ελλάδα. Από το 1896, η ξιφασκία είναι ένα από τα τέσσερα αθλήματα που εμφανίζονται σε κάθε Ολυμπιάδα.
  16. Η Πάλη: Από τα σπουδαιότερα αγωνίσματα της αρχαιότητας, η πάλη προκαλούσε το ενδιαφέρον του κόσμου και ο νικητής γινόταν αντικείμενο θαυμασμού. Στην πρώτη νεότερη Ολυμπιακή διοργάνωση (1896) υπήρχε μόνο μια ανοιχτή κατηγορία βάρους στο στυλ της ελληνορωμαϊκής πάλης. Η ελευθέρα πάλη εντάχθηκε στο πρόγραμμα το 1904, ενώ η ελληνορωμαϊκή επανήρθε το 1906.
  17. Το Πινγκ-πονγκ: Επινόηθηκε στην Αγγλία στα τέλη του 1870 ως δραστηριότητα εναλλακτική του τένις. Από δραστηριότητα αναψυχής για μετά το γεύμα εξελίχθηκε σε επίσημο Ολυμπιακό άθλημα. Το Λονδίνο φιλοξένησε τα πρώτα παγκόσμια πρωταθλήματα το 1977. Στη Σεούλ το άθλημα έκανε το Ολυμπιακό του ξεκίνημα το 1988. Η ονομασία του προήλθε από τον ήχο που κάνει το μπαλάκι, όταν χτυπάει στο τραπέζι.
  18. Η Ποδηλασία: Η ποδηλασία διεξάγεται από τους πρώτους Ολυμπιακούς αγώνες της Αθήνας, το 1896, τόσο ως αγώνισμα επί δημοσίας οδού όσο και ως αγώνισμα πίστας.
- Άλλα αγωνίσματα είναι το Ποδόσφαιρο, η Πυγμαχία, η Σκοποβολή, το Σόφτμπολ, ο Στίβος, το Ταεκβοντό, το Τένις(αντισφαίριση), το Τζούντο, η Τοξοβολία, το Τρίαθλο,

ο Υγρός Στίβος, το Χάντμπολ(χειροσφαίριση), το Χόκεϊ επί χόρτου.

Τα σύμβολα των Ολυμπιακών αγώνων είναι(Βασιλειάδης Νικολάος,1996:79-81):

- Οι ολυμπιακοί κύκλοι: Το πιο γνωστό σήμα σε ολόκληρο τον κόσμο είναι το σήμα των ολυμπιακών αγώνων. Αυτό αποτελείται από πέντε κύκλους δεμένους μεταξύ τους. Κάθε κύκλος έχει ξεχωριστό χρώμα και κάθε χρώμα συμβολίζει μια ήπειρο. Οι πέντε αυτοί κύκλοι δεμένοι μεταξύ τους συμβολίζουν την ενότητα των ανθρώπων κάθε φυλής και κάθε χρώματος, χωρίς διακρίσεις, κάτω από το πνεύμα του αθλητισμού. Το σήμα αυτό το σχεδίασε το 1913 ο επανιδρυτής των ολυμπιακών αγώνων Πιερ ντε Κουμπερτέν.
- Η ολυμπιακή σημαία: Η σημαία των ολυμπιακών αγώνων πρωτοεμφανίστηκε το 1914 στο Παρίσι στην επέτειο των 20 χρόνων από την ανασύσταση των ολυμπιακών αγώνων. Στη τελετή λήξης κάθε ολυμπιάδας η σημαία αυτή δίνεται από το δήμαρχο της πόλης που διοργάνωσε τους αγώνες στο δήμαρχο της πόλης που θα διοργανώσει τους επόμενους Ολυμπιακούς αγώνες
- Η ολυμπιακή φλόγα: Η παράδοση για τη φλόγα των σύγχρονων Ολυμπιακών αγώνων έχει τις ρίζες της στην αρχαία Ελλάδα, όπου νέοι αθλητές έτρεχαν κρατώντας στο χέρι αναμμένους δαυλούς και ο πρώτος που έφτανε στο τέρμα άναβε ένα βωμό προς τιμή των αρχαίων θεών. Η ολυμπιακή φλόγα, το σύμβολο του ολυμπιακού ιδεώδους, καθιερώθηκε να μεταφέρεται από την αρχαία Ολυμπία στον τόπο τέλεσης τους, όπου ανάβεται βωμός του οποίου η φλόγα διατηρείται αναμμένη κατά τη διάρκεια των αγώνων και σβήνει με την τελετή λήξης.
- Το ολυμπιακό σύνθημα: Το ολυμπιακό σύνθημα είναι το λατινικό «Citius, Altius, Fortius» το οποίο σημαίνει «Πιο γρήγορα, Πιο ψηλά, Πιο δυνατά.» Το σύνθημα αυτό εκφράζει την προσπάθεια των αθλητών στους Ολυμπιακούς αγώνες σε οποιοδήποτε αγώνισμα και αν λαμβάνουν μέρος. Το σύνθημα, επίσης, μεταφορικά θέλει να εκφράσει τις δυνατότητες του ανθρώπου, οι οποίες δεν έχουν όρια γιατί είναι το χέρι του καθένα, στη θέλησή του, να αποδείξει την ικανότητα του ανθρώπινου σώματος.

➤ Ο όρκος του αθλητή: Ο Ολυμπιακός όρκος γράφτηκε επίσης από τον Πιερ ντε Κουμπερτέν και είναι μία συμβολική διαβεβαίωση του φίλαθλου πνεύματος, που πρέπει να έχουν όλοι όσοι αγωνίζονται στους Ολυμπιακούς αγώνες. Ο όρκος για πρώτη φορά ακούστηκε στο Ολυμπιακό στάδιο της Αμβέρσας στους Ολυμπιακούς αγώνες του 1920 στο Βέλγιο.

3.2 Ολυμπιακή παιδεία και σχολείο-ένταξη της Ολυμπιακής εκπαίδευση στο σχολικό ωρολόγιο πρόγραμμα

Τα τελευταία χρόνια στα σχολεία έχει ενταχθεί το μάθημα Ολυμπιακή παιδεία, το οποίο υποδηλώνει και την σημασία που έχει δοθεί, στο να κατανοήσουν οι νέοι το γενικότερο πνεύμα των Ολυμπιακών αγώνων, το Ολυμπιακό πνεύμα.

Ολυμπιακή παιδεία είναι η μορφωτική διαδικασία που αποσκοπεί στην αγωγή των νέων σύμφωνα με τις Ολυμπιακές αξίες, λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία του σύγχρονου πολιτισμού. Το πρόγραμμα Ολυμπιακή παιδεία περιλαμβάνει ένα σύνολο δράσεων που αποδεικνύουν τη μορφωτική και εκπαιδευτική αξία των Ολυμπιακών Αγώνων. Οι δράσεις αυτές αφορούν σε γνώσεις, αθλητικές και κοινωνικές δεξιότητες, αξίες, στάσεις και συμπεριφορές. Συνδυάζουν την αρχαία και σύγχρονη ιστορία των αγώνων με την εκμάθηση δεξιοτήτων σχετικών με την ανάπτυξη των μαθητών στο σχολικό και κοινωνικό περιβάλλον (Ολυμπιακή παιδεία, 2001:13). Η Ολυμπιακή παιδεία συνδέει το παρελθόν με τις σύγχρονες εκπαιδευτικές και πολιτιστικές αξίες, συνδυάζοντας την καλλιέργεια του σώματος με την πνευματική διάσταση του ανθρώπου. Η εξοικείωση των μαθητών με διαχρονικές εκπαιδευτικές αξίες επιδιώκεται μέσα από παιχνίδια, βιωματικές διδασκαλίες και αθλητικές δραστηριότητες, που υλοποιούνται σε ένα δημιουργικό εκπαιδευτικό περιβάλλον. Μακροπρόθεσμα επιδιώκεται η κοινωνικοποίηση, η επικοινωνία η ειρηνική συνύπαρξη των ανθρώπων και οι αρμονικές διαπροσωπικές σχέσεις. Ακόμη επιδιώκει να προετοιμάσει πολίτες ενημερωμένους για τους Ολυμπιακούς αγώνες, τον Ολυμπισμό και τον αθλητισμό, πολίτες με διάθεση για συμμετοχή και όχι παθητικούς δέκτες. Η Ολυμπιακή παιδεία στοχεύει στην πληροφόρηση και εκπαίδευση των νέων, ώστε να συμμετέχουν ενεργά και έντιμα στα σπορ κι ακόμη στην ανάπτυξη δεξιοτήτων που θα αξιοποιηθούν δημιουργικά στην καθημερινή τους ζωή.

Η φιλοσοφία της Ολυμπιακής παιδείας συνοψίζεται στις τέσσερις λέξεις «Μαθαίνω, Ευαισθητοποιούμαι, Συμμετέχω, Δημιουργώ». (Ολυμπιακή Παιδεία, 2001:13) Η εφαρμογή των δραστηριοτήτων της είναι περισσότερο πολυδιάστατη από την απλή μεταβίβαση πληροφοριών. Παράλληλα με την

προσπάθεια μύησης των μαθητών στις αξίες του Ολυμπισμού, η διδασκαλία οφείλει να ενσωματώσει τις παρακάτω θεμελιώδεις αρχές(*Ολυμπιακή Παιδεία,2001:13*):

- Να δίνει βιώματα επιτυχίας και συγχρόνως να είναι ευχάριστη
- Να είναι κατάλληλη για όλους
- Κάθε μαθητής να βρίσκει δραστηριότητες που ανταποκρίνονται στις προτιμήσεις και στις ικανότητες του.

Οι στόχοι του προγράμματος Ολυμπιακής παιδείας είναι η ανάπτυξη της κατάλληλης πολιτικής στο σχολικό περιβάλλον, ώστε οι μαθητές(*Ολυμπιακή Παιδεία,2001:14*):

- Να μνηθούν μέσα από την πράξη στην ιστορία και στις αξίες της Ολυμπιακής παράδοσης.
- Να κατανοήσουν θέματα που σχετίζονται με την ηθική του αθλητισμού.
- Να αποκτήσουν εμπειρίες από μη διαδεδομένα Ολυμπιακά αθλήματα.
- Να αναπτύξουν τεχνικές και δεξιότητες που σχετίζονται με τον έλεγχο της συμπεριφοράς στα σπορ και στη καθημερινή ζωή.
- Να κατανοήσουν τη σπουδαιότητα του εθελοντισμού για την επιτυχία των αγώνων.
- Να διαμορφώσουν θετική στάση απέναντι στον αθλητισμό και στον Ολυμπισμό, μέσα από καινοτόμες δράσεις που προωθούν τη συμμετοχή, την πρωτοβουλία και τη δημιουργικότητα.
- Να αποκτήσουν εμπειρίες και γνώσεις σχετικά με τις ευεργετικές επιδράσεις της άσκησης στην υγεία.

Ο μαθητής που συμμετείχε στις δραστηριότητες Ολυμπιακής παιδείας(*Ολυμπιακή Παιδεία,2001:15*):

- Έχει κατανοήσει τις βασικές αρχές και τις αξίες του Ολυμπισμού (τίμιο παιχνίδι, σεβασμός των κανόνων κ.λπ)
- Έχει αναπτύξει κριτική ικανότητα ως προς ένα πλήθος ζητημάτων σχετικών με τους αρχαίους και σύγχρονους Ολυμπιακούς αγώνες- όπως είναι ο γιγαντισμός των αγώνων, η πολιτιστική και πολιτική τους διάσταση κ.α

- Έχει κατανοήσει τη σημασία για τη χώρα μας η ανάληψη των Ολυμπιακών αγώνων του 2004.
- Έχει αναγνωρίσει ότι η διαφορά είναι μέρος της φύσης και δικαίωμα των ανθρώπων.
- Αναγνωρίζει ότι η επιτυχία των Ολυμπιακών αγώνων είναι αποτέλεσμα συλλογικής προσπάθειας.
- Αντιμετωπίζει τον εθελοντισμό ως διάσταση της ανθρώπινης δραστηριότητας.
- Έχει εξοικειωθεί με τα λιγότερο διαδεδομένα στη χώρα μας αθλήματα (σόφτμπολ, μπίζμπολ κ.α).
- Αξιολογεί θετικά τη φυσική δραστηριότητα και τη συμβολή της σ' έναν υγιή τρόπο ζωής.

Το πρόγραμμα Ολυμπιακή παιδεία προάγει(*Ολυμπιακή Παιδεία, 2001:16*):

- Τη γνώση
- Εμπειρίες από μεγάλο φάσμα φυσικών, εικαστικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων
- Δεξιότητες που σχετίζονται με συγκεκριμένες συμπεριφορές
- Τη βελτίωση της στάσης απέναντι στην άσκηση
- Την κριτική σκέψη
- Δεξιότητες που σχετίζονται με τις νέες τεχνολογίες
- Το συλλογικό πνεύμα
- Τη δημιουργική φαντασία

Στο πρόγραμμα Ολυμπιακής παιδείας ο μαθητής αποτελεί κεντρικό πρόσωπο. Η Ολυμπιακή παιδεία αποτελεί το μέσο χάρη στο οποίο συντονίζονται εμπειρίες, πρακτικές και γνώσεις από όλα τα μαθήματα του σχολικού προγράμματος.

Οι αρχές διδασκαλίας που διέπουν το πρόγραμμα είναι(*Ολυμπιακή Παιδεία, 2001:16*):

- Μη αποκλεισμός: όλοι οι μαθητές πρέπει να συμμετέχουν, να ανήκουν σε ομάδες εργασίας και να δραστηριοποιούνται.
- Εξατομίκευση: κάθε μαθητής πρέπει να αντιμετωπίζεται ως ξεχωριστή προσωπικότητα, να εμπλέκεται σε δραστηριότητες που τον ενδιαφέρουν και να αισθάνεται ότι μπορεί να αποδώσει με επιτυχία.

- Ισονομία: να παρέχονται ίσες ευκαιρίες σε όλα τα παιδιά, ανεξαρτήτως εθνικότητας ή σωματικών ιδιαιτεροτήτων.
- Ομαδικότητα-ευ αγωνίζεσθαι: να προωθείται το ομαδικό πνεύμα και η αξία του ευ αγωνίζεσθαι μέσα από την ατομική και συλλογική δράση.
- Βελτίωση: να καλλιεργείται ο στόχος για βελτίωση σε όλους τους τομείς της ζωής, μέσα από τη συμμετοχή σε αθλητικές δραστηριότητες.

Β' ΜΕΡΟΣ

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ

1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Θα ήταν ασφαλώς λειψή η φιλοσοφία των Ελλήνων αν επιχειρούσε κάποιος να αφαιρέσει το μέρος που αφορά το ανθρώπινο σώμα είτε ως κάλλος και γενικά αισθητική, είτε ως κατοικητήριο του πνεύματος και της ψυχής, είτε, τέλος, ως εργαλείο για την επίτευξη της αθλητικής δόξας. Οι έννοιες του αθλητισμού, των γυμναστηρίων, της Ολυμπιακής ιδέας είναι στενά συνυφασμένες με την πολιτική αγωγή και τη φιλοσοφία, στο μέτρο που καλύπτουν μεγάλο μέρος της προσωπικής φροντίδας αλλά και της πολιτείας για να επιτευχθεί το ιδανικό του «καλός καγαθός», ωραίος στο σώμα και στην ψυχή. Ο Πλάτων στην Πολιτεία, σχεδιάζοντας την ιδανική πολιτεία, αναπτύσσει διεξοδικά την εκπαίδευση των νέων και, μεταξύ άλλων, καθορίζει ως μαθήματα υποχρεωτικά τη «μουσικήν» και τη γυμνασίαν» δηλαδή, πρώτον, την ανάγνωση και τη γραφή (ποίηση, κιθάρα κτλ), και δεύτερον, την άθληση του σώματος στις παλαιότερες και στα γυμναστήρια. Τέτοιες άλλωστε απόψεις οδήγησαν νωρίτερα στη γέννηση της ιδέας του Ολυμπισμού, των Ολυμπίων αγώνων κατά τον 8^ο αιώνα π.Χ. (*Διαδρομές, Αναγνωστόπουλος Β.Δ* τεύχος 13, 2004:79). Είναι γνωστό στην αρχαία Ελλάδα και άλλοι αγώνες πανελλήνιας εμβέλειας, όπως τα Παναθήναια, τα Πύθια, τα Νεμέα, τα Ίσθμια κ.ά. Οι Ολυμπιακοί αγώνες ήταν επίσης πανελλήνιοι και μπορούσαν να λάβουν μέρος και οι εκτός Ελλάδας αθλητές που όμως μιλούσαν την ελληνική γλώσσα, τιμούσαν τα ίδια ιερά και είχαν τα ίδια ήθη και έθιμα. Σύμφωνα με τους κανονισμούς, οι αθλητές όφειλαν να προετοιμαστούν στην Ολυμπία ένα μήνα πριν από την τέλεση των αγώνων. Τους αγώνες παρακολουθούσαν θεατές από όλα τα μέρη της Ελλάδας και τιμούσαν παντοιοτρόπως τους νικητές. Ανάμεσα στις τιμές συμπεριλαμβάνονταν το γκρέμισμα μέρους των τειχών της πόλης, τα χρήματα («χρηματίτης αγών»), το δάφνινο στεφάνι («στεφανίτης αγών»), η αναγραφή του ονόματος του ολυμπιονίκη σε στήλες, καθώς και η συγγραφή ύμνων για τους νικητές.

Διαπιστώνοντας τη μεγάλη σημασία των Ολυμπιακών αγώνων και του γενικότερου Ολυμπιακού πνεύματος, το πνεύμα ενότητας της ψυχής και του σώματος, αλλά και ότι το πνεύμα των αγώνων δεν έγκειται μόνο στη νίκη αλλά και

στη συμμετοχή, θέσαμε ως υποθέσεις της παρούσας έρευνας και εφαρμογής τις ακόλουθες:

- ❖ Εάν κυκλοφορούν παιδικά λογοτεχνικά βιβλία που να αναφέρονται στους Ολυμπιακούς αγώνες και στο γενικότερο Ολυμπιακό πνεύμα και πως προσεγγίζονται από αυτά
- ❖ Εάν τα παιδιά γνωρίζουν κάποια Ολυμπιακά αγωνίσματα
- ❖ Εάν και κατά πόσο το λογοτεχνικό κείμενο είναι σε θέση να συμβάλλει στη γνώση αυτή &
- ❖ Εάν τα αγόρια προτιμάνε περισσότερο κάποια αγωνίσματα που χαρακτηρίζονται «αγορίστικα» και αν αντίστοιχα τα κορίτσια προτιμάνε τα «κοριτσίστικα»

1.2 ΣΚΟΠΟΣ - ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Η παρούσα έρευνα και εφαρμογή που διεξάχθηκε στα νηπιαγωγεία σκοπό έχει:

- Να καταγράψει τα παιδικά λογοτεχνικά αναγνώσματα που αναφέρονται στο Ολυμπιακό πνεύμα και να διαπιστώσει πώς παρουσιάζεται σε αυτά.
- Μέσω της εφαρμογής στα νηπιαγωγεία, να εξετάσει α) το αν και κατά πόσο τα παιδιά γνωρίζουν κάποια Ολυμπιακά αγωνίσματα και αν το λογοτεχνικό κείμενο μπορεί να συμβάλλει στη γνώση αυτή και β) τις προτιμήσεις των αγοριών και κοριτσιών σε ότι αφορά τα Ολυμπιακά αγωνίσματα.

Για την καταγραφή των παιδικών λογοτεχνικών αναγνωσμάτων, που μέσα από τις σελίδες τους προσεγγίζουν το Ολυμπιακό πνεύμα, χρειάστηκε να γίνει επίσκεψη σε όλες τις βιβλιοθήκες της πόλης του Βόλου και στα περισσότερα βιβλιοπωλεία. Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε ήταν της πλήρης καταγραφής των στοιχείων των βιβλίων, όπως τίτλος, συγγραφέας, εκδότης, ημερομηνία έκδοσης και σελίδες. Έπειτα τα βιβλία που μπορούσα να δανειστώ τα διάβαζα, κυρίως αυτά από τις βιβλιοθήκες, και τα άλλα τα ξεφύλλιζα, προσπαθώντας να κατανοήσω το περιεχόμενό τους. Μετά γινόταν μια περίληψη των βιβλίων. Έτσι λοιπόν προσπάθησα να προσεγγίσω τα λογοτεχνικά παιδικά αναγνώσματα που αναφέρονται στο Ολυμπιακό πνεύμα.

Για το σκοπό της εφαρμογής και έρευνας στο χώρο των νηπιαγωγείων επιλέχτηκε να διαβαστεί στα παιδιά το λογοτεχνικό βιβλίο της Ζαραμπούκας Σοφίας, «*Ο Ρίκης ή ο Πίκης Ολυμπιονίκης*», εικ. Ζαραμπούκα Σοφία, Πατάκης, 2004, το οποίο με έναν διασκεδαστικό και χιουμοριστικό τρόπο προσεγγίζει τα Ολυμπιακά αγωνίσματα.

Επιλέχτηκε η μέθοδος του ερωτηματολόγιου για την εξαγωγή των αποτελεσμάτων και συμπερασμάτων, διότι κρίθηκε πιο αποτελεσματικό και εύχρηστο για την συγκεκριμένη έρευνα, έτσι ώστε τα αποτελέσματα να είναι έγκυρα και αξιόπιστα. Το ερωτηματολόγιο περιείχε στην αρχή κάποια προσωπικά στοιχεία, όπως το φύλο, την ηλικία

και έπειτα δυο ερωτήσεις, οι οποίες ήταν ίδιες. Η μία έγινε στην πρώτη φάση, πριν την ανάγνωση του λογοτεχνικού κειμένου και η άλλη στη δεύτερη φάση, μετά την ανάγνωση του κειμένου.

Στην πρώτη φάση έγινε μια εισαγωγή του θέματος, δείχνοντας συγχρόνως στα παιδιά το βιβλίο που πρόκειται να τους διαβάσω. Έπειτα καλούσα ένα- ένα τα παιδιά και τους έκανα την ακόλουθη ερώτηση: «Γνωρίζεις κάποιο αγώνισμα των Ολυμπιακών αγώνων. Αν ναι, ποιο;». Κατέγραφα τις απαντήσεις των παιδιών και συγχρόνως τις μαγνητοφωνούσα. Αρκετές φορές όμως, το μαγνητοφωνάκι αποσπούσε την προσοχή των παιδιών και αναγκάστηκα να το κλείσω, μετά και την παρότρυνση και των νηπιαγωγών.

Έπειτα συγκέντρωνα τα παιδιά στη γωνιά της παρεούλας. Τους διάβαζα το βιβλίο, δείχνοντας τους συγχρόνως και τις εικόνες του κειμένου για να γίνει πιο κατανοητό και ρωτώντας τους «ποιο να είναι αυτό το αγώνισμα;».

Τέλος στη δεύτερη φάση καλούσα ξανά ένα- ένα τα παιδιά και τους έκανα ακριβώς την ίδια ερώτηση: «Γνωρίζεις κάποιο αγώνισμα των Ολυμπιακών αγώνων. Αν ναι, ποιο;». Πάλι κατέγραφα και μαγνητοφωνούσα τις απαντήσεις των παιδιών. Η ίδια διαδικασία ακολουθήθηκε σε όλα τα νηπιαγωγεία.

Κατά την έρευνα και καταγραφή των λογοτεχνικών κειμένων που αναφέρονται στο Ολυμπιακό πνεύμα αντιμετώπιστηκαν κάποια προβλήματα. Πολλά βιβλία δεν υπήρχαν στην βιβλιοθήκη της σχολής, ούτε σε κάποιες άλλες βιβλιοθήκες της πόλης και έτσι αρκετές φορές επισκέφτηκα βιβλιοπωλεία της πόλης του Βόλου. Η μελέτη των βιβλίων ήταν δύσκολή κάτω από αυτές τις συνθήκες και πολλές φορές η παραμονή γινόταν ενοχλητική. Υπήρχαν όμως και κάποια βιβλιοπωλεία που με δέχτηκαν με χαρά και αρκετές φορές με εξυπηρέτησαν, τα οποία ευχαριστώ θερμά. Ακόμη στην εφαρμογή της έρευνας κάποιοι νηπιαγωγοί δεν με δέχτηκαν να πραγματοποιήσω την έρευνα, συναντώντας ένα ακόμα εμπόδιο για την διεκπεραίωση της εργασίας μου. Με υπομονή και θέληση όμως τα παραπάνω εμπόδια ξεπεράστηκαν, η έρευνα και εφαρμογή ολοκληρώθηκε. Ακολουθεί παρουσίαση της καταγραφής των παιδικών λογοτεχνικών αναγνωσμάτων και των αποτελεσμάτων της εφαρμογής στα νηπιαγωγεία.

1.3 ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΩΝ

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

1. Συλλογικό, *Πέντε κύκλοι ζητούν χρώμα, Διηγήματα 1890-1940*, Άγκυρα, Αθήνα, 1991, 1^{ος} τόμος, σελ. 92
2. Συλλογικό, *Πέντε κύκλοι ζητούν χρώμα*, Άγκυρα, Αθήνα, 1991, 2^{ος} τόμος, σελ. 81

ΜΙΚΡΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

1. Ζαραμπούκα Σοφία, *Ο Ρίκης ή ο Πίκης Ολυμπιονίκης*, Πατάκης, Αθήνα, 2004
2. Ιωαννίδου Όλγα, *Η μάγισσα Σάσα και οι μαγικοί αθλητικοί αγώνες*, εικ. Σταματιάδη Ντανιέλα, Λιβάνης, Αθήνα, 2002
3. Ιωαννίδου Όλγα, *Ο Πλάτωνας, ο Σωκράτης και οι Αθλητικοί αγώνες*, εικ. Σταματιάδη Ντανιέλα, Λιβάνης, Αθήνα, 2002, σελ.25
4. Σπυροπούλου- Σπανού Χρυσάνθη, *Οι Ολυμπιακοί Αγώνες στη χώρα των πιγκουίνων*, Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα, 2003

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΑ

1. Αρτζανίδου Έλενα, *Ένα ζευγάρι κόκκινα αθλητικά παπούτσια*, εικ. Αρώνης Κώστας, Μικρή Μίλητος, Αθήνα, 2003, σελ. 71

2. Δελώνης Αντώνης, *Ταξίδι στη δόξα, ο Ολυμπιονίκης Κωστής Τσικλητήρας*, Άγκυρα, Αθήνα, 2002, σελ. 92
3. Διαμάντη Μαρία- Μπουντούρη Ειρήνη, *Για ένα στεφάνι αγριελιάς*, εικ. Γούσης Σπύρος, Καστανιώτης, Αθήνα, 1998, σελ. 63
4. Έμκε Έλλη, *Είδα και άκουσα στην Ολυμπία*, εικ. Πρίντεζη Αλεξάνδρα, Βιβλιοπωλείον της Εστίας Ι.Δ Κολλάρο& Σιας Α.Ε, Αθήνα, 2003, 2^η αναθεωρημένη έκδοση, σελ. 136
5. Καραγιάννη Ευδοκία, *Αγριλιά*, Πατάκης, Αθήνα, 2003, σελ. 144
6. Μανδηλαράς Φίλιππος, *ο Ολυμπιονίκης που έβλεπε τα ψάρια να περνούν*, Πατάκης, Αθήνα, 2004, 3^η έκδοση, σελ. 101
7. Μουρατίδης Νίκος, *Ο μικρός Αλκιβιάδης και οι Ολυμπιακοί αγώνες, μια συναρπαστική περιπέτεια στην αρχαία Ελλάδα*, εικ. Γούσης Σπύρος, Καστανιώτης, Αθήνα, 2004, σελ. 252
8. Περιορή Ευγενία, *Ολυμπία μύθοι και ιστορία, ο Δρόμος της Δόξας*, εικ. Τσινγκίρογλου Ελίνα, Φυτράκης, Αθήνα, 2004, σελ. 153
9. Πετροπούλου Ρένα, *Ο Σοφούλης ο Ψαλιδούλης & οι Ολυμπιακοί Αγώνες*, εικ. Λαχανάς Κώστας, Εμπειρία Εκδοτική, Αθήνα, 2003, σελ. 138
10. Πούλος Κώστας, *Ο Σπύρος Λούης και οι πρώτοι Ολυμπιακοί Αγώνες*, εικ. Καραντινού Εύα, Παπαδόπουλος, Αθήνα, 2003
11. Σακκά- Νικολακοπούλου Ναννίνα, *Ο Μίλων ο Κροτωνιάτης, η αληθινή ιστορία ενός από τους μεγαλύτερους Ολυμπιονίκες της Αρχαιότητας*, εικ. Καλαντζάκης Δημήτρης, Φυτράκης, Αθήνα, 2001, σελ. 116
12. Σέρβη Κατερίνα, *Μισή Μαγική ώρα στην Ολυμπία*, εικ. Γρίβα Έλλη, Πατάκης, Αθήνα, 2003, σελ. 67
13. Σταθάτου Φράνση, *Ο Λίνος στην αρχαία Ολυμπία*, εικ. Καραπάνου Δέσποινα, Μίνωας, Αθήνα, 2004, σελ. 51
14. Τριβιζάς Ευγένιος, *Η Δέσποινα και το περιστέρι*, εικ. Αλεξάνδρου Μ., Γουσης Σ., Καπατσούλια Ν., Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2001, σελ. 175
15. Χωραφά- Στύγα Μ., *Λίγο πριν το τέλος της αρχαίας Ολυμπίας*, εικ. Βακάλη- Συρογιαννοπούλου Φιλομήλα, Σύλλογος προς διάδοσιν ωφέλιμων βιβλίων, Αθήνα, 1985, σελ. 139

16. Ψαραύτη Λίτσα, *Έχω ένα όνειρο...*, η φλόγα που δε σβήνει, εικ. Μενδρινού Άννα, Πατάκης, Αθήνα, 2003, σελ. 37
17. Ψαραύτη Λίτσα, *Ο Θωμάς*, εικ. Γούσης Σπύρος, Άγκυρα, Αθήνα, 2002, σελ. 40

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΝΟΥΒΕΛΑ

1. Σπυροπούλου Θ. Ζωή, *Για ένα στεφάνι Αγριλιάς από την Ολυμπία*, εικ. Μερτζάνη Λιάνα, Δωρικός, Αθήνα, 2003, σελ. 118

ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ

ΛΑΪΚΑ

1. Βαλάση Ζωή, *Το χρυσό στεφάνι, οι αγώνες στους μύθους και στα παραμύθια*, εικ. Βαλάσης Διονύσης, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2004, σελ. 129
2. Δριλλιά Μαργαρίτα, *οι Ολυμπιακοί αγώνες και ο Αλεξίνικος ο μικρός Ολυμπιονίκης*, Λιβάνης, Αθήνα, 2004, σελ. 50
3. Ευπραξιάδου Αλήθεια, *Μύθοι και ιστορήματα με τη γλώσσα του παραμυθιού, Μεγάλα ελληνικά παραμύθια, Ολυμπιακοί Αγώνες-Ελλήνων Δώρο, Δώρου Θεού, Δίον, Θεσ/νίκη*, 2004, σελ. 47

ΣΥΓΧΡΟΝΑ

1. Μπουλώνης Χρήστος, *Ο Πινόκιο στην Αθήνα*, εικ. Παπατσαρούχας Βασίλης, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2001, σελ. 69
2. Μπουλώνης Χρήστος, *Ο Πινόκιο λαμπαδηδρόμος*, εικ. Παπατσαρούχας Βασίλης, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2003, σελ. 28

3. Μπουλώνης Χρήστος, *Ο Πινόκιο και το άγαλμα του δισκοβόλου*, εικ. Παπατσαρούχας Βασίλης, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2002, σελ. 28
4. Μπουλώνης Χρήστος, *Στον Αύγουστο των καρπουζιών, μια παράξενη ιστορία με φόντο τους Ολυμπιακούς Αγώνες της Αθήνας 2004*, εικ. Παπατσαρούχας Βασίλης, Μία ειδική έκδοση της Καθημερινής, Αθήνα, 2004, σελ. 69
5. Σιακή Ματίνα, *Το μυστήριο της κλεμμένης Ολυμπιακής Φλόγας*, εικ. Γιώργος & Θοδωρής Παρασκευόπουλος-TWINS, Καστανιώτης, Αθήνα, 2003, σελ. 47

ΚΟΜΙΚΣ

1. Gosciny Rene & Uderzo Albert, *Ο Αστερίξ στους Ολυμπιακούς αγώνες*, Μαμουθκόμιξ, Αθήνα, 2002, σελ. 48
2. Gosciny Rene & Uderzo Albert, *Ο Αστερίκιος εν Ολυμπία*, Μαμουθκόμιξ, Αθήνα, 1992, μεταφρ. Κακριδής Ι. Φάνης, σελ. Μη' (είναι γραμμένο στην αρχαία Ελληνική γλώσσα)

1.6 Πως παρουσιάζεται το Ολυμπιακό πνεύμα στα παιδικά λογοτεχνικά αναγνώσματα

Η αναβίωση και η τέλεση ανά τετραετία των Ολυμπιακών αγώνων έδωσε αφορμή σε συγγραφείς, ποιητές και λογοτέχνες να γράψουν βιβλία πραγματογνωστικά, διηγήματα, μυθιστορήματα, μικρές ιστορίες, παραμύθια με κύριο θέμα την ιστορία, τα πρόσωπα, τους στόχους και τα μηνύματα των αρχαίων και σύγχρονων Ολυμπιακών αγώνων.

Στόχος αυτών των βιβλίων, στη συντριπτική πλειοψηφία τους, είναι εμφανώς η πληροφόρηση, η γνωριμία των αναγνωστών με την ιστορία και τους προγόνους τους, τους χώρους των δρώμενων, η διαπίστωση του χαρακτήρα της παγκοσμιότητας, της αξίας της ειρήνης, της άθλησης, της φιλίας, της αδερφοσύνης κ.ά. «Εκτός από την αισθητική πλευρά της λογοτεχνίας, ο τομέας της πληροφόρησης μέσω της αφήγησης και η χρήση της ως μέσο προσέγγισης επιστημονικών τομέων, όπως της ιστορίας και του πολιτισμού, θεωρείται ιδιαίτερα σημαντική για τον αναγνώστη. η προσέγγιση μιας ιστορικής, για παράδειγμα, εποχής ή ενός προσώπου παρουσιάζει μεγαλύτερο ενδιαφέρον για ένα παιδί όταν αυτό γίνεται μέσα από τη διαδικασία της απόλαυσης μιας μυθιστορίας.»(Διαδρομές, Τσιλιμένη Τ., Τεύχος 14, 2004:101)

Για την καλύτερη και τεκμηριωμένη προσέγγιση του θέματος, κρίθηκε σκόπιμο να παρουσιαστούν κάποια από τα παιδικά λογοτεχνικά αναγνώσματα που κυκλοφορούν, τα οποία αναφέρονται στους Ολυμπιακούς αγώνες, στο Ολυμπιακό πνεύμα, στα Ολυμπιακά αγωνίσματα κ.ά. Συγκεκριμένα:

Στο μυθιστόρημα του Μανδηλαρά Φ., *Ο Ολυμπιονίκης που έβλεπε τα ψάρια να περνούν*, Πατάκης, Αθήνα, 2004, εκδ. 3^η, σελ.101, ο συγγραφέας αναφέρεται σε ιστορικά πρόσωπα, στον Θεαγένη, στον Κλέωνα και στον Αρίσταρχο. Μέσα από το βιβλίο μεταφέρει τον αναγνώστη στην 75^η Ολυμπιάδα, στην αρχαία Ολυμπία και συγχρόνως μεταφέρει μηνύματα,

μέσα από τα παθήματα των ηρώων, όπως του ευ αγωνίζεσθαι, της ευγενής άμιλλας, της αξίας της φιλίας. Κάνει αναφορά για το τι μπορεί να προκαλέσει η ζήλια, ο φθόνος, η κακία, η αλαζονεία ανάμεσα στους φίλους-αθλητές και γενικότερα σε όλο τον κόσμο. Είναι μια ιστορία γεμάτη πάθη, απρόοπτα και παράλογα, που διαδραματίζονται στην αρχαία Ελλάδα, αλλά θυμίζει τους ανθρώπους του σήμερα.

Επίσης και στο μυθιστόρημα των Διαμάντη Μαρία-Μπουντούρη Ειρήνη, *Για ένα στεφάνι αγριελιάς*, εικ. Γούσης Σπύρος, Αθήνα, 1998, σελ. 63, οι συγγραφείς μεταφέρουν τον αναγνώστη στο παρελθόν, μέχρι την αρχαία Ολυμπία, όπου έγιναν οι πρώτοι Ολυμπιακοί αγώνες. Πρωταγωνιστής είναι ένα ιστορικό πρόσωπο, ο Ευβώτας, ο οποίος επιθυμεί να λάβει μέρος στους Ολυμπιακούς αγώνες, να στεφανωθεί με το στεφάνι αγριελιάς και να δοξάσει την πατρίδα του. Μέσου του κειμένου λαμβάνονται μηνύματα αλληλεγγύης, του ευ αγωνίζεσθαι, και διαφαίνεται το αρχαίο ρητό « νους υγιής εν σώματι υγιές».

Στο μυθιστόρημα του Μουρατίδη Νίκου, *Ο μικρός Αλκιβιάδης και οι Ολυμπιακοί αγώνες*, εικ. Γούσης Σπύρος, Καστανιώτης, Αθήνα, 2004, σελ.252. Εδώ ο συγγραφέας μεταφέρει τον αναγνώστη, μέσα από τις περιπέτειες του μικρού Αλκιβιάδη, στην αρχαία Αθήνα, όπου πληροφορείται για τα ήθη και έθιμα, για το πολίτευμα της, για τον πολιτισμό και την ιεραρχία της. Ακόμη τον μεταφέρει στην αρχαία Ολυμπία, στα αγωνίσματα, στους ιερούς χώρους, στις τελετές βράβευσης, μαθαίνει πολλά για το πώς διεξάγονταν οι Ολυμπιακοί αγώνες στην αρχαιότητα, αλλά και για το πραγματικό Ολυμπιακό πνεύμα των αγώνων. Οι ήρωες της ιστορίας είναι παιδιά, ο μικρός Αλκιβιάδης, ο Κρίτωνας και η Αριστίππη, που αυτό βοηθάει στο αναγνωστικό ενδιαφέρον της ηλικίας που απευθύνεται. Μέσα από πολλές περιπέτειες οι ήρωες κατορθώνουν να πραγματοποιήσουν το μεγάλο όνειρο του μικρού Αλκιβιάδη, να βρει τον πατέρα του και συγχρόνως να δούνε από κοντά τους Ολυμπιακούς αγώνες. Ο ήρωας διδάσκει ακόμη στους αναγνώστες τη σημασία της ευγενούς άμιλλας, αφού προτίμησε να αγωνιστεί επί ίσους όρους με τους άλλους αθλητές, χωρίς τα σανδάλια του που τον έκαναν να τρέχει γρήγορα. Η ιστορία κλείνει με το ευχάριστο γεγονός της συνάντησης πατέρα και γιου.

Στο μυθιστόρημα του Τριβιζά Ευγένιου, *η Δέσποινα και το περιστέρι*, εικ. Αλεξάνδρου Μ., Γούσης Σ., Καπατσούλια Ν., Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2001, σελ. 175, όπου ο συγγραφέας αναφέρεται στην ολυμπιακή ιδέα μέσα από μια επιτυχή μυθοπλασία, βασιζόμενη στην ύπαρξη του κακού με τις τρεις μορφές: του πολέμου, της διχόνοιας και του φθόνου. Το κακό καταδιώκει ένα περιστέρι που συμβολίζει την ειρήνη, το οποίο βρίσκει προστασία στην αγκαλιά της μικρής Δέσποινας. Ο αναγνώστης πληροφορείται για τους αρχαίους και σύγχρονους Ολυμπιακούς αγώνες, για τους αθλητές και τα αγωνίσματα. Μέσα από το κείμενο προωθείται το Ολυμπιακό πνεύμα, της φιλίας, της αλληλεγγύης, το οποίο είναι απαραίτητο για την διεξαγωγή των Ολυμπιακών αγώνων και για την γενικότερη ευημερία του κόσμου. Το μυθιστόρημα είναι διευθετημένο σε 16 μικρά κεφάλαια, που αυτό βοηθάει στην πιο ευχάριστη ανάγνωση του κειμένου, όπου το καθένα είναι συνέχεια του άλλου και παρουσιάζεται μια μικρή συναρπαστική ιστορία. Η Δέσποινα μεταφέρεται με τη βοήθεια του περιστεριού στην αρχαία Ολυμπία, γνωρίζει τους χώρους που τελούνταν οι Ολυμπιακοί αγώνες και τα αθλήματα. Ακόμη γνωρίζει σπουδαίες προσωπικότητες, όπως τον Σπύρο Λούη και τον Κωστή Παλαμά, και τη σημαία των αγώνων, σύμβολο ενότητας των πέντε ηπειρών. Τέλος ο συγγραφέας αφήνει τον αναγνώστη να δώσει το δικό του τέλος στην ιστορία, θέτοντας το δίλημμα: ποιους θα ακολουθήσει, τα αρχαία πνεύματα, που είναι σύμβολο αδερφοσύνης, αγάπης, ειρήνης ή τις φθονερές σκιές που συμβολίζουν τη ζήλια, το φθόνο, τη κακία και τη διχόνοια. Με αυτό το τρόπο δίνει τη ευκαιρία και στους μικρούς αναγνώστες να σκεφτούνε και να προβληματιστούνε πάνω σε τέτοια ζητήματα.

Ακόμη οι δυο μυθιστορηματικές βιογραφίες του Δελώνη Αντώνη, *Ταξίδι στη δόξα, ο Ολυμπιονίκης Κωστής Τσικλητήρας*, Άγκυρα, Αθήνα, 2002, σελ.92 και του Πούλου Κώστα, *Ο Σπύρος Λούης και οι πρώτοι Ολυμπιακοί αγώνες*, εικ. Καραντίνου Εύα, Παπαδόπουλος, σελ.30. στο πρώτο βιβλίο ο συγγραφέας δίνει μια ολοκληρωμένη βιογραφία του αθλητή, μέσα από τα πολιτικά και κοινωνικά γεγονότα, το κλίμα που επικρατούσε στην Ελλάδα στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Πληροφορεί για τον Έλληνα Ολυμπιονίκη, για τα

μετάλλια που κατέκτησε και για τις Ολυμπιάδες που έλαβε μέρος. Μέσα στις σελίδες του περνάει όλη η ζωή του Ολυμπιονίκη, από τα παιδικά του χρόνια στη Πύλο, τα όνειρα του, οι ελπίδες του, οι προσπάθειες του, οι σκληροί αγώνες, οι διακρίσεις και το μεγάλο γεγονός στη Στοχόλμη του 1912. Εκεί το όνειρο του γίνεται πραγματικότητα, καταφέρνει να κερδίσει το χρυσό μετάλλιο και να δοξάσει την Ελλάδα. Μετά έρχονται δύσκολες μέρες για την Ελλάδα, οι βαλκανικοί πόλεμοι, ο Τσικλητήρας αγωνίζεται για τη χώρα αλλά δυστυχώς η μοίρα του επιφυλάσσει ένα άσχημο παιχνίδι. Ο Ολυμπιονίκης πεθαίνει στις 10 Φεβρουαρίου 1913 σε μικρή ηλικία και μαζί του σβήνουν οι ελπίδες όλων των Ελλήνων. Στο μυθιστόρημα αυτό τα γεγονότα παρουσιάζονται με τέτοιο παραστατικό και λεπτομερή τρόπο που ο αναγνώστης τα βιώνει με άμεσο τρόπο, πηγαίνει στην εποχή εκείνη, αγωνίζεται μαζί με το Τσικλητήρα και νιώθει τη χαρά όλων των Ελλήνων.

Στο δεύτερο ο συγγραφέας περιορίζεται πιο πολύ στα βιογραφικά και σε άγνωστες πτυχές της ζωής του θρυλικού Σπύρου Λούη, στην αναβίωση των Ολυμπιακών αγώνων και στο κλίμα της εποχής. Ο αναγνώστης μεταφέρεται στους Ολυμπιακούς αγώνες της Αθήνας του 1896, στις προετοιμασίες της πόλης για την υποδοχή των επισκεπτών και για την διεξαγωγή των αγώνων. Μεταφέρεται στο Καλλιμάρμαρο στάδιο, ακούει τον Ολυμπιακό ύμνο και συνεπάρτε από τα αγωνίσματα. Γνωρίζει αυτά και κάποιους αθλητές που έλαβαν μέρος και την θέση που κατέλαβαν. Τέλος αναφέρεται στον έλληνα Ολυμπιονίκη Σπύρο Λούη. Ο οποίος έλαβε μέρος στο Μαραθώνιο, καταλαμβάνοντας την πρώτη θέση κάνοντας όλους τους Έλληνες υπερήφανους.

Στο μυθιστόρημα της Πετροπούλου Ρένας, *Ο Σοφούλης ο Ψαλιδούλης και οι Ολυμπιακοί αγώνες*, εικ. Λαχανάς Κώστας, Εμπειρία εκδοτική, Αθήνα, 2003, σελ. 138. Ο αναγνώστης κάνει ένα ταξίδι πίσω στο χρόνο. Πρωταγωνιστές είναι ένα μαγικό ψαλίδι, ο Σοφούλης ο Ψαλιδούλης, με τη βοήθεια του οποίου τα παιδιά ο Θέμης, ο Μίλτος, η Κατερίνα, η Κικίτσα και η δασκάλα τους, ταξιδεύουν στην αρχαιότητα για να ζήσουν από κοντά το πνεύμα των Ολυμπιακών αγώνων. Μέσα από το βιβλίο ο αναγνώστης γνωρίζει κάποιες ιστορικές προσωπικότητες που

συνδέθηκαν με τους αρχαίους και σύγχρονους Ολυμπιακούς αγώνες, όπως ο Διαγόρας ο Ρόδιος, τους Ολυμπιονίκες γιους του, την Καλλιπάτειρα, τον Δισκοβόλο του Μύρωνα, την Πρωθιέρεια της αρχαίας Ολυμπίας, τον ποιητή Κωστή Παλαμά, τον Ολυμπιονίκη Σπύρο Λούη. Ακόμη ο αναγνώστης πληροφορείται για την αξία των Ολυμπιακών αγώνων.

Στο μυθιστόρημα της Έκμε Έλλης, *Είδα και άκουσα στην Ολυμπία*, Βιβλιοπωλείον της Εστίας Ι.Δ Κολλάρου & ΣΙΑΣ Α.Ε, Αθήνα, 2003, 2^η αναθεωρημένη έκδοση, σελ. 136, η συγγραφέας γνωρίζει στους αναγνώστες τους αρχαίους Ολυμπιακούς αγώνες, το χώρο της Ολυμπίας, τα αγωνίσματα, το πως διεξάγονταν αυτά, αν υπήρχαν κανόνες και ποιοι. Γίνεται μια παραστατική περιγραφή των αθλημάτων και της προετοιμασίας των αθλητών. Δύο νεαροί δημοσιογράφοι κι το τηλεοπτικό τους συνεργείο βρίσκονται στην αρχαία Ολυμπία, απ' όπου με ανταποκρίσεις, ρεπορτάζ, στιγμιότυπα και σχόλια παρουσιάζουν τους Ολυμπιακούς αγώνες, όπως γινόταν πριν από 2400 χρόνια. Με κέφι και διάθεση να τα μάθουν όλα, παρακολουθούν τις προπονήσεις, κουβεντιάζουν με τους θεατές, ξεναγούν τους αναγνώστες στην Άλτη. Εξηγούν το θεσμό της ολυμπιακής εκεχειρίας και τους μεταφέρουν στο στάδιο και τον ιππόδρομο, περιγράφοντας ένα ένα τα ολυμπιακά αγωνίσματα. Επιμένουν να μιλήσουν με την πρώτη γυναίκα που συμμετείχε σε ολυμπιακή αρματοδρομία. Τέλος, περιγράφουν την τελετή της στέψης.

Στο μυθιστόρημα της Σακκά-Νικολακοπούλου Ναννίνα, *Ο Μίλων ο Κροτωνιάτης, η αληθινή ιστορία ενός από τους μεγαλύτερους Ολυμπιονίκες της αρχαιότητας*, εικ. Καλαντζάκης Δημήτρης, Φυτράκης, Αθήνα, 2001, σελ. 116, όπου ο αναγνώστης μεταφέρεται στο παρελθόν, τον πληροφορεί για τη ζωή του ολυμπιονίκη και για τα κατορθώματα αυτού. Πως ο Μίλων εκτός από ολυμπιονίκης, έσωσε την πατρίδα του από τον εχθρό, γιατί Πάνω από όλα έβαζε αυτήν. Έτσι μέσα από το βιβλίο μεταφέρονται στον αναγνώστη κάποιες αξίες-μηνύματα, όπως η αξία της πατρίδας, ότι το συλλογικό είναι πάνω από το ατομικό και ότι σημασία δεν έχει η νίκη αλλά η συμμετοχή του αθλητή.

Ένα διαφορετικό μήνυμα δίνει το βιβλίο της Ψαραύτη Λίτσας. *Ο Θωμάς*, εικ. Γούσης Σπύρος, Άγκυρα, Αθήνα,

2003, σελ.40, όπου η συγγραφέας μας δίνει με ιδιαίτερη ευαισθησία και τη γνώση της συμμετοχής του ομώνυμου ήρωα στους ειδικούς Ολυμπιακούς αγώνες. Μέσα από το κείμενο λαμβάνονται μηνύματα ανθρωπιάς, δύναμης των παιδιών αυτών που σκοπό έχει να ευαισθητοποιήσει τον αναγνώστη και την πολιτεία. Είναι μια ιστορία που προβάλλει το αθλητικό πνεύμα των Ολυμπιακών αγώνων, αλλά και την καθημερινή πάλη των παιδιών με ειδικές ανάγκες να διεκδικήσουν όσα δικαιούνται. Ο ήρωας καταφέρνει να λάβει μέρος στους Παραολυμπιακούς αγώνες, αλλά εκεί δείχνει τη μεγαλοψυχία του. Στον αγώνα δρόμου και ενώ προπορεύονταν μένει πίσω για να βοηθήσει τον συναθλητή του, ο οποίος είχε σκοντάψει. Στη συνέχεια οι δυο φίλοι αγκαλιασμένοι φτάνουν στο τέρμα. Μέσα από αυτή την ιστορία καλό είναι να διδαχτούμε πολλά.

Το μυθιστόρημα της Σέρβης Κατερίνας, *Μισή Μαγική ώρα στην Ολυμπία*, εικ. Γρίβα Έλλη, Πατάκης, Αθήνα, 2003, σελ.67, βασίζεται στην ικανότητα τριών φίλων, της Αθηνάς, του Ηρακλή και του Πλάτωνα, να ανακαλούν ιστορικά πρόσωπα από το παρελθόν και να τους ξεναγούν στην αρχαία Ολυμπία και να τους μιλούν για τους Ολυμπιακούς αγώνες. Πληροφορεί τους αναγνώστες για τα αγωνίσματα των Ολυμπιακών αγώνων, για τους χώρους.

Το μυθιστόρημα της Αρτζανίδου Έλενας, *Ένα ζευγάρι αθλητικά παπούτσια*, εικ. Αρώνης Κώστας, Μικρή Μίλητος, Αθήνα, 2003, σελ.71, αναφέρεται στο πάθος ενός αγοριού, του Κίσσου, που επιθυμεί να λάβει μέρος στους Ολυμπιακούς αγώνες. Με την αγάπη του, την επιθυμία του και τη στήριξη των γονιών του, καταφέρνει να ξεπεράσει τον τραυματισμό. Η όλη ιστορία διαδραματίζεται στη Ρόδο, όπου ο ήρωας έχει έναν τραυματισμό την ώρα που αθλείται με τον πατέρα του, ο οποίος τον καταβάλλει ψυχολογικά και απογοητευμένος πλέον δεν επιθυμεί την συμμετοχή του στους αγώνες. Όλα όμως αλλάζουν.

Με έναν διασκεδαστικό και χιουμοριστικό τρόπο περνάει το μήνυμα των Ολυμπιακών αγώνων η Σταθάτου Φράνση στο μυθιστόρημα της, *Ο Λίνος στην αρχαία Ολυμπία*, εικ. Καραπάνου Δέσποινα, Μίνωας, Αθήνα, 2004, σελ.51. Η συγγραφέας μέσα από αυτή τη ξεκαρδιστική περιπέτεια και τις ανατροπές μεταφέρει τον αναγνώστη στα βάθη των

αιώνων, στην αρχαία Ολυμπία. Τον ξεναγεί στον ιερό χώρο της Ολυμπίας, στους ιερούς βωμούς. Γνωρίζει τους κανόνες, τα αθλήματα, ποιοι αγωνίζονταν και γιατί, το έπαθλο τους. Η επιλογή του ήρωα, ένα μυθικό πλάσμα, ο Λίνος, είναι σωστή γιατί δίνει μια διαφορετική, διασκεδαστική πνοή στην ιστορία και συγχρόνως πληροφορεί τον αναγνώστη για τον θεσμό των Ολυμπιακών αγώνων και τα εκεί δρώμενα.

Ακόμη και το λαϊκό παραμύθι της Δριλλιά Μαργαρίτα, *Οι Ολυμπιακοί αγώνες και ο Αλεξίνικος ο μικρός Ολυμπιονίκης*, Λιβάνης, Αθήνα, 2004, σελ.50. Στο πρώτο κείμενο ο αναγνώστης διαβάζει για το Δία, το βασιλιά των Θεών, τον Ηρακλή, τον Προμηθέα και για τις λαμπαδηδρομίες, αλλά και για τον Αλεξίνικο, ένα μικρό παιδί που αγωνίστηκε και στέφθηκε Ολυμπιονίκης. Οι πρωταγωνιστές και οι ιστορίες τους ζωντανεύουν μέσα από τις παραστάσεις αρχαίων ελληνικών αγγείων και με το τρόπο αυτό οι μικροί αναγνώστες γνωρίζουν την Ελληνική μυθολογία, εξοικειώνονται με την ιδέα των Ολυμπιακών αγώνων και συγχρόνως έρχονται σε πρώτη επαφή με την αρχαία ελληνική αγγειογραφία, η οποία αποτελεί πηγή πληροφοριών για την κατανόηση της μυθολογίας.

Μια σειρά λαϊκών παραμυθιών και μύθων προσφέρει η Βαλάση Ζωή στο βιβλίο της, *Το χρυσό στεφάνι, Οι αγώνες στους μύθους και στα παραμύθια*, εικ. Βαλάσης Διονύσης, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2004, σελ. 129. Περιέχονται δεκατέσσερα παραμύθια και μύθοι απ' όλο τον κόσμο, που έχουν κοινό γνώρισμα την παρουσία σ' αυτά ενός αγώνα. Αγώνες Ταχύτητας και Άλματος, για το βάδισμα στους ορίζοντες του κόσμου, για Σκυταλοδρομία με φωτιά, για γενναίους Τοξότες και άτυχους Δισκοβόλους, για παράξενη Κολύμβηση στον κόσμο των δρακόντων, για άνιση Πάλη, για την κρυφή πηγή της δύναμης, για το θρίαμβο της εξυπνάδας για το πνεύμα της ελευθερίας. Αγώνες που δεν γίνονται πάντα για ένα χρυσό στεφάνι δόξας, αλλά μερικές φορές έχουν έπαθλο την ευτυχία του συνόλου, γι' αυτό και περιέχουν όχι μόνο αναμέτρηση, αλλά και θυσία.

Ιδιαίτερα περίτεχνα και διασκεδαστικά είναι τα τρία σύγχρονα παραμύθια του Μπουλώνη Χρήστου, *Ο Πινόκιο στην Αθήνα*, εικ. Παπατσαρούχας Βασίλης, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2001, σελ.29, *Ο Πινόκιο λαμπαδηδρόμος*

και *Ο Πινόκιο και το άγαλμα του Δισκοβόλου*. Η πρόθεση του συγγραφέα είναι εμφανής. Χρησιμοποιεί το δημοφιλή ήρωα για να ξεναγήσει τα παιδιά σε χώρους, σημεία και μνημεία της Αθήνας που έχουν σχέση με την αρχαιότητα και έρχονται στο προσκήνιο με αφορμή τη διοργάνωση των Ολυμπιακών αγώνων στην Ελλάδα- δηλαδή ένα ταξίδι στη σημερινή Αθήνα, αλλά και στην αρχαία εποχή.

Όσον αφορά το πρώτο βιβλίο, ο ήρωας μπλέκει σε διάφορες περιπέτειες, ενώ βρίσκεται σε «αποστολή». Πρέπει να βρει σε τρεις μέρες το «κυκλάμινο που ούτε στη γη φυτρώνει ούτε στον ουρανό», γιατί αλλιώς «πάει το χρώμα από τα όνειρα του μαστρο-Τζεπέτο». Προς αναζήτηση λοιπόν του κυκλάμινου, ο Πινόκιο περιδιαβαίνει σε διάφορες τοποθεσίες της Αθήνας, όπως στον Εθνικό Κήπο, στους Στύλους του Ολύμπιου Διός, στην Ακρόπολη, στην πλατεία της Δεξαμενής, στον Λυκαβηττό, συναντάει τους ευζώνους, τις πάπιες του Εθνικού Κήπου κ.ά. Παντού όμως ο ήρωας γίνεται αναγνωρίσιμος και έχει μεελάδες.

Καθώς περιγράφονται οι περιπέτειες του Πινόκιο στην προσπάθειά του να βρει το κυκλάμινο, ο συγγραφέας κάνει παράλληλα αναφορές σε θέματα όπως το πέταγμα των παλιών παιχνιδιών. Καταγράφει σύγχρονες εικόνες που έχουν πέσει στην αντίληψη όλων, όπως η βιτρίνα ενός καταστήματος παιχνιδιών που ήταν αποκλειστικά γεμάτη με φιγούρες του Πινόκιου. Η δημιουργική τεχνική της διακειμενικότητας προχωρεί πέρα από τη απλή χρησιμοποίηση του παραμυθιακού ήρωα, καθώς ο συγγραφέας περιγράφει τη συνάντησή του με το άγαλμα του ποιητή Οδυσσέα Ελύτη. (*Διαδρομές, Τσιλιμένη Τ., Τεύχος 14, 2004: 106*)

Με το τέλος του παραμυθιού, μέσα από τη φαντασία και τη μυθοπλασία, η ξενάγηση των αναγνωστών δια στόματος ενός αρχαιολόγου-συγγραφέα έχει επιτευχθεί με φαντασία και χιούμορ.

Στο δεύτερο βιβλίο η Ολυμπιακή Επιτροπή αναθέτει στον Πινόκιο να ανάψει τη φλόγα στο στάδιο και να τρέξει λαμπαδηδρόμος από τον Ισθμό της Κορίνθου μέχρι την Αθήνα. Στην Κόρινθο ο ήρωας βρίσκει φίλους-ήρωες από την πρώτη του επίσκεψη στην Αθήνα, την κυρία Περιστερά, τους αδερφούς σαλίγκαρους, την κόκκινη μπάλα κ.ά. Η

μεταφορά της φλόγας ξεκινάει και μαζί οι περιπέτειες, αφού ο Πινόκιο διατηρεί την ιδιότητα που τον χαρακτηρίζει, να παρασύρεται, να ξεχνιέται και να μπλέκει σε περιπέτειες. Η αγωνία των αναγνωστών κορυφώνεται καθώς ο χρόνος περνάει και ο κόσμος περιμένει να ανάψει τη δάδα. Αλλά ο Πινόκιο δεν θα απογοητεύσει κανέναν. Θα είναι εκεί στην ώρα του και περήφανος, ανάβοντας τη δάδα, θα φωνάξει: «Όχι στον πόλεμο! Ναι στο παιχνίδι! Θέλουμε ειρήνη!» Μηνύματα διαχρονικά, παγκόσμια, πανανθρώπινα, επίκαιρα, λέξεις που αναδεικνύουν το νόημα των Ολυμπιακών αγώνων.

Στο τρίτο βιβλίο ο ήρωας έρχεται στην Ελλάδα να παρακολουθήσει τους Ολυμπιακούς αγώνες. Ο Πινόκιο ξεκινάει με επίσκεψη στο Καλλιμάρμαρο και με τη πρόθεση να δει όλα τα αγάλματα που παριστάνουν αθλητές. Έτσι βρίσκεται μπροστά στο άγαλμα του δισκοβόλου, με το οποίο ιάνει συζήτηση και μαθαίνει πολλές πληροφορίες που αφορούν τον ίδιο, το πρώτο άγαλμα του δισκοβόλου, το Καλλιμάρμαρο, τους Ολυμπιακούς αγώνες.

Η αφηγηματική τεχνική του συγγραφέα, η συνάντηση του παλιού με το νέο, του φανταστικού με το ρεαλιστικό αποτελούν ξεχωριστά στοιχεία σε αυτή τη σύγχρονη μυθοπλασία για παιδιά.

Ιδιαίτερα περίτεχνα είναι και οι μικρές ιστορίες της Ιωαννίδου Όλγας, *Η μάγισσα Σάσα και οι μαγικοί αθλητικοί αγώνες*, εικ. Σταματιάδη Ντανιέλα, Λιβάνης, Αθήνα, 2004 και το *Ο Πλάτωνας, ο Σωκράτης και οι αθλητικοί αγώνες*, εικ. Σταματιάδη Ντανιέλα, Λιβάνης, 2004, σελ.25. Στο πρώτο βιβλίο ο αναγνώστης παρακολουθεί τη μάγισσα Σάσα στη προσπάθειά της να οργανώσει μαγικούς αθλητικούς αγώνες. Καλεί για το λόγο αυτό και τους άλλους μάγους και συζητά μαζί τους. Παρακολουθώντας τη συζήτηση ο αναγνώστης πληροφορείται για τους αγώνες στην αρχαία Ελλάδα, τους ολυμπιονίκες, καθώς και για το πόσο τιμητικό ήταν για τη πόλη να έχει ολυμπιονίκη, μαθαίνει για την εκεχειρία. Στη συνέχεια η μάγισσα προτείνει τα αθλήματα στα οποία θα διαγωνιστούν οι μάγοι-αθλητές. Δημιουργεί με το ραβδί της στάδια, στίβο, εξέδρες, σκάμμα κ.ά. Τα αθλήματα που αναφέρονται εξυπηρετούν τις ανάγκες του κειμένου και είναι συνδυασμός φανταστικού και πραγματικού. Στο δεύτερο βιβλίο τα ονόματα των δύο

πρωταγωνιστών πιθήκων, Σωκράτης και Πλάτωνα, παραπέμπουν τον αναγνώστη σε πρόσωπα της αρχαιότητας. Μέσα από το κείμενο ο αναγνώστης ενημερώνεται και πληροφορείται για τους Ολυμπιακούς στην αρχαία Ελλάδα, την Ολυμπία, την εκχειρία των λαών, τον τρόπο βράβευσης των νικητών και μαθαίνει για τα διάφορα αγωνίσματα. Επίσης ο μικρός αναγνώστης προβαίνει σε παραλληλισμούς σχετικά με όσα αντίστοιχα ισχύουν σήμερα και για τα οποία η χώρα του προετοιμάζεται. Η επιλογή των ζώων ως προσώπων της ιστορίας ανταποκρίνεται στις προτιμήσεις των παιδιών αυτής της ηλικίας.

Και στα δυο βιβλία της Ιωαννίδου κυριαρχεί το φανταστικό στοιχείο και ο αναγνώστης, ακολουθώντας το νήμα της αφήγησης, ψυχαγωγείται και πληροφορείται βασικά θέματα. Παράλληλα η συγγραφέας με πλάγιο τρόπο θίγει σύγχρονα θέματα, όπως αυτό της μόλυνσης της ατμόσφαιρας από τη τεχνολογία και των άνθρωπο.

Αξίζει να γίνει αναφορά και στα διηγήματα που κυκλοφόρησαν από τις εκδόσεις Άγκυρα σε δυο τόμους το 1991 με τίτλο *Πέντε κύκλοι ζητούν χρώμα*, με τη συμμετοχή δέκα καταξιωμένων συγγραφέων και εικονογράφων. Αφορμή ήταν τα 100 χρόνια παρουσίας των εκδόσεων Άγκυρα στο χώρο. Τα διηγήματα καλύπτουν ανά δεκαετία την εκατονταετία που έκλεισαν οι Ολυμπιακοί αγώνες από την αναβίωσή τους το 1986-1990, δίνοντας το αθλητικό και το γενικότερο κλίμα της εποχής. Μέσα από τις σελίδες τους ο αναγνώστης πληροφορείται για τους Ολυμπιακούς αγώνες, για τους αθλητές που έλαβαν μέρος και ψυχαγωγείται απολαμβάνοντας τα διηγήματα.

Η μικρή ιστορία της Ζαραμπούκας Σοφίας, *Ο Ρίκης ή ο Πίκης Ολυμπιονίκης*, Πατάκης, Αθήνα, 2004 προβάλλει με διασκεδαστικό και χιουμοριστικό τρόπο τα σύγχρονα Ολυμπιακά αγωνίσματα. Μέσα από τις σελίδες του ο μικρός αναγνώστης πληροφορείται για αυτά. Η πλούσια εικονογράφηση κάνει πιο διασκεδαστική την ανάγνωση για τους μικρούς αναγνώστες και συγχρόνως συμβάλλει στην απόκτηση της γνώσης. Η μικρή ιστορία της Σπυροπούλου-Σπανού Χρυσάνθη, *Οι Ολυμπιακοί Αγώνες στη χώρα των πιγκουίνων*, Σύγχρονη εποχή, Αθήνα, 2003, προοιωνίζει με διασκεδαστικό τρόπο την διεξαγωγή των Ολυμπιακών

αγώνων από τη χώρα μας. Η επιλογή των ζώων ως ήρωες της ιστορίας είναι ιδιαίτερα έξυπνη, γιατί τραβάει το παιδικό αναγνωστικό κοινό. Όλα τα ζώα προετοιμάζονται γι' αυτό το μεγάλο γεγονός και μεταφέρουν στον αναγνώστη τη σημασία των αγώνων.

Τέλος αξίζει να αναφερθεί το κόμικς των Goscinny Rene & Uderzo Albert, *Ο Αστερίξ στους Ολυμπιακούς αγώνες*, Μαμουθκόμιξ, Αθήνα, 2002, σελ.48. Όπου με πλούσια εικονογράφηση παρουσιάζουν μια ανατρεπτική και χιουμοριστική ιστορία. Οι περιπέτειες των ηρώων κάνουν άνω-κάτω την αρχαία Ολυμπία και διασκεδάζουν τον αναγνώστη.

Μέσα από μια σύντομη περιδιάβαση στα παραπάνω βιβλία, διαπιστώνουμε ότι η ανάπτυξη επίκαιρων θεμάτων με διαχρονικό περιεχόμενο έχει να προσφέρει στην παιδαγωγική λειτουργία της λογοτεχνίας, καθώς καταρχάς αποτελεί ψυχαγωγία, αλλά κυρίως συμβάλλει στη γνώση και στην κατάκτηση της ιστορικής μνήμης. « Ειδικά τα εικονογραφημένα βιβλία που απευθύνονται σε μικρούς αναγνώστες, και τα οποία με εικόνα και κείμενο απευθύνονται στο υπό εξέλιξη συναισθηματικό και αντιληπτικό επίπεδο του παιδιού, διαμορφώνουν απόψεις και κρίσεις για θέματα σημαντικά. Όπως αυτά που αφορούν την ιστορία και το παρελθόν, πάνω στο οποίο στήνεται το μέλλον».(*Διαδρομές, Τσιλιμένη Γ., Τεύχος 14, 2004:108*) Οι αναγνώστες μέσα από τέτοια κείμενα διαμορφώνουν ιδεολογίες, ενισχύουν την εθνική τους ταυτότητα, αφομοιώνουν πολιτιστικά στοιχεία, μαθαίνουν για την ελληνικότητα, το παρελθόν και τη σύνδεσή του με το παρόν και το μέλλον. Διαπιστώνουν αξίες και θέματα που αφορούν και απασχολούν διαχρονικά τον πολίτη και διαπιστώνουν την παγκοσμιοποίηση του πνεύματος του αθλητισμού, της τέχνης και του πολιτισμού. Οι αναγνώστες διατηρούν την πανανθρώπινη διάσταση των αξιών της φιλίας, της ειρήνης και της αποδοχής, αξίες διαχρονικές και τόσο επίκαιρες.

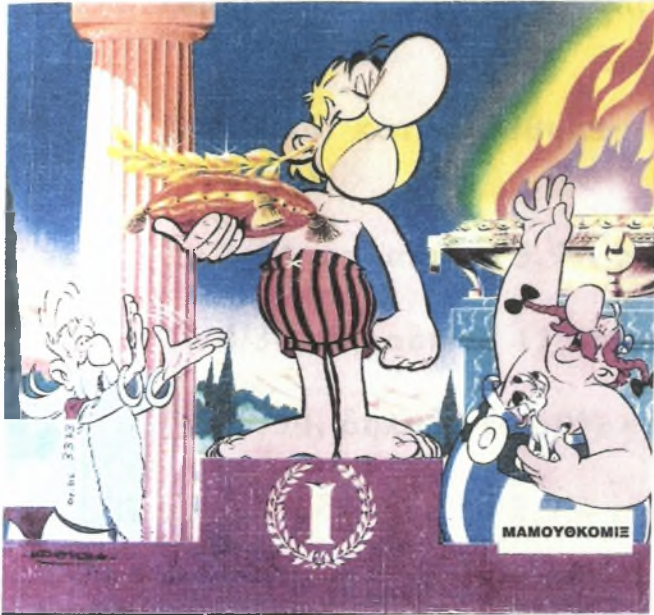

R. GOSGINNY **Asterix** A. UDERZO

♦ Asterix ΣΤΟΥΣ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΥΣ ΑΓΩΝΕΣ

Κείμενα: René GOSGINNY

Σχέδια: Albert UDERZO

Λίτσα Ψαραύτη

Ο Θωμάς

Πρόλογος: Στέφανος Γούσης

ΡΕΝΑ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ο Σορούλης ο Ψαλιδούλης

και οι
**Ολυμπιακοί
αγώνες**

ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΕΚΔΟΤΙΚΗ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΠΟΥΛΩΤΗΣ

Ο Πινόκιο λαμπαδηδρόμος

Εικονογράφηση:
Βασίλης Παπασαρούχας

ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΓΡΑΜΜΑΤΑ

1.4 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ

Από την έρευνα και καταγραφή των παιδικών λογοτεχνικών αναγνώσμάτων, που αναφέρονται στο Ολυμπιακό πνεύμα καταλήξαμε στα παρακάτω αποτελέσματα.

Συνολικά καταγράφηκαν 34 παιδικά αναγνώσματα, εκ των οποίων:

Τα 2/34, δηλαδή το 5,9% είναι Διηγήματα.

Τα 4/34, δηλαδή το 11,8% είναι Μικρές Ιστορίες.

Τα 17/34, δηλαδή το 50% είναι Μυθιστορήματα.

Το 1/34, δηλαδή το 2,9% είναι Ιστορική Νουβέλα.

Τα 8/34, δηλαδή το 23,5% είναι παραμύθια, εκ των οποίων τα 3/34, το 8,8% είναι λαϊκά παραμύθια και τα 5/34, το 14,7% είναι σύγχρονα παραμύθια.

Τα 2/34, δηλαδή το 5,9% είναι Κόμικς.

	ΣΤΑ 34	%
ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ	2/34	5,9%
ΜΙΚΡΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ	4/34	11,8%
ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΤΑ	17/34	50%
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΝΟΥΒΕΛΑ	1/34	2,9%
ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ	8/34	23,5%
ΛΑΪΚΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ	3/34	8,8%
ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ	5/34	14,7%
ΚΟΜΙΚΣ	2/34	5,9%

Επιπλέον καταλήξαμε στα εξής:

Τα 2/34, δηλαδή το 5,9%, αναφέρονται αποκλειστικά σε ιστορικά πρόσωπα-ολυμπιονίκες.

Τα 5/34, δηλαδή το 14,7%, αναφέρονται μόνο σε ιστορικά πρόσωπα-ολυμπιονίκες, στους αρχαίους Ολυμπιακούς αγώνες και σε αξίες και ιδανικά που απορρέουν από αυτούς.

Το 1/34, δηλαδή το 2,9%, αναφέρετε αποκλειστικά στα σύγχρονα ολυμπιακά αγωνίσματα.

Το 1/34, δηλαδή το 2,9%, αναφέρετε στο αθλητικό πάθος.

Τα 13/34, δηλαδή το 38,2%, αναφέρονται μόνο στους αρχαίους Ολυμπιακούς αγώνες, στους ιερούς τόπους της αρχαίας Ολυμπίας, στα αγωνίσματα, στις αξίες και στα ιδανικά.

Το 1/34, δηλαδή το 2,9%, αναφέρετε στους αρχαίους Ολυμπιακούς αγώνες, στην ελληνική μυθολογία μέσα από την ελληνική αγγειογραφία.

Τα 3/34, δηλαδή το 8,8%, αναφέρονται και στους αρχαίους Ολυμπιακούς αγώνες αλλά και σύγχρονους, στα ιδανικά και στις αξίες.

Τα 7/34, δηλαδή το 20,6%, αναφέρονται στους σύγχρονους Ολυμπιακούς αγώνες, στην Αθήνα, την πόλη που τους φιλοξένησε το 2004.

Το 1/34, δηλαδή το 2,9%, αναφέρετε στους Παραολυμπιακούς αγώνες, στις αξίες και στα ιδανικά.

1.5 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ

Μέσα από την καταγραφή των παιδικών λογοτεχνικών αναγνωσμάτων και την εξαγωγή των αποτελεσμάτων, διαπιστώθηκαν τα παρακάτω συμπεράσματα:

- Τα περισσότερα βιβλία που ασχολήθηκαν με τους Ολυμπιακούς αγώνες, το Ολυμπιακό πνεύμα είναι μυθιστορήματα, σε ποσοστό 50%, τα μισά βιβλία δηλαδή που καταγράφηκαν. Έπειτα ακολουθούν τα παραμύθια με ποσοστό 23,5% και ιδιαίτερα τα σύγχρονα. Και με μικρότερο ποσοστό ακολουθούν τα διηγήματα, οι μικρές ιστορίες, τα κόμικς και η ιστορική νουβέλα.
- Ακόμη ότι τα περισσότερα λογοτεχνικά αναγνώσματα, που εξετάστηκαν, αναφέρονται στους αρχαίους Ολυμπιακούς αγώνες, στους ιερούς χώρους της αρχαίας Ολυμπίας σε ποσοστό 38,2%.
- Επίσης μεγάλη σημασία δίνουν τα βιβλία στις αξίες και στα ιδανικά που απορρέουν από τους Ολυμπιακούς αγώνες, όπως του ευ αγωνίζεσθε, της συμμετοχής, της φιλίας, της ειρήνης, της αγάπης, της πατρίδας κ.ά., σε ποσοστό 49,9%.
- Ακόμη ένα μικρότερο ποσοστό, εξίσου όμως σημαντικό, 20,6%, κάνει αναφορά για τους σύγχρονους Ολυμπιακούς αγώνες και για την Αθήνα του 2004. Σε μικρότερο ποσοστό τα αναγνώσματα αναφέρονται σε ιστορικά πρόσωπα-ολυμπιονίκες, 5,9%, στην ελληνική μυθολογία και στους Παραολυμπιακούς αγώνες

1.7 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΣΤΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ

Η παρούσα έρευνα διεξάχθηκε την χρονική περίοδο από 10-17 Μαΐου του 2005, σε τέσσερα νηπιαγωγεία του δήμου Βόλου. Στο 2^ο διθέσιο(κλασικό) στις 9/5/05, στο 19^ο κλασικό στις 11/5/05, στο 3^ο κλασικό στις 13/5/05 και στο 3^ο ολόημερο στις 17/5/05. Το δείγμα που χρησιμοποιήθηκε ήταν 60 παιδιά, νήπια και προνήπια. Συγκεκριμένα:

Τα 46/60 είναι νήπια, δηλαδή το 73,3%

Τα 14/60 είναι προνήπια, δηλαδή το 26,7%

Τα 28/60 είναι αγόρια, δηλαδή το 46,75%

Τα 32/60 είναι κορίτσια, δηλαδή το 53,3%

	Στα 60	%
ΝΗΠΙΑ	46/60	73,3%
ΠΡΟΝΗΠΙΑ	14/60	26,7%

	Στα 60	%
ΑΓΟΡΙΑ	28/60	46,7%
ΚΟΡΙΤΣΙΑ	32/60	53,3%

• Στην ερώτηση πριν την ανάγνωση του λογοτεχνικού κειμένου

Στην πρώτη φάση τους έκανα την ακόλουθη ερώτηση: «Γνωρίζεις κάποιο αγώνισμα των Ολυμπιακών αγώνων; Αν ναι ποιο;». Μου απάντησαν τα 59/60, δηλαδή ένα ποσοστό 98,3%. Το 1/60 Δε δέχτηκε να απαντήσει στην ερώτηση και ούτε να συμμετάσχει στην έρευνα, δηλαδή ένα ποσοστό 1,7%

Τα 14/60 απάντησαν «Δεν ξέρω», δηλαδή ένα ποσοστό 23,3%. Τα 9/46 ήταν νήπια, δηλαδή το 19,6% και τα 5/14 προνήπια, το 35,7%. Τα 5/28 ήταν αγόρια, το 17,8% και τα 9/32 κορίτσια, το 28,1%

Τα 16/60 απάντησαν «Ποδόσφαιρο», δηλαδή το 26,7%. Τα 11/46 ήταν νήπια, το 23,9% και τα 5/14 προνήπια, το 35,7%. Τα 10/28 ήταν αγόρια, το 35,7% και τα 6/32 κορίτσια, το 18,7%

Τα 8/60 απάντησαν «Μπάσκετ», το 13,3%. Τα 7/46 ήταν νήπια, το 15,2% και το 1/14 προνήπιο, το 7,1%. Τα 8/28 ήταν αγόρια, το 28,6% και 0/32 κορίτσια.

Το 1/60 απάντησε «Χάντμπωλ», το 1,7%. Το 1/46 ήταν νήπιο, το 2,2% και 0/14 προνήπια. το 1/28 ήταν αγόρι, το 3,6% και 0/32 κορίτσια.

Τα 8/60 απάντησαν «Κολύμπι-Κολύμβηση», το 13,3%. Τα 7/46 ήταν νήπια, το 15,2% και το 1/14 προνήπια, το 7,1%. Τα 3/28 ήταν αγόρια, το 10,7% και 5/32 κορίτσια, το 15,6%.

Τα 13/60 απάντησαν «Τρέξιμο», το 21,7%. Τα 11/46 ήταν νήπια, το 23,9% και τα 2/14 προνήπια, το 14,3%. Τα 5/28 ήταν αγόρια το 17,8% και τα 8/32 κορίτσια, το 25%. Τα 3/60 απάντησαν σε αυτή την ερώτηση «Τσουβαλοδρομίες», το 5%. Έκαναν έναν παραλληλισμό με τα αγωνίσματα που διεξάγονται στο σχολείο, στο τέλος κάθε σχολικού έτους.

Τα 14/60 απάντησαν «Τένις», το 23,3%. Τα 4/46 ήταν νήπια, το 8,7% και 0/14 προνήπια. Τα 2/28 ήταν αγόρια, το 7,1% και τα 2/32 κορίτσια, το 6,2%. Τα 2/60 παιδιά απάντησαν συνδυάζοντας το άθλημα με κάτι οικείο τους. Συγκεκριμένα έδωσαν τις απαντήσεις «Το τένις, γιατί έχω ρακέτα στο σπίτι μου» και «Το τένις, πάει ο μπαμπάς μου»

Τα 4/60 απάντησαν «Βόλεϊ», το 6,7%. Τα 4/46 ήταν νήπια, το 8,7% και 0/14 προνήπια. τα 2/28 ήταν αγόρια, το 7,1% και τα 2/32 κορίτσια, το 6,2%.

Τα 4/60 απάντησαν «**Άρση βαρών**», το 6,7%. Τα 4/46 ήταν νήπια, το 8,7% και 0/14 προνήπια. τα 2/28 ήταν αγόρια, το 7,1% και τα 2/32 κορίτσια, το 6,2%.

Τα 2/60 απάντησαν «**Ποδηλασία**», το 3,3%. Τα 2/46 ήταν νήπια, το 4,3% και 0/14 προνήπια. Το 1/28 ήταν αγόρι, το 3,6% και το 1/32 κορίτσι, το 3,1%.

Τα 2/60 απάντησαν «**Ιππασία**», το 3,3%. Τα 2/46 ήταν νήπια, το 4,3% και 0/14 προνήπια. Το 1/28 ήταν αγόρι, το 3,6% και το 1/32 κορίτσι, το 3,1%.

Τα 2/60 απάντησαν «**Ακοντισμός**», το 3,3%. Τα 2/46 ήταν νήπια, το 4,3% και 0/14 προνήπια. Το 1/28 ήταν αγόρι, το 3,6% και το 1/32 κορίτσια, το 3,1%.

Το 1/60 απάντησε «**Ιστιοπλοΐα**», το 1,7%. Το 1/46 ήταν νήπιο, το 2,2% και 0/14 προνήπια. Το 1/28 ήταν αγόρι, το 3,6% και 0/32 κορίτσια.

Το 1/60 απάντησε «**Σφαιροβολία**», το 1,7%. Το 1/46 ήταν νήπιο, το 2,2% και 0/14 προνήπια. Το 1/28 ήταν αγόρι, το 3,6% και 0/32 κορίτσια.

Τα 2/60 απάντησαν «**Μπαλέτο**», το 3,3%. Τα 2/46 ήταν νήπια, το 4,3% και 0/14 προνήπια. Τα 2/32 ήταν κορίτσια, το 6,2% και 0/28 αγόρια. Στην απάντηση αυτή υπήρχε παραλληλισμός με μια ενασχόληση των παιδιών, γιατί το ένα απάντησε «μπαλέτο, γιατί πάω».

Το 1/60 απάντησε «**Ξιφομαχία**», το 1,7%. Το 1/46 ήταν νήπιο, το 2,2% και 0/14 προνήπια. Το 1/28 ήταν αγόρι, το 3,6% και 0/32 κορίτσια.

Το 1/60 απάντησε «**Μποξ**», το 1,7%. Το 1/46 ήταν αγόρι, το 2,2% και 0/14 προνήπια. το 1/28 ήταν αγόρι, το 3,6% και 0/32 κορίτσια. Εδώ παρατηρήθηκε ότι χρησιμοποιήθηκε ο αγγλικός όρος.

Τα 2/60 απάντησαν «**Αγώνες με εμπόδια**», το 3,3%. Τα 2/46 ήταν νήπια, το 4,3% και 0/14 προνήπια. Το 1/28 ήταν αγόρι, το 3,6% και 1/32 κορίτσι, το 3,1%.

Το 1/60 απάντησε «**Πολεμικά**», το 1,7%. Το 1/14 ήταν προνήπιο, το 2,2% και 0/14 νήπια. Το 1/28 ήταν αγόρι, το 3,6% και 0/32 κορίτσια.

Το 1/60 απάντησε «**Αυτά που παίρνουν κύπελλα**», το 1,7%. Το 1/46 ήταν νήπιο, το 2,2% και 0/14 προνήπια. Το 1/28 ήταν αγόρι, το 3,6% και 0/32 κορίτσια.

Το 1/60 απάντησε «**Χοροπηδούσαν από κάτι πράγματα**», το 1,7%. Το 1/46 ήταν νήπιο, το 2,2% και 0/14 προνήπια. Το 1/28 ήταν αγόρι, το 3,6% και 0/32 κορίτσια.

Ένα μικρό ποσοστό των 60 παιδιών απάντησε περιγραφικά και αόριστα στην ερώτηση που τους τέθηκε. Κάποιες ενδεικτικές απαντήσεις είναι: «χοροπηδούσαν από κάτι πράγματα», «αυτό που τρέχουν και πηδάνε», «αυτό που πηδούσαν στο χώμα», «μου άρεσε ένα που πηδούσαν πάνω», «με το άλογο», «με τα ποδήλατα»

* Τα 24/60 παιδιά, δηλαδή ένα ποσοστό 40% έδωσε περισσότερες από μια απαντήσεις στην ερώτηση.

• Στην ερώτηση μετά την ανάγνωση του λογοτεχνικού κειμένου

Στη δεύτερη φάση προηγήθηκε η ανάγνωση του λογοτεχνικού κειμένου της Ζαραμπούκας Σοφίας, Αθλητισμός-«Ο Ρίκης ή ο Πίκης Ολυμπιονίκης, εικ. Ζαραμπούκα Σοφία, Πατάκης, Αθήνα, 2004». Έπειτα διατυπώθηκε στα παιδιά η ίδια ερώτηση «Γνωρίζεις κάποιο αγώνισμα των Ολυμπιακών αγώνων; Αν ναι ποιο;».

Το 1/60 απάντησε «Δεν ξέρω», δηλαδή ένα ποσοστό 1,7%. Το 1/46 ήταν νήπιο, το 2,2% και 0/14 προνήπια. Το 1/32 ήταν κορίτσι. Το 3,1% και 0/28 αγόρια.

Τα 16/60 απάντησαν «Ποδόσφαιρο», το 26,7%. Τα 13/46 ήταν νήπια, το 28,3% και 3/14 προνήπια, το 21,4%. Τα 11/28 ήταν αγόρια, το 39,3% και 1/32 κορίτσι, το 3,1%.

Τα 11/60 απάντησαν «Μπάσκετ», το 18,3%. Τα 10/46 ήταν νήπια, το 21,7% και τα 1/14 προνήπια, το 7,1%. Τα 10/28 ήταν αγόρια, το 35,7% και το 1/32 κορίτσι, το 3,1%.

Τα 17/60 απάντησαν «Κολύμπι-Κολύμβηση», το 28,3%. Τα 13/46 ήταν νήπια, το 28,3% και τα 4/14 προνήπια, το 28,6%. Τα 3/28 ήταν αγόρια, το 10,7% και τα 14/32 κορίτσια, το 43,7%.

Τα 12/60 απάντησαν «Τρέξιμο», το 20%. Τα 10/46 ήταν νήπια, το 21,7% και 2/14 προνήπια. Τα 5/28 ήταν αγόρια, το 17,8% και τα 7/32 κορίτσια, το 21,9%.

Τα 11/60 απάντησαν «Τένις», το 18,3%. Τα 9/46 ήταν νήπια, το 19,9% και τα 2/14 προνήπια, το 14,3%. Τα 4/28 ήταν αγόρια, το 14,3% και τα 7/32 κορίτσια, το 21,9%.

Τα 7/60 απάντησαν «**Βόλει**», το 11,7%. Τα 6/46 ήταν νήπια, το 13% και 1/14 προνήπια, το 7,1%. Τα 2/28 ήταν αγόρια, το 7,1% και 5/32 κορίτσια, το 15,6%.

Τα 12/60 απάντησαν «**Άρση Βαρών**», το 20%. Τα 12/46 ήταν νήπια, το 26% και 0/14 προνήπια. Τα 9/28 ήταν αγόρια, το 32,1% και 3/32 κορίτσια, το 9,4%.

Τα 11/60 απάντησαν «**Ποδηλασία**», το 18,3%. Τα 8/46 ήταν νήπια, το 17,4% και τα 3/14 προνήπια, το 21,3%. Τα 6/28 ήταν αγόρια, το 21,4% και τα 5/32 ήταν κορίτσια, το 15,6%.

Τα 9/60 απάντησαν «**Ιππασία**», το 15%. Τα 8/46 ήταν νήπια, το 17,4% και το 1/14 προνήπιο, το 7,1%. Τα 6/28 ήταν αγόρια, το 21,4% και τα 3/32 κορίτσια, το 9,4%.

Το 1/60 απάντησαν «**Τοξοβολία**», το 1,7%. Τα 1/46 ήταν νήπιο, το 2,2% και 0/14 προνήπια. Το 1/28 ήταν αγόρι, το 3,6% και 0/32 κορίτσια.

Το 1/60 απάντησε «**Ακόντιο**», το 1,7%. Το 1/46 ήταν νήπιο, το 2,2% και 0/14 προνήπια. Το 1/32 ήταν κορίτσι, το 3,1% και 0/28 αγόρια.

Τα 5/60 απάντησαν «**Πάλη**», το 8,3%. Τα 3/46 ήταν νήπια, το 6,5% και 2/14 προνήπια, το 14,3%. Τα 5/28 ήταν αγόρια, το 17,8% και 0/32 κορίτσια.

Τα 5/60 απάντησαν «**Ξιφομαχία-Ξιφασκία**», το 8,3%. Τα 4/46 ήταν νήπια, το 8,7% και 1/14 προνήπιο, το 7,1%. Τα 3/28 ήταν αγόρια, το 10,7% και 2/32 κορίτσια, το 6,2%.

Τα 5/60 απάντησαν «**Σκοποβολή**», το 8,3%. Τα 2/46 ήταν νήπια, το 4,3% και 3/14 προνήπια, το 21,4%. Τα 4/28 ήταν αγόρια, το 14,3% και το 1/32 κορίτσι, το 3,1%.

Τα 11/60 απάντησαν, «**Γυμναστική- Ρυθμική Γυμναστική**», το 18,3%. Τα 7/46 ήταν νήπια, το 15,2% και 4/14 προνήπια, το 28,6%. Τα 2/28 ήταν αγόρια, το 7,1% και το 9/32 κορίτσια, το 28,1%.

Το 1/60 απάντησε «**Κωπηλασία**», το 1,7%. Το 1/46 ήταν νήπιο, το 2,2% και 0/14 προνήπια. Το 0/28 ήταν αγόρια και το 1/32 κορίτσια, το 3,1%.

Το 1/60 απάντησε «**Κανό-Κανόε Καγιάκ**», το 1,7%. Το 1/46 ήταν νήπιο, το 2,2% και 0/14 προνήπια. Το 1/28 ήταν αγόρι, το 3,6% και 0/32 κορίτσια.

Τα 4/60 απάντησαν «**Πυγμαχία-Μποξ**», το 6,7%. Τα 3/46 ήταν νήπια, το 6,5% και 1/14 προνήπιο, το 7,1%. Τα 3/28 ήταν αγόρια, το 10,7% και 1/32 κορίτσια, το 3,1%.

Το 1/60 απάντησε «Άλμα», το 1,7%. Το 1/46 ήταν νήπιο, το 2,2% και 0/1 προνήπια. Το 1/32 ήταν κορίτσι, το 3,1% και 0/28 αγόρια.

Τα 2/60 απάντησαν «Στίβος-Στίβος μετ' εμποδίων», το 3,3%. Τα 2/46 ήταν νήπια, το 4,3% και 0/14 προνήπια. Τα 2/32 ήταν κορίτσια, το 6,2% και 0/28 αγόρια.

* Τα 41/60, δηλαδή το 68,3%, έδωσαν περισσότερες από μια απαντήσεις στην ερώτηση.

• Σύγκριση των αποτελεσμάτων

Έπειτα από την παράθεση των αποτελεσμάτων των δυο φάσεων, κρίθηκε σκόπιμο να γίνει μια σύγκριση των δυο. Συγκεκριμένα διαπιστώθηκε:

Ότι στη δεύτερη φάση το ποσοστό των παιδιών που απάντησαν «Δεν ξέρω», μειώθηκε σημαντικά από 23,3% (14/60) σε 1,7 (1/60).

Το ποσοστό των παιδιών που απάντησαν «Ποδόσφαιρο» παρέμεινε το ίδιο 26,7%. Απλώς στη δεύτερη φάση υπήρχε μια μικρή αύξηση των κοριτσιών που απάντησαν ποδόσφαιρο και μια μικρή μείωση των αγοριών.

Στη δεύτερη φάση το ποσοστό των παιδιών που απάντησαν «Μπάσκετ» μειώθηκε λίγο από 18,3% (11/60) σε 13,3% (8/60). Και τα περισσότερα που απάντησαν ήταν αγόρια.

Στη δεύτερη φάση το ποσοστό των παιδιών που απάντησαν «Κολύμπι-Κολύμβηση» αυξήθηκε σημαντικά από 13,3% (8/60) σε 28,3% (17/60). Τα περισσότερα που απάντησαν ήταν κορίτσια.

Στη δεύτερη φάση το ποσοστό που απάντησαν «Τρέξιμο» μειώθηκε πολύ λίγο από 21,7% (13/60) σε 20% (12/60).

Επίσης στη δεύτερη φάση το ποσοστό που απάντησαν «Τένις» μειώθηκε λίγο από 23,3% (14/69) σε 18,3% (11/60).

Στη δεύτερη φάση το ποσοστό που απάντησαν «Βόλεϊ» αυξήθηκε από 6,7% (4/60) σε 11,7% (7/60). Το ίδιο και το ποσοστό των κοριτσιών που απάντησαν από 6,2% (2/32) σε 15,6% (5/32).

Επίσης στη δεύτερη φάση το ποσοστό των παιδιών που απάντησαν «**Άρση βαρών**» αυξήθηκε σημαντικά από 6,7% (4/60) σε 20% (12/60). Το ίδιο και το ποσοστό των αγοριών από 7,1% (2/28) σε 32,1% (9/28).

Στη δεύτερη φάση το ποσοστό που απάντησαν «**Ποδηλασία**» αυξήθηκε από 3,3% (2/60) σε 15% (9/60). Το ίδιο και το ποσοστό των αγοριών και κοριτσιών.

Το ίδιο και το ποσοστό που απάντησαν «**Ιππασία**» στη δεύτερη φάση αυξήθηκε από 3,3% (2/60) σε 15% (9/60). Επίσης και το ποσοστό των δύο φύλων.

Στη πρώτη φάση υπήρχε ένα μικρό ποσοστό που απάντησε «**Ιστιοπλοΐα**», «**Χάντμπωλ**», και «**Σφαιροβολία**» 1,17% (1/60). Στη δεύτερη φάση δεν υπήρχε κανένα παιδί που να ανέφερε αυτά τα αγωνίσματα.

Στη δεύτερη φάση το ποσοστό που απάντησαν «**Ακόντιο-Ακοντισμός**» μειώθηκε λίγο από 3,3 (2/60) σε 1,7% (1/60).

Επίσης στη δεύτερη φάση το ποσοστό που απάντησαν «**Ξιφομαχία-Ξιφασκία**» αυξήθηκε σημαντικά από 1,7% (1/60) σε 8,3% (5/60). Τα περισσότερα που απάντησαν ήταν αγόρια.

Στη δεύτερη φάση το ποσοστό που απάντησαν «**Πυγμαχία-Μποξ**» αυξήθηκε από 1,7% (1/60) σε 6,7% (4/60). Όλα που απάντησαν ήταν αγόρια και ενώ στη πρώτη φάση χρησιμοποιήθηκε ο αγγλικός όρος μποξ, στη δεύτερη τα περισσότερα παιδιά χρησιμοποίησαν τον όρο πυγμαχία.

Στην πρώτη φάση υπήρχε ένα ποσοστό που απάντησαν «**Μπαλέτο**» 3,3% (2/60), τα οποία ήταν κορίτσια. Ενώ στη δεύτερη φάση κανένα παιδί δεν απάντησε. Επίσης στην πρώτη φάση υπήρχε ένα μικρό ποσοστό 1,7% (1/60) που απάντησαν «**Πολεμικά**» και «**Αυτά που παίρνουν κύπελλα**». Ενώ στη δεύτερη δεν παρατηρήθηκε κάτι τέτοιο.

Και στις δυο φάσεις το ποσοστό που απάντησαν «**Αγώνες με εμπόδια-Στίβος με εμπόδια**» ήταν το ίδιο 3,3 (2/60).

Τέλος στη δεύτερη φάση παρατηρήθηκε τα παιδιά να απάντησαν κάποια Ολυμπιακά αγωνίσματα, τα οποία δεν ανέφεραν καθόλου στη πρώτη φάση. Όπως **Τοξοβολία**, **Πάλη**, **Σκοποβολή**, **Γυμναστική-Ρυθμική Γυμναστική**, **Κωπηλασία**, **Κανό-Κανόε Καγιάκ** και **Άλμα**

1.8 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΣΤΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ

Από την εφαρμογή της έρευνας, την παράθεση και σύγκριση των αποτελεσμάτων της, καταλήξαμε σε κάποια συμπεράσματα. Συγκεκριμένα:

- Ότι τα παιδιά πριν την ανάγνωση του λογοτεχνικού κειμένου δε γνώριζαν πολλά Ολυμπιακά αγωνίσματα. Ενώ αντίθετα μετά την ανάγνωση του, αυτή η γνώση αυξήθηκε. Τα παιδιά δηλαδή ανέφεραν στη δεύτερη φάση περισσότερα Ολυμπιακά αγωνίσματα. Έτσι, λοιπόν διαπιστώνετε ότι η συμβολή του λογοτεχνικού κειμένου είναι καθοριστική για την απόκτηση της γνώσης.
- Ακόμη στη δεύτερη φάση, μετά την ανάγνωση του λογοτεχνικού κειμένου παρατηρήθηκε, ότι τα παιδιά ανέφεραν συγκεκριμένα κάποια αγωνίσματα. Οι περιγραφικές και αόριστες απαντήσεις της πρώτης φάσης, του τύπου «χοροπηδούσαν από κάτι πράγματα», δεν υπήρχαν.
- Επίσης μετά την ανάγνωση του λογοτεχνικού κειμένου όλα τα παιδιά απάντησαν κάποια Ολυμπιακά αγωνίσματα. Απαντήσεις της πρώτης φάσης που δεν αναφέρονταν σε Ολυμπιακά αγωνίσματα όπως: «μπαλέτο», «πολεμικά», «αυτά που παίρνουν κύπελλα», στη δεύτερη φάση δεν παρατηρήθηκαν.
- Μέσα από την έρευνα διαπιστώθηκε, ότι τα αγόρια ανέφεραν πιο πολύ αγωνίσματα όπως, ποδόσφαιρο, μπάσκετ, ακοντισμός, πάλη, άρση βαρών. Ενώ τα κορίτσια ανέφεραν αγωνίσματα όπως, κολύμπι, τρέξιμο, τένις, γυμναστική- ρυθμική γυμναστική, βόλεϊ. Έτσι καταλήγετε το συμπέρασμα, ότι τα αγόρια προτιμάνε τα αγωνίσματα που χαρακτηρίζονται «αγορίστικα» και τα κορίτσια αυτά που χαρακτηρίζονται «κοριτσίστικα».
- Ακόμη ότι τα αγόρια είναι πιο εξοικειωμένα με τα Ολυμπιακά αγωνίσματα από ότι τα κορίτσια. Στην έρευνα παρατηρήθηκε, ότι τα αγόρια απάντησαν περισσότερα Ολυμπιακά αγωνίσματα από τα κορίτσια.

1.9 ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Έπειτα από την πλήρη παράθεση των αποτελεσμάτων της καταγραφής των παιδικών λογοτεχνικών αναγνωσμάτων και της έρευνας στα νηπιαγωγεία διαπιστώσαμε τα παρακάτω γενικά συμπεράσματα, τα οποία απορρέουν:

- ❖ Τα περισσότερα λογοτεχνικά βιβλία που καταγράφηκαν, κυκλοφόρησαν μετά το 2000 και προφανώς η εκδοτική κίνηση αυτή είναι επηρεασμένη από την διοργάνωση των Ολυμπιακών αγώνων από την Ελλάδα το 2004.
- ❖ Όλα τα βιβλία περιείχαν πλούσια και καλαίσθητη εικονογράφηση με έντονα χρώματα και ο σκοπός των περισσότερων ήταν αφενός μεν η ψυχαγωγία των αναγνωστών, αφετέρου δε η πληροφόρηση τους για τους Ολυμπιακούς αγώνες και το γενικότερο ολυμπιακό πνεύμα που απορρέει από αυτούς.
- ❖ Τα περισσότερα ήταν μυθιστορήματα και αναφέρονταν στους αρχαίους Ολυμπιακούς αγώνες, στην αρχαία Ολυμπία, στους ιερούς χώρους και στα ιδανικά και αξίες των Ολυμπιακών αγώνων.
- ❖ Τα περισσότερα αναγνώσματα που μελετήθηκαν αναφέρονταν σε ηλικίες πάνω από 8 ετών.
- ❖ Τα παιδιά πριν την ανάγνωση του λογοτεχνικού κειμένου, δεν γνώρισαν αρκετά ολυμπιακά αγωνίσματα και έδιναν αρκετές περιγραφικές απαντήσεις. Στη δεύτερη φάση η συμβολή του λογοτεχνικού βιβλίου ήταν καθοριστική για την απόκτηση της γνώσης των Ολυμπιακών αγωνισμάτων.
- ❖ Επίσης, ήταν αναμφισβήτητα ολοφάνερο, ότι η γνώση των παιδιών οφείλονταν και στην πρόσφατη διοργάνωση των Ολυμπιακών αγώνων από την χώρα μας. Γι' αυτό το λόγο κιόλας τα παιδιά ήταν σε θέση να γνωρίζουν αρκετά Ολυμπιακά αγωνίσματα, ακόμα και κάποια όχι και τόσο δημοφιλή.

- ❖ Ακόμη διαπιστώθηκε, ότι τα παιδιά αυτής της ηλικίας, της προσχολικής, είναι σε θέση να δίνουν πιο πολύ περιγραφικές απαντήσεις, κάτι που αποδεικνύεται και από τις τόσες έρευνες που έχουν γίνει στο χώρο αυτό.
- ❖ Επιπλέον παρατηρήθηκε πως τα αγόρια προτιμάνε περισσότερο κάποια αθλήματα που χαρακτηρίζονται «αγορίστικα» και αντίστοιχα τα κορίτσια κάποια «κοριτσίστικα». Αυτό πάλι επιβεβαιώνει κάποιες αντίστοιχες έρευνες που έγιναν στο χώρο.
- ❖ Τέλος συνοψίζοντας, διαπιστώθηκε ότι και σε μικρά παιδιά μπορούν να διδαχτούν κάποιες έννοιες, όπως το Ολυμπιακό πνεύμα, με ευχάριστο και διασκεδαστικό τρόπο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αγγελουπούλου Β.- Βαλάση Ζ., Διαλέγουμε βιβλία για τα παιδιά. Για μια βασική βιβλιοθήκη, Guttenberg, Αθήνα, 1989, σελ. 320
2. Αναγνωστόπουλος Β.Δ., Θέματα Παιδικής Λογοτεχνίας Α΄ Ανιχνεύσεις, Καστανιώτης, Αθήνα, 1987, α΄ έκδ., σελ. 191
3. Αναγνωστόπουλος Β.Δ., Τάσεις και Εξελίξεις της παιδικής λογοτεχνίας 1970-1980, Οι εκδόσεις των Φίλων, Αθήνα, 1998, ι΄ έκδ., σελ. 238
4. Αναγνωστόπουλος Β.Δ., Τέχνη και Τεχνική του παραμυθιού, Καστανιώτης, Αθήνα, 1997, α΄ έκδ., σελ. 261
5. Αναγνωστόπουλος Β.Δ., Ιδεολογία και Παιδική Λογοτεχνία: Έρευνα και Θεωρητικές Προσεγγίσεις, Καστανιώτης, Αθήνα, 2001, α΄ έκδ., σελ. 334
6. Αναγνωστόπουλος Β.Δ.- Δελώνης Αντ., Παιδική λογοτεχνία και σχολείο, Πατάκης, Αθήνα, 1988, δ΄ έκδ., σελ. 221
7. Βαλάση Ζωή, Εισαγωγή στη μελέτη της Λογοτεχνίας και των βιβλίων για παιδιά. Μικρό πανόραμα, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2001, σελ. 160
8. Βαλάση Ζωή, Το χρυσό στεφάνι, οι αγώνες στους μύθους και στα παραμύθια, εικ. Βαλάσης Διονύσης, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2004, σελ. 129
9. Βασιλειάδης Νικόλαος, Πιο γρήγορα, πιο ψηλά, πιο δυνατά, γνωριμία με τους Ολυμπιακούς αγώνες, Πατάκης, Αθήνα, 1996, σελ. 101
10. Βιβλιαγάπη, Για το παιδί και το βιβλίο (Συλλογικό), Guttenberg, Αθήνα, 1989, σελ. 136
11. Γάκος Δημήτρης, Ιστορία της Ελληνικής Παιδικής Λογοτεχνίας, Παπαδήμας, Αθήνα, 1991, εκδ., θ΄, σελ. 199
12. Γκρέμμινγκερ Άρνολντ, Το παιδί και το βιβλίο, Νότος, Αθήνα, 1979, σελ. 180
13. Δελώνης Αντώνης, Βασικές γνώσεις για το παιδικό και νεανικό βιβλίο, Δελώνης, Αθήνα, 1988, σελ. 176
14. Δελώνης Αντώνης, Ελληνική Παιδική Λογοτεχνία 1835-1985. Από τις πρώτες ρίζες μέχρι σήμερα, Ηράκλειτος, Αθήνα, 1986, εκδ., α΄, σελ. 215
15. Δελώνης Αντώνης, Στοιχεία Παιδικής Λογοτεχνίας, Δαρδανός, Αθήνα, 2000, σελ. 143
16. Διαδρομές, Λογοτεχνία και Ολυμπιακοί αγώνες, Αναγνωστόπουλος Β.Δ., Τεύχος 13^ο, Άνοιξη 2004, σελ. 63-66
17. Διαδρομές, Η παιδική λογοτεχνία στο νηπιαγωγείο, Ρώσση- Ζαϊρη Ρένα, Τεύχος 8^ο, Χειμώνας 2002, σελ. 295-301

18. Διαδρομές , Όταν η διαχρονικότητα μετατρέπεται σε επικαιρότητα: Οι Ολυμπιακοί αγώνες σε σύγχρονα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία, Τσιλιμένη Γ., Τεύχος 14^ο , Καλοκαίρι 2004, σελ. 101-106
19. Διαδρομές, Οι αγώνες των ατόμων με αναπηρίες, Ψαραύτη Λ., Τεύχος 13, Άνοιξη 2004, σελ. 67-68
20. Επιθεώρηση Παιδικής Λογοτεχνίας, Το Παιδικό-Νεανικό Μυθιστόρημα Α΄ ,Τόμος 7^{ος} , (Συλλογικό), Βιβλιογονία, Αθήνα, 1992, σελ. 143
21. Επιθεώρηση Παιδικής Λογοτεχνίας, Το Παιδικό-Νεανικό Μυθιστόρημα Β΄ ,Τόμος 8^{ος} , (Συλλογικό), Βιβλιογονία, Αθήνα, 1993, σελ. 165
22. Ηγκλετον Τέρυ, Εισαγωγή στη θεωρία της λογοτεχνίας, μετ., Μαυρώνας Μιχάλης, επιμ., Τζιόβας Δημήτρης, Οδυσσέας, Αθήνα, 1996, εκδ., δ΄,σελ.318
23. Η Παιδική Λογοτεχνία: Η συμβολή της στην πνευματική καλλιέργεια των παιδιών, (Συλλογικό), Π. Κουτσομπός, Αίγιο, 1989, εκδ., α΄, σελ. 151
24. Κανατσούλη Μένη, Αμφίσημα της Παιδικής Λογοτεχνίας, Σύγχρονοι Ορίζοντες, Αθήνα, 2002, σελ. 207
25. Καρακίτσος Ανδρέας, Σύγχρονη Παιδική Ποίηση, Σύγχρονοι Ορίζοντες, Αθήνα, 2002, εκδ., α΄, σελ. 351
26. Καρποζήλου Μάρθα, Το παιδί στη χώρα των βιβλίων, Καστανιώτης, Αθήνα, 1994, σελ. 242
27. Κατσίκη- Γκίβαλου Άντα (επιμ.), Θέματα Παιδικής Λογοτεχνίας. Θεωρία και πράξη, Τόμος Α΄, Καστανιώτης, Αθήνα, 1993, σελ. 265
28. Κατσίκη- Γκίβαλου Άντα (επιμ.), Παιδική λογοτεχνία, θεωρία και πράξη, Τόμος Β΄, Καστανιώτης, Αθήνα, 1994, σελ. 310
29. Κατσίκη- Γκίβαλου Άντα, Το θαυμαστό ταξίδι. Μελέτες για την Παιδική Λογοτεχνία, Πατάκης, Αθήνα, 1995, σελ. 151
30. Κοντολέων Μάνος, Απόψεις για την παιδική λογοτεχνία, Πατάκης, Αθήνα, 1988, σελ. 82
31. Μπαλάσκας Κώστας, Ταξίδι με το κείμενο-Προτάσεις για την ανάγνωση της λογοτεχνίας, Επικαιρότητα, Αθήνα, 1990, σελ. 172
32. Ολυμπιακή Παιδεία, Από τη θεωρία στην πράξη, εκδ. Αθήνα 2004 & ΥΠ.ΕΠ.Ε, Αθήνα, 2001, σελ.206
33. Παπανικολάου Ρ.- Τσιλιμένη Γ., Η παιδική λογοτεχνία στο νηπιαγωγείο, θεωρία και πράξη, Καστανιώτης, Αθήνα, 1992, εκδ. γ΄, σελ. 230
34. Πέτροβιτς –Ανδρουτσοπούλου Λότη, Η Παιδική Λογοτεχνία στην εποχή μας, Καστανιώτης, Αθήνα, 1990, εκδ. α΄, σελ. 220
35. Πέτροβιτς –Ανδρουτσοπούλου Λότη, Μιλώντας για τα παιδικά βιβλία, Καστανιώτης, Αθήνα, 1987, εκδ. β΄, σελ. 192

- 36.Ποσλάνιεκ Κρίστιαν, Να Δώσουμε στα παιδιά την όρεξη για διάβασμα, απόδ. Αθήνη Στέση, Καστανιώτης, Αθήνα, 1992, σελ. 208
- 37.Ροντάρι Τζιάνι, Ασκήσεις φαντασίας, μετ. Βερτσώνη-Κόκαλη Μαρία, Τεκμήριο, Αθήνα, 1990, σελ. 158
- 38.Σακελλαρίου Χάρης, Ιστορία της Παιδικής Λογοτεχνίας, ελληνική και παγκόσμια. Από την αρχαιότητα ως τις μέρες μας, Δανιά, Αθήνα, 1996, εκδ. β', σελ. 623
- 39.Σακελλαρίου Χάρης, Το παραμύθι χθες και σήμερα. Η ψυχοπαιδαγωγική και η κοινωνική λειτουργία του, Πατάκης, Αθήνα, 1995, εκδ. α', σελ. 231
- 40.Σκαρτσής Σωκράτης, Εισαγωγή στην Παιδική Λογοτεχνία Α. Θεωρία Β. Κείμενο, Αχαϊκές εκδόσεις, Πάτρα, 1990, σελ. 192
- 41.Σπινκ Τζων, Τα παιδιά ως αναγνώστες, μετ. Ντελόπουλος Κυρ., Καστανιώτης, Αθήνα, 1990, σελ. 175
- 42.Τσιλιμένη Τασούλα, Συμπληρωματικός φάκελος στο μάθημα: Τάσεις και εξελίξεις της παιδικής λογοτεχνίας, Πανεπιστημιακές εκδόσεις Θεσσαλίας, Βόλος, 2003, σελ. 143
- 43.Τα Ολυμπιακά αθλήματα, εκδ. Αθήνα 2004 & ΥΠ.ΕΠ.Π, Αθήνα, 2001, σελ. 158
- 44.Fijaikow Jacques, Κακοί αναγνώστες. Γιατί;, μετ. Τάνταρος Σπύρος, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 1999, εκδ. γ', σελ. 296
- 45.Hawthorn Jeremy, Ξεκλειδώνοντας το κείμενο. Μια εισαγωγή στη θεωρία της λογοτεχνίας, μετ. Αθανασοπούλου Μαρία, Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο, 1993, σελ. 255

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

➤ **Όνοματεπώνυμο:**

➤ **Ηλικία:**

i. Προνηπίο:

ii. Νήπιο:

➤ **Φύλο:**

i. Αγόρι:

ii. Κορίτσι:

Ερώτηση πριν την ανάγνωση του λογοτεχνικού κειμένου

1) Γνωρίζεις κάποιο αγώνισμα των Ολυμπιακών αγώνων; Αν ναι ποιο;

Ερώτηση μετά την ανάγνωση του λογοτεχνικού κειμένου

2) Γνωρίζεις κάποιο αγώνισμα των Ολυμπιακών αγώνων; Αν ναι ποιο;

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ

Ζαχαρούκα
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ

ο Ρίχης ή ο Πίχης

6,00

Ζαχαρούκα
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ

ο Ρίκης ή ο Πίκης ολυμπιονίκης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

ΟΙ ΑΓΓΕΛΟΙ ΑΡΧΟΝΤΩΝ

Ο μικρός λαγός ο Πίκης
και ο φίλος του ο Ρίκης
αποφάσισαν εφέτος
που είν' ολυμπιακό το έτος
να μη χάσουν ευκαιρία
και να δούνε μια κυρία,
να της ζητήσουνε τη χάρη
στους αγώνες να τους πάρει.

Από ζώα όσο γνωρίζω,
μόνο τ' άλογα, νομίζω,
λέει η κυρία, παίρνουν μέρος
στους Ολυμπιακούς το θέρος.
Δεν μπορώ να σας βοηθήσω
όσο και να προσπαθήσω.

Αχ, ωραία μου κυρία,
δώστε μας μια ευκαιρία.
Αν όμως πάλι αρνηθείτε,
με κατάπληξη θα δείτε
αγώνες για δύο, ιδιωτικούς
του Ρίκη και του Πίκη
του Ολυμπιακούς!

Έτσι έγινε και τώρα.
Έφτασε λοιπόν η ώρα
που θα δούμε στα αγωνίσματα
των δυο τους τα χαρίσματα.

Αν δεν είχα κάνει λάθη, δε θα έβαζες καλάθι.

Γκολ! φωνάζει ο Ρίκης όλο χαρά!
Λάθος! λέει ο Πίκης και πηδάει ψηλά.

Τακ τικ τακ με το μπαλάκι, χάνεις, ακούμπησες διχτάκι.

Θα σε βίρω, ετοιμάσου να τσακώσεις την μπαλιά σου.

Σε λυπάμαι, δε θ' αντέξω τόσο μικρό να σε παλέψω.

Οχ! την έφαγα και πάλι τη γροθιά σου στο κεφάλι.

Με την μπάλα σε καρφώνω.
Μ' έναν πήδο σε ρουμπώνω!

Άλμα κάνω στον αέρα, χτυπώ την μπάλα και πάει πέρα.

Γκολ δε βάζεις αν γλιστροήσεις, πρέπει να ισορροπήσεις.

Πρόσεξε, καημένε, πάλι, μην τη φάω στο κεφάλι.

Σόφτμπολ παίζουν τα κορίτσια.
Ρίξε την μπάλα κι άσε τα καπρίτσια.

Με δυο πίσω βήματα αποφεύγω τα χτυπήματα.

Έτσι που ψηλά πηδάω, θα 'λεγα ότι πετάω...

Είναι καλλιτεχνική αυτή η ωραία γυμναστική.

Έχει πάντα μουσική η ρυθμική γυμναστική.

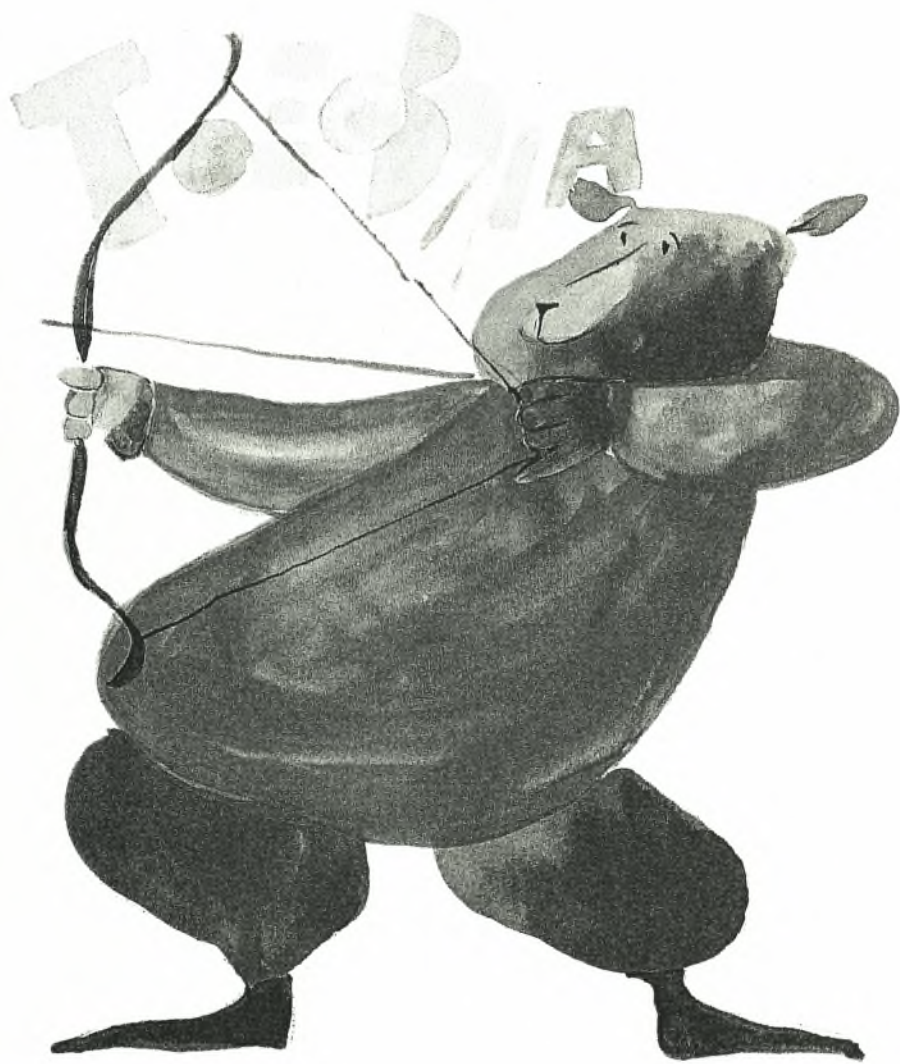

Αυτή η μπάλα έχει φτερά, κι εγώ έχω μπάλα για ουρά.

Όσο κι αν είσαι εξασκημένος, εγώ φοβάμαι ο καημένος.

Ρίξε πια αυτό το βέλος, για να φτάσουμε στο τέλος.

Εσύ είσαι πιο βαρύς, εγώ όμως είμαι πιο ταχύς.

Περπάτα λίγο με καμάρι, όπως το άλογο με χάρη.

Πρόσεξε, θα σε κλοτσήσω!
Ξέρω να υποχωρήσω.

Καλά, δεν έχεις αλαφράδα, μα ούτε στα πόδια γρηγοράδα.

Δύσκολα αντέχω, δεν μπορώ, κεφάλι μέσα στο νερό.

Παίζω μπάλα μια χαρά, κι ας είμαι μέσα στα νερά.

Δεν μπορώ να δοκιμάσω, τη σανίδα θα τη σπάσω.

Ελεύθερο και πεταλούδα, δύσκολο αν είσαι αρκούδα.

Με νίκησες, το βλέπω, το κουπί δεν το αντέχω.

Οχ, δεν ξέρω πού με πάει ο αέρας που φυσάει.

Βάλε όλη τη δύναμή σου, βούτα μέσα το κουπί σου.

Μες στα βράχια, μες στο κύμα, αν βουλιάξω θα 'ναι κρίμα.

Άλλο σφύρα κι άλλο σφαίρα, και τα δυο την ίδια μέρα.

Το ακόντιο θα ρίξω.
Κι εγώ στο σκάμμα θα πηδήξω.

Το λαγό πού να τον φτάσεις. Οπωσδήποτε θα χάσεις.

Άπλωσε το χέρι πάλι να σου δώσω τη σκυτάλη.

Τα εμπόδια εύκολα τα βρίσκω, αλλά δοκίμασε το δίσκο.

Για να μη ριξεις τον πήχη, πρέπει να 'χεις λίγη τύχη.

Εσύ τρέχεις, για σταμάτα.
Βάδην κάνουμε, περπάτα.

Αυτός ο μαραθώνιος νομίζω είναι αιώνιος.

Περισσότερο να προσπαθήσω, εδώ πλάι ας καθίσω.

Ιστορίες για ζωγράφους και μουσεία

Οι ιστορίες των βιβλίων αυτών αναφέρονται σε γάτους και σε αρκούδους «που έχουν την επιθυμία να ποζάρουν και να ζωγραφιστούν» με πρότυπο έναν πίνακα μεγάλου ζωγράφου. Εμμέσως στην ιστορία δίνονται στοιχεία για τον καλλιτέχνη και για την εποχή του, ενώ στο τέλος των βιβλίων υπάρχουν οι πίνακες που στάθηκαν αφορμή για αυτό το παιχνίδι.

Υπό έκδοση: *Γάτες εμπνευσμένες από ζωγράφους της Πινακοθήκης Ουφίτσι*

Αίσωπος

Ένα βιβλίο με πολύχρωμη εικονογράφηση με τους μύθους του Αισώπου.

Συλλογή Χελιδόνια

Δύο παιδιά συναντιούνται στο σχολείο. Σημείο φυγής και επιστροφής η φιλία και το θέατρο, που θα γίνει το κέντρο της ζωής τους.

Βραβείο Κύκλου
του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αναγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Βιβλία για παιδιά και για νέους
Ιστορίες και γνώσεις – 17
Σοφία Ζαραμπούκα, *Αθλητισμός – Ο Ρίκης ή ο Πίκης ολυμπιονίκης*
Εικονογράφηση-κείμενα Σοφία Ζαραμπούκα
Διορθώσεις Βασίλης Τζούβαλης
DTP Νίκη Αντωνοποπούλου
Φίλμ-μοντάζ Μαρία Ποινιού-Ρένεση
Copyright © Σ. Πατάκης Α.Ε.Ε. και Σοφία Ζαραμπούκα, 2004
Πρώτη έκδοση από τις Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, Μάιος 2004
Κ.Ε.Τ. 4492 Κ.Ε.Π. 174/04
ISBN 960-16-1074-X

Βαλτετσίου 14, 106 80 Αθήνα, Τηλ.: 210.36.50.000 - Φαξ: 210.36.50.069
Βιβλιοπωλείο ΠΑΤΑΚΗ: Ακαδημίας 65, 106 78 Αθήνα,
Τηλ.: 210.38.11.740 - 210.38.11.850 - Φαξ: 210.38.11.940
Κεντρική διάθεση: Εμμ. Μπενάκη 16, 106 78 Αθήνα, Τηλ.: 210.38.31.078
Υποψ/μα: Ν. Μοναστηρίου 122, 563 34 Θεσσαλονίκη, Τηλ.: 2310.70.63.54-5
Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

TEE

ΒΑΣΙΚΟΛΟΓΙΑ

ΑΓΩΝΙΣΜΑΤΑ	ΡΙΚΗΣ	ΠΙΚΗΣ
ΜΠΑΣΚΕΤ		
ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ		
ΠΙΚ ΠΟΚ		
ΤΕΝΙΣ		
ΠΛΑΙΗ		
ΠΥΓΜΑΧΙΑ		
ΒΟΛΕΪ		
ΒΟΛΕΪ ΣΤΙΝ ΑΜΜΟ		
ΥΟΚΕΪ		
ΜΠΕΪΖΜΠΟΛ		
ΣΟΦΤΒΟΛ		
ΕΙΦΑΣΚΙΑ		
ΤΡΑΝΚΟΛΙΝΟ		
ΕΛΘΡΓΑΝΗ ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗ		
ΡΥΘΜΙΚΗ ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗ		
ΜΠΑΝΤΜΙΝΤΟΝ		
ΣΚΟΠΤΟΒΟΛΗ		
ΤΟΣΒΟΛΙΑ		
ΤΣΟΥΝΤΟ		
ΙΠΠΑΣΙΑ		
ΤΑΕ ΚΒΟ ΝΙΟ		
ΠΟΔΗΛΑΣΙΑ		
ΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΕΝΗ ΚΟΛΥΜΒΗΣΗ		
ΥΔΑΤΟΣΦΑΙΡΙΣΗ		
ΚΑΤΑΔΥΣΕΙΣ		
ΚΟΛΥΜΒΗΣΗ		
ΚΩΠΗΛΑΣΙΑ		
ΙΣΠΟΠΛΟΪΑ - ΙΣΠΟΣΑΝΙΔΑ		
ΚΑΠΑΚ ΣΤΡΡΙΝΓ		
ΚΑΠΑΚ ΣΑΛΛΟΜ		
ΣΠΒΟΣ: ΣΦΑΙΡΑ - ΣΦΥΡΑ		
ΣΠΒΟΣ: ΑΚΟΝΤΟ - ΑΙΜΑ ΕΙΣ ΜΗΚΟΣ		
ΣΠΒΟΣ: ΤΡΕΞΙΜΟ		
ΣΠΒΟΣ: ΣΚΥΤΑΛΟΔΡΟΜΙΑ		
ΣΠΒΟΣ: ΔΙΣΚΟΒΟΛΙΑ - ΕΜΠΟΔΙΑ		
ΣΠΒΟΣ: ΑΙΜΑ ΕΠΙ ΚΟΝΤΩ - ΕΙΣ ΥΨΟΣ		
ΣΠΒΟΣ: ΒΑΔΗΝ		
ΣΠΒΟΣ: ΜΑΡΑΘΩΝΙΟΣ		
ΑΡΣΗ ΒΑΡΩΝ		

Βιβλία της Σοφίας Ζαραμπούκα:

Ιστορίες και γνώσεις

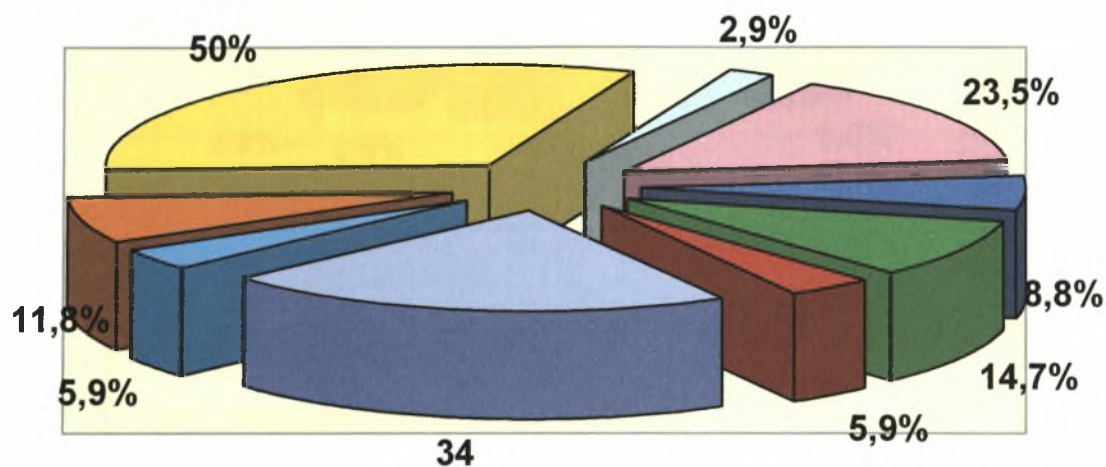
Η σειρά προσφέρει μια πρώτη αλλά ουσιαστική επαφή με τις έννοιες των χρωμάτων, των σχημάτων, όπως επίσης και με τους σύγχρονους προβληματισμούς για οικολογικά θέματα και κοινωνικές δραστηριότητες. Από τα επαγγέλματα και τις ορχήστρες της πόλης έως την αναγκαστική επίσκεψη στον οδοντίατρο, τις διακρατικές επαφές και τις διακοπές, όλα αυτά είναι θέματα γύρω από τα οποία η αγαπημένη συγγραφέας των παιδιών Σοφία Ζαραμπούκα στήνει τρυφερές και αστείες ιστορίες! Στα «τετράδια εργασίας» που συνοδεύουν το κάθε βιβλίο, το παιδί μπορεί μόνο του να σημειώσει και να ζωγραφίσει τις δικές του απόψεις για όσα διάβασε και είδε.

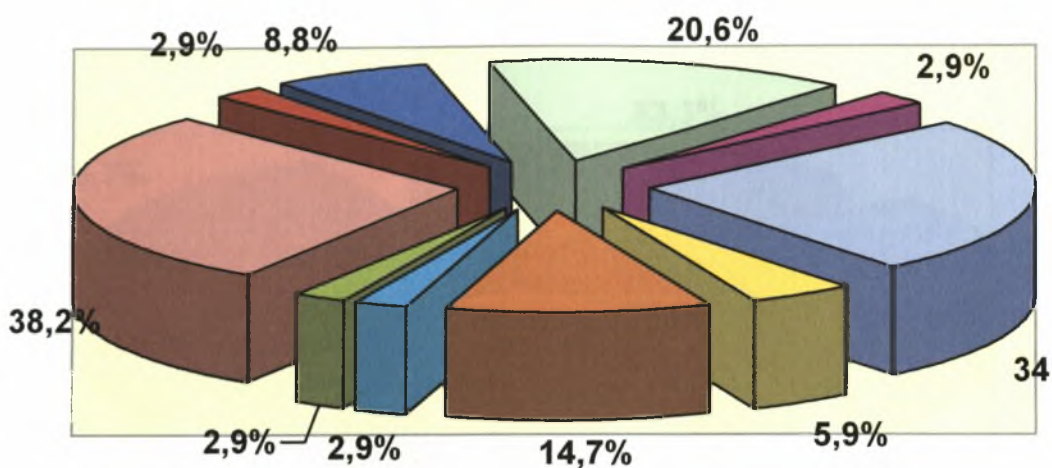
ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ

ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ

Α. Για την καταγραφή των παιδικών λογοτεχνικών αναγνωσμάτων

■ ΣΥΝΟΛΟ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΩΝ

■ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ-ΟΛΥΜΠΙΟΝΙΚΕΣ

■ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ-ΟΛΥΜΠΙΟΝΙΚΕΣ, ΑΡΧ.ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΥΣ ΑΓΩΝΕΣ, ΑΞΙΕΣ ΚΑΙ ΙΔΑΝΙΚΑ

■ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥΣ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΥΣ ΑΓΩΝΕΣ

■ ΑΘΛΗΤΙΚΟ ΠΑΘΟΣ

■ ΑΡΧ.ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΥΣ ΑΓΩΝΕΣ, ΑΡΧ.ΟΛΥΜΠΙΑ, ΑΓΩΝΙΣΜΑΤΑ, ΑΞΙΕΣ

■ ΑΡΧ.ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΥΣ ΑΓΩΝΕΣ, ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ

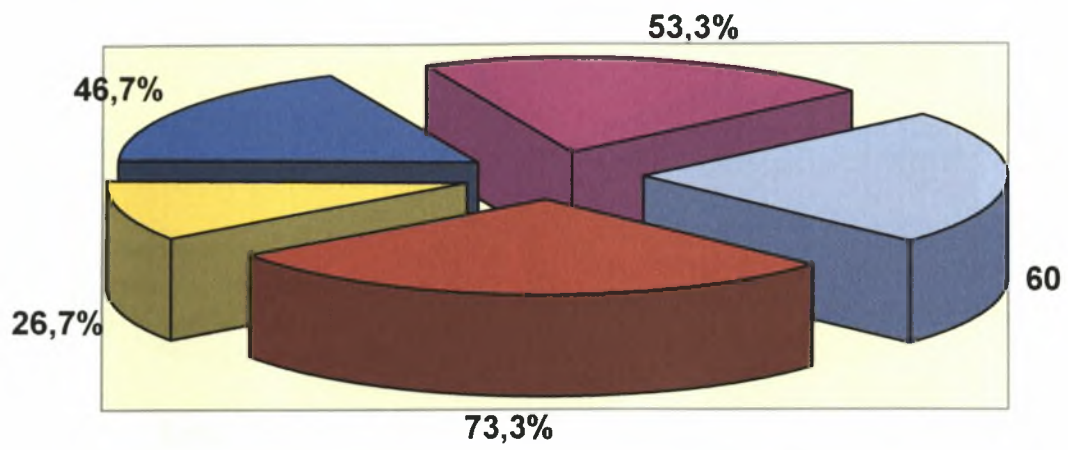
■ ΑΡΧΑΙΟΥΣ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥΣ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΥΣ ΑΓΩΝΕΣ

■ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥΣ ΑΓΩΝΕΣ, ΑΘΗΝΑ 2004

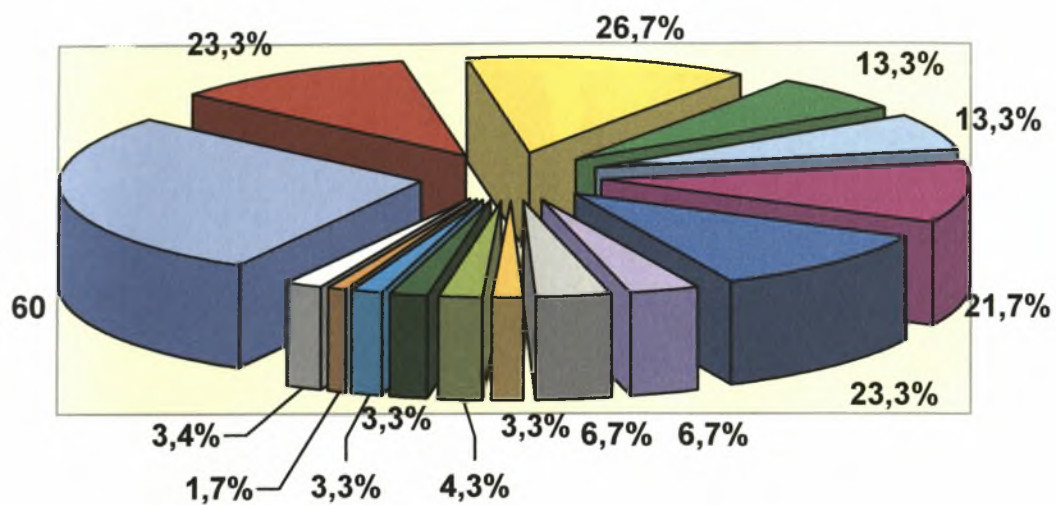
■ ΠΑΡΑΟΛΥΜΠΙΑΚΟΥΣ ΑΓΩΝΕΣ, ΑΞΙΕΣ ΚΑΙ ΙΔΑΝΙΚΑ

Β. Για την εφαρμογή στα νηπιαγωγεία

i. Στην πρώτη φάση της έρευνας στα νηπιαγωγεία

■ ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΙΔΙΩΝ	■ ΔΕΝ ΞΕΡΩ	■ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ
■ ΜΠΑΣΚΕΤ	■ ΚΟΛΥΜΒΗΣΗ	■ ΤΡΕΞΙΜΟ
■ ΤΕΝΙΣ	■ ΒΟΛΕΙ	■ ΑΡΣΗ ΒΑΡΩΝ
■ ΠΟΔΗΛΑΣΙΑ	■ ΙΠΠΑΣΙΑ	■ ΑΚΟΝΤΙΣΜΟΣ
■ ΙΣΤΙΟΠΛΟΙΑ	■ ΣΦΑΙΡΟΒΟΛΙΑ	■ ΜΠΑΛΕΤΟ

